

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Takiyyuddîn en-Nebhânî

İSLÂM NİZAMI

Takiyyuddîn en-Nebhânî

İSLÂM NİZAMI

نِظَامُ الْإِسْلَامِ

Hizb-ut Tahrir Neşriyâtındandır

Birinci Baskı
H. 1372 - M. 1953

Altıncı Baskı
[Mutemet Baskı]
H. 1422 - M. 2001

İçindekiler

<i>İman Yolu</i>	5
<i>Kaza ve Kader</i>	19
<i>İslâm'da Fikri Liderlik</i>	30
<i>İslâmî Dâveti Taşıma Keyfiyeti</i>	77
<i>İslâmî Hadârat</i>	84
<i>İslâm Nizamı</i>	90
<i>Şer'î Hüküm</i>	98
<i>Şer'î Hükümlerin Türleri</i>	102
<i>Sünnet</i>	103
<i>Rasul Aleyhi's Salâtu ve's Selâm'ın Fiillerini Teessî</i>	105
<i>Şer'î Hükümleri Benimseme</i>	107
<i>Anayasa ve Kânun</i>	109
<i>Anayasa Tasarısı</i>	116
<i>Genel Hükümler</i>	116
<i>Yönetim Nizâmı</i>	119
• <i>Halîfe</i>	121
• <i>Tefvîz Muâvini</i>	128
• <i>Tenfîz Muâvini</i>	130
• <i>Vâlîler</i>	131

4 İslâm Nizamı

• Cihâd Emîri: Harbiye Dâiresi – Ordu	134
• Dâhilî Emniyet	136
• Hâriciye [Dışışleri]	137
• Sanâyi Dâiresi	137
• Kadâ [Yargı]	137
• İdârî Cihaz	142
• Beyt-ul Mâl [Hazîne]	144
• Medya	144
• Ümmet Meclisi	145
İçtimâî Nizâm	148
İktisâdî Nizâm	150
Öğretim Siyâseti	161
Hâricî Siyâset	163
İslâm'da Ahlâk	167

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ÎMÂN YOLU

[1- رَيْقُ الْإِيمَةِ - ان رايق الایمه - Tarik El-Îmân]

İnsan; hayat, kâinat ve insan hakkında ve tüm bunların dünya hayatının öncesindeki ve sonrasındaki ile olan alâkası hakkında, nezdinde bulunan bir fikir ile kalkınır. O halde bugünkü insanın fikrini, esâslı ve kapsamlı bir değişim ile değiştirmek ve onun için başka bir fikir ortaya koymak kaçınılmazdır, tâ ki kalkınabilsin. Zîra eşyâ (şeyler) hakkındaki mefhumları ortaya koyan ve bu mefhumları terkîz eden fikirdir ve insan, hayattaki sülûkunun (davranışının) keyfiyetini, (hayat) hakkındaki mefhumlarına göre belirler. Dolayısıyla insanın sevdiği bir şahıs hakkındaki mefhumları, ona yönelik davranışının keyfiyetini belirler ki bu, buğz ettiği ve hakkında buğz mefhumlarına sahip olduğu bir şahsa karşı davranışına zıt ve hiç tanımayıp hakkında herhangi bir mefhuma sahip olmadığı bir şahsa karşı davranışından da farklıdır. O halde insanî sülûk (davranış), insanın mefhumlarına bağlıdır ve insanın düşük sülûkunu değiştirmek ve onu yüksek bir sülûk haline getirmek istediğimizde, evvelâ onun mefhumunu değiştirmemiz kaçınılmazdır: **إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّى يُغَيِّرُوا مَا بِهِمْ** **“Muhakkak ki Allah, bir kavimde olanı değiştirmez, tâ ki onlar kendilerinde olanı değiştirmedikçe!”** [er-Ra’d 11]

Mefhumları değiştirmenin tek yolu; dünya hayatı hakkında fikir ortaya koymaktır, tâ ki bu sayede hayat hakkında sahîh mefhumlar oluşabilsin. Dünya hayatı

hakkındaki fikir ise ancak kâinat, insan ve hayat hakkında, dünya hayatının öncesindeki ve sonrasındaki hakkında ve (dünya hayatının) öncesindeki ve sonrasındaki ile olan alâkası hakkında fikir ortaya konulmadıktan sonra, verimli bir terkîz ile terkîz edilemez. Bu da, bu kâinat, insan ve hayatın ötesinde olan hakkında Küllî Fikir [el-fikre el-küllîye الفِكْرَةُ الْكُلِّيَّةُ] vermek ile olur. Zîra o, üzerine hayat hakkındaki tüm fikirlerin binâ edildiği Fikrî Kâidedir [el-kaide el-fikriyye الْفَائِدَةُ الْفِكْرِيَّةُ]. Bu şeyler (varlıklar) hakkında küllî fikir vermek, insanda bulunan Büyük Düğümün [el-ukda el-kubra الْعُقْدَةُ الْكُبْرَى] çözümüdür. Ne zaman ki bu düğüm çözülür, diğer düğümler de çözülmüş olur. Çünkü bunlar, büyük düğüme nispetle cüz'îdirler veya onun detaylarıdır. Lâkin bu çözüm; insan fıtratına muvâfık, akli iknâ eden ve kalbi itminan ile dolduran sahih bir çözüm olmadığı sürece Sahih Kalkınmaya [el-nahda el-sahiha النَهْضَةُ الصَّحِيحَةُ] ulaştırmaz.

Kâinat, insan ve hayat hakkında Müstenîr (Aydın) Fikir [el-fikir el-müstenîr الْفِكْرُ الْمُسْتَنِيرُ] ile olmadıkça, bu sahih çözümü ortaya koymak mümkün değildir. Bunun içindir ki Kalkınma [el-nahda النَهْضَةُ] ve yükselme yolunda ilerlemek isteyenler evvelâ, müstenîr fikir vasıtasıyla sahih bir çözüm ile bu düğümü çözmelidirler. İşte bu çözüm Akîdedir ve hayattaki sülûk ile hayat nizâmları hakkındaki her fer'î fikrin üzerine binâ edildiği Fikrî Kâidedir.

İslâm, işte bu büyük düğümü hedef almış, böylece onu insan için, fıtrata muvâfık, akli kanaat ile ve kalbi itminan ile

dolduran bir şekilde çözerek İslâm'a girişi de, akıldan sâdır olan bir ikrâr ile bu çözümü ikrâra bağlı kılmıştır. Bundan ötürü İslâm, tek bir esâs üzere kurulmuştur ki o, Akîdedir. Bu ise şöyledir: Bu kâinat, insan ve hayatın ötesinde, hepsini yaratan bir Yaratıcı [Hâlık خالق] vardır ve her şeyi O yaratmıştır. İşte O, Allahu Te'alâ'dır. Bu Yaratıcı, şeyleri (varlıkları) yoktan var etmiştir. O, Vâcib-ul Vücûd'dur. O, yaratılmamıştır, aksi takdirde Yaratıcı olmazdı. O'nun Yaratıcı olarak vasıflanması, hem yaratılmamış olmasını gerektirir, hem de Vâcib-ul Vücûd olmasını gerektirir. Zîra şeylerin tümü, varlıklarında O'na istinâd eder. O ise hiçbir şeye istinâd etmez!

Şeyleri yaratan bir Yaratıcı olmasının kaçınılmazlığına gelince; aklın idrâk ettiği şeyler, insan, hayat ve kâinattır. Bu şeyler sınırlıdır, dolayısıyla âcizdir, eksiktir ve başkasına muhtaçtır. İnsan sınırlıdır. Çünkü her şeyde aşamayacağı bir sınıra kadar gelişir, dolayısıyla sınırlıdır. Hayat da sınırlıdır. Çünkü ortaya çıkışı sırf ferdîdir ve fertte sona erdiği his ile müşâhede edilir, dolayısıyla sınırlıdır. Kâinat da sınırlıdır. Çünkü o, gökcisimleri topluluğudur ve her bir gökcismi sınırlıdır. Sınırlılar topluluğu da açıkça sınırlıdır, dolayısıyla kâinat sınırlıdır. Buna göre insan, hayat ve kâinat kesinlikle sınırlıdır.

Sınırlı olana baktığımızda ezeli olmadığını görürüz. Aksi takdirde sınırlı olmazdı. Dolayısıyla sınırlı olanın, başkası tarafından yaratılmış olması kaçınılmazdır. Bu başkası ise insanın, hayatın ve kâinatın yaratıcısıdır. O ise ya başkası tarafından yaratılmıştır, ya kendi kendini yaratmıştır, ya da Ezeli ve Vâcib-ul Vücûd'dur. Başkası tarafından yaratılmış

olması bâtildir, çünkü sınırlı olurdu. Kendi kendini yaratmış olması da bâtildir, çünkü aynı anda hem kendisinin yaratıcısı hem de kendisinin yaratığı olurdu ki bu da bâtildir. Dolayısıyla yaratıcının, Ezelî ve Vâcib-ul Vücûd olması kaçınılmazdır ki O, Allahu Te'alâ'dır.

Aklı olan herkes, üzerinde hissinin vukuu bulduğu şeylerin somut varlığından ve onları yaratan bir yaratıcısının olduğunu idrâk eder. Zîra bunların hepsinde gözlenen; eksik, âciz ve başkasına muhtaç oluşlarıdır. Dolayısıyla bunlar kesinlikle yaratılmışlardır. Bundan ötürü el-Mudebbir olan Yaratıcı'nın varlığına delil göstermek için kâinatta, hayatta ve insanda herhangi bir şeye bakışları yöneltmek yeterlidir. Böylece kâinattaki gezegenlerden herhangi birine bakmak, hayatın görüntülerinden herhangi bir görüntü üzerinde teemmül etmek (etraflica düşünmek) ve insandaki herhangi bir yönü idrâk etmek, muhakkak Allahu Te'alâ'nın varlığına kat'î bir delâlet ile delâlet eder. Bunun içindir ki Kur'ân-il Kerîm'in, şeylere (varlıklara) dikkat çektiğini, insanı onlara, çevrelerindeki ve onlara ilişkin hususlara bakmaya dâvet ettiğini görürüz ki bununla Allahu Te'alâ'nın varlığına delil gösterir. Nitekim insan, şeylerin başkasına nasıl da muhtaç olduğuna baktığında, böylelikle el-Mudebbir olan Yaratıcı Allahu Te'alâ'nın varlığını kat'î bir idrâk ile idrâk eder. Bu mânâda yüzlerce âyet vârid olmuştur. Allahu Te'alâ, Âl-i İmrân Sûresi'nde şöyle buyurmuştur: **إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ لَآيَاتٍ لِّأُولِي الْأَبْصَارِ** **“Şüphesiz semâvâtın ve arzın yaratılışına ve gece ile gündüzün ihtilâfında (peş peşe değişmesinde) akıl sahipleri için âyetler (deliller) vardır.”** [Âl-i İmrân 190] ve er-

Rûm Sûresi'nde şöyle buyurmuştur: وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاجْتِلَافُ أَلْسِنَتِكُمْ وَأَلْوَانِكُمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّلْعَالَمِينَ “Semâvâtı ve arzı yaratması, lisanlarınızın ve renklerinizin değişik olması da O’nun âyetlerinden (delîllerinden)dir.” [er-Rûm 22] ve el-Gâşiye Sûresi’nde şöyle buyurmuştur: أَفَلَا يَنْظُرُونَ إِلَى الْإِيدِلِ كَيْفَ خُلِقَتْ 17 وَإِلَى السَّمَاءِ كَيْفَ رُفِعَتْ 18 وَإِلَى الْجِبَالِ كَيْفَ نُصِبَتْ 19 وَإِلَى الْأَرْضِ كَيْفَ سُطِحَتْ “Bakmazlar mı develere, nasıl yaratılmış? (17) Semâya, nasıl yükseltilmiş? (18) Dağlara, nasıl dikilmiş? (19) Arza, nasıl yayılmış?” [el-Gâşiye 17-20] ve et-Târik Sûresi’nde şöyle buyurmuştur: فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ حِمْلَ خَلْقٍ 5 خَلَقَ مِنْ مَّاءٍ دَاقِقٍ 6 يَخْرُجُ “İnsan neden yaratıldığına bir baksın! (5) (O) atılan bir sudan yaratıldı. (6) (Erkeğin) beli ile (kadının) göğüs kafesi arasından çıkan (bir sudan).” [et-Târik 5-7] ve el-Bakara Sûresi’nde de şöyle buyurmuştur: إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاجْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَالْفُلْكِ الَّتِي تَجْرِي فِي الْبَحْرِ يَمًّا يَبْنَعُ النَّاسَ وَمَا أُنْزِلَ اللَّهُ مِنْ السَّمَاءِ مِنْ مَّاءٍ فَتُخْبِئُ بِهِ الْأَرْضُ بَعْدَ مَوْنِهَا وَيَتَنَبَّهُ فِيهَا مِنْ كُلِّ دَآبَّةٍ وَيَنْصُرِيهِ الرِّيحُ وَالسَّحَابُ الْمُسَخَّرُ بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْلَمُونَ “Şüphesiz semâvâtın ve arzın yaratılışında, gece ile gündüzün ihtilâfında (peş peşe değişmesinde), denizde insanlara fayda veren şeyler ile giden gemilerde, Allah’ın semâdan indirip onunla, ölümünden sonra arzı ihyâ ettiği suda, her (tür) canlıyı yaymasında, rüzgârları ve semâ ile arz arasında musahhar olan bulutları yönlendirmesinde, akleden bir toplum için âyetler (deliller) vardır.” [el-Bakara 164] Bunların dışında, insanı şeylere, çevrelerindekiyle ve onlara ilişkin hususlara derin bir bakış ile bakmaya dâvet eden ve

böylelikle el-Mudebbir olan Yaratıcı'nın varlığına delil gösteren birçok âyet vardır ki insanın Allah'a î mânı, akla ve beyyineye (kesin delîle) dayalı köklü bir î mân olsun.

Evet, el-Mudebbir olan Yaratıcı'ya î mân, her insanda fitrîdir. Ancak bu fitrî î mân, vicdan yolundan gelir ki bu, âkıbeti emîn olmayan ve tek başına bırakıldığında terkîze ulaştırıcı olmayan bir yoldur. Nitekim vicdan, çoğu zaman inandıklarına hakikati olmayan şeyler katar. Lâkin vicdan bunları, inandıkları için gerekli sıfatlar olarak tahayyül eder. Böylece küfre yâhut dalâlete düşer. Putlara tapma, hurâfeler ve bâtil inançlar ancak vicdanın yanılgısının neticesidir. Onun için İslâm, bir î man yolu olarak vicdanı tek başına bırakmaz ki Allah'a ulûhiyete zıt sıfatlar verilmesin yada O'nun maddî şeylerde cisimleşebileceği mümkün sayılmasın yada O'na yaklaşma imkânının maddî şeylere tapmak ile olacağı tasavvur edilmesin, böylelikle küfre veya şirke, yahut sâdık î mânın reddettiği vehimlere ve hurâfelere varılmasın! Bunun içindir ki İslâm, vicdanı akıl ile birlikte kullanmayı kesinlikle zorunlu kılmış, Müslüman'a Allahu Te'alâ'ya î mân ederken aklını kullanmayı kesinlikle vacip kılmış ve Akîdede taklitten nehyetmiştir. Bundan ötürü Allahu Te'alâ'ya î mânda, akılı hakem kılmıştır. Te'alâ şöyle buyurmuştur: **إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْخِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ لَآيَاتٍ لِّأُولِي الْأَبْصَارِ** “Şüphesiz semâvâtın ve arzın yaratılışına ve gece ile gündüzün ihtilâfında akıl sahipleri için âyetler (deliller) vardır.” [Âl-i İmrân 190] Onun için her Müslüman'ın, î mânını tefekkürden, araştırmadan ve bakıştan kaynaklanır hale getirmesi ve Allahu Te'alâ'ya î mânda mutlak bir tahkim (hakemlik) ile akılı hakem kılması vâciptir. Nitekim Kur'ân;

kâinata, kânunlarını açığa çıkarmak ve (o kâinatın) Bârî'ine (Yaratıcısına) îmâna ihtida etmek üzere bakmaya dâveti, muhtelif sûrelerinde yüzlerce kez tekrarlamaktadır. Tümü de insanın aklî kuvvetlerine yöneltmiş olan bu âyetler; îmânı akıldan ve beyyineden olsun diye tedebbüre ve teemmüle dâvet etmekte ve atalarını üzerinde buldukları şeyleri, hiç bakmadan ve araştırmadan almaktan ve Haktan gelene ulaştığına dair özgüvenden de sakındırmaktadır. İslâm'ın dâvet ettiği îmân işte budur! Bu, o kocakarı îmânı diye isimlendirilen îmân değildir. Ancak o, baktıkça bakan, sonra tefekkür ettikçe eden, bakış ve tefekkür yoluyla Allah [Cellet Kudratuhul]'ya yakînen îmâna ulaşan yakîn, müstenîr kişinin îmânıdır.

İnsanın, Allahu Te'alâ'ya îmâna ulaşmada aklını kullanma vâcibiyetine rağmen, hissinden ötesini ve aklından ötesini idrâk etmesi de mümkün değildir. Bu, insan aklının sınırlı olmasından dolayıdır. Ne kadar yükselmiş ve gelişmiş olursa olsun, (aklın) kuvveti, aşamayacağı sınırlar ile sınırlıdır. Bunun için idrâki de sınırlı olur. Buradan aklın, Allah'ın zâtını idrâkten kısıtlı olması ve hakikatini idrâkten âciz kalması kaçınılmazdır. Zîra Allah, kâinatın, insanın ve hayatın ötesindedir. İnsandaki akıl ise, kâinatın, insanın ve hayatın ötesindekilerin hakikatini idrâk edemez. Bundan dolayı insan, Allah'ın zâtını idrâkten âciz olur. Burada, "*Peki, aklı Allah'ın zâtını idrâkten âciz olduğu halde insan, Allah'a nasıl aklen îmân etti?*" denilmez. Zîra îmân, ancak Allah'ın varlığına îmandır ve O'nun varlığı, yarattıklarının varlığından idrâk edilir ki bunlar kâinat, insan ve hayattır. Bu yaratıklar ise aklın idrâk ettiklerinin sınırı dâhilindedir. Böylece hem onları idrâk edebilir, hem de sırf bunları

idrâkinden de bunları yaratanın varlığını idrâk edebilir ki O, Allahu Te'alâ'dır. Bunun içindir ki Allah'ın varlığına î mân aklîdir ve aklın sınırları içerisinde. Fakat Allah'ın zâtını idrâk böyle değildir, nitekim o imkânsızdır. Zîra O'nun zâtı; kâinatın, insanın ve hayatın ötesindedir, dolayısıyla aklın da ötesindedir. Aklın, kendi ötesindekilerin hakikatini idrâk etmesi mümkün değildir, çünkü böylesi bir idrâk için yetersizdir. Bizâtihi bu yetersizlik, şüphe ve şek faktörlerinden değil, î mânın kuvvetlendiricilerinden olmalıdır. Nitekim Allah'a î mânımız akıl yolundan geldiği sürece, O'nun varlığını idrâkimiz tam bir idrâk olur. Allahu Te'alâ'nın varlığını şuurumuz, akla paralel olduğu sürece de, O'nun varlığını şuurumuz yakîn (kesin) bir şuur olur. Tüm bunlar bizde, uluhiyet sıfatlarının hepsi hakkında tam bir idrâk ve yakîn bir şuur oluşturur. Bu bakımdan bize, O'na olan î mânımızın şiddetine rağmen, Allah'ın zâtının hakikatini asla idrâk edemeyeceğimiz ve aklın idrâk etmeye veya idrâkine ulaşmaya yetersiz kaldıklarından bize haber verdiklerine mutlaka teslim olmamız gerektiği kanaatini verir. Nitekim bu, nispi sınırlı ölçüleri ile insan aklının, kendi ötesindekilerin idrâkine ulaşmadaki doğal acziyetinden ötürüdür. Zîra böylesi bir idrâk, hem nispi olmayan hem de sınırlı olmayan ölçülere ihtiyaç duyar. Bu ise insanın sahip olmadığı ve sahip olamayacağı hususlardandır.

Rasullere olan ihtiyacın sübutuna gelince; insanın Allahu Te'alâ'nın yarattığı olduğu ve Tedeyyünün (dindarlık) insanda fıtrî olduğu sâbit olmuştur (ispatlanmıştır). Çünkü bu, insanın içgüdülerinden bir içgüdüdür [garize غَرِيزَة].

Dolayısıyla fıtraten Yaratıcısını takdis eder. Bu takdis ibâdettir ve bu, insan ile Yaratıcı arasındaki alâkadır. Bu alâka nizâmsız bırakılırsa, bu durum alakanın karışıklığına ve Yaratıcı'dan başkasına ibâdete yol açar. Dolayısıyla bu alakanın sahih bir nizâm ile tanzim edilmesi kaçınılmazdır. Bu nizâm ise insandan gelmez. Çünkü Yaratıcı'nın hakikatinin idrâkine ulaşamaz ki O'nunla kendisi arasında bir nizâm koyabilsin. O halde bu nizâmın Yaratıcı'dan olması kaçınılmazdır. Madem ki Yaratıcı'nın bu nizâmı insanlara tebliğ etmesi kaçınılmazdır, bu takdirde Allahu Te'alâ'nın Dînini, insanlara tebliğ eden Rasuller de kaçınılmazdır.

İnsanların Rasullere olan ihtiyacına bir delil de, insanın içgüdülerini ve uzvî ihtiyaçlarını doyurmaya olan ihtiyacıdır. Bu doyum nizâmsız olursa, hatalı veya şâz (sapık) bir doyuma yol açar ve insanın huzursuzluğuna sebep olur. Dolayısıyla insanın içgüdülerini ve uzvî ihtiyaçlarını tanzim eden bir nizâm kaçınılmazdır. Bu nizâm ise insandan gelmez. Çünkü onun, insanın içgüdülerini ve uzvî ihtiyaçlarını tanzim anlayışı; değişkenliğe, ihtilâfa, çelişkiye ve içerisinde yaşadığı ortamın etkisine mâruzdur. Bu, insana bırakılırsa, o nizâm değişkenliğe, ihtilâfa, çelişkiye mâruz kalır ve insanın huzursuzluğuna yol açar. O halde bu nizâmın Allahu Te'alâ'dan olması kaçınılmazdır.

Kur'an'ın Allah'ın katından olduğunun sübutuna gelince; Kur'an, Muhammed [Aleyhi's Salâtu ve's Selâm]'ın getirdiği Arapça bir kitaptır. Dolayısıyla O, ya Araplardandır, ya Muhammed'dendir, ya da Allahu Te'alâ'dandır. Bu üçünden

başka hiç kimseden olamaz. Çünkü O, luğat ve üslup olarak Arapça'dır.

Araplardan olmasına gelince, bu bâtıldır. Çünkü Kur'ân onlara bir benzerini getirmeleri için meydan okumuştur: **“De ki onun gibi on sure getirin.”** [Hûd 13] **“De ki onun gibi bir sure getirin.”** [Yûnus 38] Nitekim onun bir benzerini getirmeye uğraşmışlar, ama bundan âciz kalmışlardır. O halde kendilerine yaptığı meydan okumaya ve benzerini getirme uğraşlarına rağmen, O'nun bir benzerini getirmekten âciz kalmalarından dolayı Kur'ân onların kelâmından değildir. Muhammed'den olmasına gelince, bu da bâtıldır. Çünkü Muhammed de Araplardan bir Arap'tır. Dâhiyâne özellikleri ne kadar üstün olursa olsun, yine de beşerdir ve kendi toplumundan ve ümmetinden bir ferttir. Madem ki Araplar O'nun bir benzerini getiremediler, yine bir Arap olan Muhammed'in O'nun bir benzerini getiremeyeceği de şüphesizdir. Dolayısıyla Kur'ân O'ndan da değildir. Buna ilâveten Muhammed [Aleyhi's Salâtu ve's Selâm]'ın birçok sahîh hadîsleri ve bunun da ötesinde, hakkında doğruluktan başkası imkânsız olan tevâtür yoluyla rivâyet edilmiş hadîsleri vardır. Herhangi bir hadîs, herhangi bir âyet ile karşılaştırıldığında, aralarında üslup olarak bir benzerlik bulunmaz. Oysa aralarında üslup farkı olduğu halde, aynı anda hem indirilen âyetleri okuyor, hem de hadîs söylüyordu. Ne kadar çeşitlendirmeye çalışırsa çalışsın, bir adamın kelâmı, kendisinden sâdır olmasından dolayı üslup bakımından yine birbirine benzerdir. Madem ki âyet ile

hadîs arasında üslup bakımından herhangi bir benzerlik bulunmaz, o takdirde Kur'ân mutlak olarak Muhammed'in kelâmı olamaz. Zîra O'nun kelâmı ile Muhammed'in kelâmı arasında açık ve net bir ihtilaf vardır. Ayrıca Araplar, Muhammed'in Kur'ân'ı "Cebr" isimli Nasrânî bir adamdan getirdiğini de iddia etmişlerdir. Allahu Te'âla onlara şu kavli ile karşılık vermiştir: وَلَقَدْ نَعْلَمُ أَنَّهُمْ يَقُولُونَ إِنَّمَا يُعَلِّمُهُ بَشَرٌ لِّئَلَّا يُخَالِفَ مَا تُعَلِّمُهُ الْمَلَائِكَةُ بِإِذْنِ رَبِّهِمْ أَفَلَا تَعْقِلُونَ **"Biliyoruz ki onlar, "bu (Kur'ân'ı) O'na (Muhammed'e) ancak bir beşer öğretiyor" diyorlar. Kendisine nispet ettikleri (şahsın) lisânı acemîdir (Arapça değildir.) Oysa bu (Kur'ân'ın) lisânı, apaçık Arapça'dır."** [en-Nahl 103]

Madem ki Kur'ân'ın hem Arapların kelâmı olmadığı, hem de Muhammed'in kelâmı olmadığı sâbit olmuştur (ispatlanmıştır), o halde Kur'ân katiyyen Allah'ın kelâmıdır ve O'nu getirenin mûcizesidir.

Madem ki Allah'ın kelâmı ve şeriatı olan Kur'ân'ı getiren Muhammed'dir ve Allah'ın şeriatını Nebîlerden ve Rasullerden başkası getiremez, o halde Muhammed, akli delîl ile kat'i olarak Nebîdir ve Rasuldür.

Allah'a, Muhammed'in risâletine ve Kur'ân'ın Allah'ın kelâmı olduğuna îmânın akli delîli işte budur!

Binâenaleyh Allah'a îmân, Akıl Yolundan gelir ve zaten bu îmânın akıl yolu ile olması da kaçınılmazdır. İşte böylelikle bu, tüm gaybî hususlara ve Allah'ın bize haber verdiklerine îmânın üzerine kurulu olduğu rakîze (terkîz temeli) olur. Zîra Allahu Te'alâ'ya îmân ettiğimiz sürece -ki O uluhiyet sıfatları ile muttasıftır- ister akıl idrâk etsin isterse

aklın ötesinde olsun, O'nun bize haber verdiği her şeye îmân etmemiz de olmazsa olmaz bir gerektir. Çünkü onları bize haber veren Allahu Te'alâ'dır. Buradan ba'sa ve nuşûra (ölümünden sonra yeniden diriliş ve yayılış), Cennete ve Cehenneme, hesâba ve azâba, meleklerle, cinlere, şeytanlara ve bunlardan başka Kur'ân-il Kerîm'in veya kat'î hadîslerin getirdiklerine îmân vâciptir. İşte bu îmân, -her ne kadar nakil ve semî' (işitme) yoluyla olsa da- , akli bir îmândır. Çünkü aslı, akıl ile sâbittir (ispatlanmıştır). Bunun içindir ki Müslüman'ın Akîdesinin, akla yahut aslı akıl yolu ile sâbit olanlara dayalı olması kaçınılmazdır. Dolayısıyla Müslüman'ın, kendisine hem akıl yolu ile hem de semî' yoluyla yakînen (kesinlik ile) sâbit olanlara yani Kur'an'da ve kat'î hadîslerde -ki onlar mütevâtirdir- sâbit olanlara, kat'î bir şekilde itikâd etmesi vâciptir. Akıl yolu ile ve Kitâb'ın ve Sünnet'in kat'î nassı yolu ile sâbit olmayanlara (ispat edilmemiş hususlara) itikâd etmesi de haramdır. Zîra akideler, yakînden (kesinlikten) başkasından alınmaz.

Binâenaleyh, dünya hayatının öncesindeki -ki Allahu Te'alâdır- ve sonrasındaki -ki Kıyâmet Günü'dür- îmân vâciptir. Madem ki hayatın hayat öncesindeki ile olan bağı, yaratılış ile bağına ilâveten Allah'ın emirleridir ve hayatın hayat sonrasındaki ile olan bağı da, ba's ve nüşûr ile bağına ilâveten insanın hayattaki amellerinden hesaba çekilmesidir, o halde bu hayatın öncesindeki ile ve sonrasındaki ile bağının olması ve insanın hayattaki ahvâlinin bu bağ ile mukayyet olması kaçınılmazdır. İşte o takdirde insan, hayatta Allah'ın nizâmlarına göre seyreder ve Kıyâmet

Günü bu dünya hayatındaki amellerinden hesaba çekileceğine itikâd eder olmalıdır.

İşte böylelikle hem kâinatın, hayatın ve insanın ötesindekiler hakkında müstenîr fikir meydana gelir, hem de hayatın öncesindeki ve sonrasındaki hakkında ve öncesindeki ve sonrasındaki ile olan bağı hakkında Müstenîr fikir meydana gelir. İşte böylece büyük düğüm, İslâmî Akîde ile tamamen çözülmüş olur.

Ne zaman ki insan bu çözümü tamamlar, işte o zaman dünya hayatı hakkındaki fikre ve dünya hayatı hakkında verimli, dosdoğru mefhumlar ortaya koymaya intikâl edebilir. İşte bizâtihi bu çözüm; hem kalkınma yolu olarak edinilen İdeolojinin [el-mebda المبدأ] üzerine kurulu olduğu esâstır, hem bu İdeolojinin hadâratının üzerine kurulu olduğu esâstır, hem nizâmlarının kendisinden kaynaklandığı esâstır, hem de Devletin üzerine kurulu olduğu esâstır! Buradan, -Fikir [fikre فِكْرَة] ve Metot [tarika طَرِيقَة] olarak- İslâm'ın üzerine kurulu olduğu esâs, İslâmî Akîde'dir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا آمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي نَزَّلَ عَلَى رَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي أَنْزَلَ مِنْ قَبْلُ وَمَنْ يَكْفُرْ يَالِئِهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا “Ey “Ey îmân edenler! Allah’a, Rasulü’ne, Rasulü’ne inzâl ettiği Kitâbı’na ve daha önceden inzâl ettiği kitâba îmân edin. Her kim Allah’ı, Meleklerini, Kitâblarını, Rasullerini ve Âhiret Günü’nü inkâr ederse, uzak bir dalâlet ile dalâlete düşmüştür.” [en-Nisâ 136]

Bu, sâbit olmuş (ispatlanmış) ve buna îmân, olmazsa olmaz bir husus olmuş ise, artık her Müslüman’ın İslâmî Şariat’ın tamamına îmân etmesi elzem olur. Zîra O, Kur’ân-il

Kerîm'de geçmiştir ve O'nu Rasul [Sallallahu Aleyhi ve Sellem] getirmiştir. Aksi halde Kâfir olur. Bundan ötürü bir bütün olarak şer'î hükümleri veya kat'î olanlarını tafsilatında inkâr Küfürdür. Bu hükümler, ister ibâdetlere, ister muâmelâta, ister ukûbâta, isterse mat'umâta (yiyecek-iceceklere) muttasıl olsun, fark etmez. Dolayısıyla وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَأَلْحِ اللَّهُ الْبَيْعَ "Salâhı kılın!" [el-Bakara 43] âyetini inkâr etmek, وَأَلْحِ اللَّهُ الْبَيْعَ "Allah, alışverişi helal, faizi haram kıldı." [el-Bakara 275] âyetini inkâr etmek gibidir ve وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوا أَيْدِيَهُمَا "Hırsız erkek ve hırsız kadının ellerini kesin!" [el-Mâide 38] âyetini inkâr etmek gibidir ve حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ وَالدَّمُ وَلَحْمُ الْخِنْزِيرِ "Size ölü, kan, domuz eti ve Allah'tan başkasının adına kesilen hayvanlar haram kılındı." [el-Mâide 3] âyetini inkâr etmek gibidir. Yine Şeriat'a îmân, akla dayalı olmakla kalmaz, bilakis Allahu Te'alâ'nın indinden gelenlerin hepsine mutlak teslimiyet de kaçınılmazdır: فَلَا وَرَيْكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّى يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنْفُسِهِمْ حَرَجًا مِمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا "Hayır, Rabbine and olsun ki onlar aralarında çıkan anlaşmazlıklarda her hakem kılıp sonra da senin verdiğin hükme içlerinde hiçbir sıkıntı duymaksızın tam bir teslimiyet ile teslim olmadıkça, îmân etmiş olmazlar." [en-Nisâ 65]

KAZA VE KADER

[El-Kada' Ve El-Kader وَاللّٰهُ دَرُّ الْفَصَلِ]

Allahü Te'alâ Âl-i İmrân Sûresi'nde şöyle buyurdu: وَمَا كَانَ لِنَفْسٍ أَنْ تَمُوتَ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ كِتَابًا مُّوَجَّلًا “Hiçbir nefis için, müeccel bir kitâba (yazılı vakte) göre Allah izni ile olmadıkça ölmek yoktur.” [Âl-i İmrân 145] ve el-A'râf Sûresi'nde şöyle buyurdu: “Her ümmetin bir eceli vardır. Ecelleri geldiği zaman, ne bir saat (an) ertelenirler, ne de bir saat (an) öncelenirler.” [el-A'râf 34] ve el-Hadîd Sûresi'nde şöyle buyurdu: مَا أَصَابَ مِنْ مُّصِيبَةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي أَنْفُسِكُمْ إِلَّا فِي كِتَابٍ مِنْ قَبْلِ أَنْ نَبْرَأَهَا إِنْ ذَاكَ عَلَى اللَّهِ بِسِيرٌ “Yeryüzüne ve sizlere isâbet eden hiçbir musîbet yoktur ki Biz onu yaratmadan önce bir kitâbda (yazılmış) olmasın. Muhakkak ki bu Allah'a çok kolaydır.” [el-Hadîd 22] ve et-Tevbe Sûresi'nde şöyle buyurdu: قُلْ لَنْ يُصِيبَنَا إِلَّا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَنَا هُوَ مَوْلَانَا وَعَلَى اللَّهِ تَلْتَوَكَّلُ الْمُؤْمِنُونَ “De ki: Allah'ın bizim için yazdığından başkası bize asla isâbet etmeyecektir. O bizim mevlâmızdır. O halde mü'minler yalnızca Allah'a tevekkül etsinler.” [et-Tevbe 51] ve Sebe' Sûresi'nde şöyle buyurdu: لَا يَعْزُبُ عَنْهُ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ فِي السَّمَاوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ وَلَا أَصْغَرُ مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْبَرُ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ “Semâvâtta ve arzda zerre miskâli (bir şey bile) O'ndan (O'nun ilminden) kaçmaz. Bundan daha küçüğü de, daha büyüğü de ancak apaçık bir kitâbda (yazılı)dır.” [Sebe' 3] ve el-En'âm Sûresi'nde şöyle buyurdu: وَهُوَ الَّذِي يَنْوَلُّكُمْ يَوْمَ الْبَيْعَاتِ أَنْ يُبَيْعُوا فِيهِ لِيُفْضَىٰ إِلَيْهِ أَمْرُكُمْ ثُمَّ يَنْوَلُّكُمْ مَا يَشَاءُ يَوْمَ تَخْرُجُونَ مِنَ الْأَرْضِ يَوْمَ لَا تَكُونُ لَكُمْ أُمَّةٌ يَتَخَذُ اللَّهُ عَلَيْكُمْ مُّوَدَّةَ قُلُوبٍ يَوْمَ لَا تَنفَعُكُمْ ثُلُوتُكُمْ وَلَا يَرْجِعُكُمْ ثُلُوتُكُمْ ثُمَّ يَنْوَلُّكُمْ مَا يَشَاءُ يَوْمَ تَخْرُجُونَ مِنَ الْأَرْضِ يَوْمَ لَا تَكُونُ لَكُمْ أُمَّةٌ يَتَخَذُ اللَّهُ عَلَيْكُمْ مُّوَدَّةَ قُلُوبٍ يَوْمَ لَا تَنفَعُكُمْ ثُلُوتُكُمْ وَلَا يَرْجِعُكُمْ ثُلُوتُكُمْ ثُمَّ يَنْوَلُّكُمْ مَا يَشَاءُ يَوْمَ تَخْرُجُونَ مِنَ الْأَرْضِ يَوْمَ لَا تَكُونُ لَكُمْ أُمَّةٌ يَتَخَذُ اللَّهُ عَلَيْكُمْ مُّوَدَّةَ قُلُوبٍ

وَلَا تُبْذَرُ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ “Geceleyin sizi öldüren (ölürcesine uyutan) ve gündüzün ne kazandığınızı (işlediğinizi) bilen, sonra müsemma (belirlenmiş) ecel tamamlansın diye orada (gündüzün) sizi diriltten (uyandıran) O’dur. Sonra dönüşünüz de O’nadır. Sonunda O, yaptıklarınızı size bildirecektir.” [el-En’âm 60] ve en-Nîsâ Sûresi’nde de şöyle buyurdu: وَإِنْ تُصِيبْهُمْ حَسَنَةٌ يَقُولُوا هَذِهِ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَإِنْ تُصِيبْهُمْ سَيِّئَةٌ يَقُولُوا هَذِهِ مِنْ عِنْدِكَ قُلْ كُلٌّ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ قَمَالٌ هَؤُلَاءِ الْقَوْمِ لَا يَكَادُونَ يَفْقَهُونَ حَقِيقًا “Onlara bir iyilik isâbet ederse, “bu, Allah’ın indindendir” derler. Onlara bir kötülük isâbet ederse, “bu senin indindendir” derler. De ki: “Hepsi Allah’ın indindendir.” Bu kavme ne oluyor ki hiçbir söz anlamaya yanaşmıyorlar!” [en-Nîsâ 78]

Birçokları bu âyetleri ve benzeri âyetleri; “insan, amellerini yapmaya icbâr edilir, amellerini ancak Allah’ın irâdesi ve dilemesiyle mülzem (zorunlu) olarak yapar ve Allah, hem insanın hem de amellerinin yaratıcısıdır” şeklinde anlaşılmasını kanıtlayıcı olarak Kaza ve Kader meselesine şâhid (kanıt) olarak gösterirler ve sözlerini Allahu Te’alâ’nın şu kavli ile desteklemeye uğraşırlar: وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ وَمَا تَعْمَلُونَ “Sizi ve yapmakta olduklarınızı Allah yarattı.” [es-Saffât 96] Yine SallAllahu Aleyhi ve Sellem’in şu kavli gibi başka hadîsleri de kullanırlar: نَفْسُ رُوحِ الْقُدُسِ فِي رُوحِي “Ruh’ul-Kudîs benim gönlüme üfledi ki, hiçbir nefis rızkını, ecelini ve kendisine takdir edileni, tamamıyla tüketmedikçe asla ölmeyecektir.”

Kaza ve Kader meselesi, İslâmî mezheplerde önemli bir rol almıştır. Bu meselede Ehl-is Sunne'nin *"İnsan, fiillerinde ihtiyârî bir kesbe sahiptir ki bu ihtiyârî kesbte hesaba çekilir."* şeklinde özetlenen bir görüşü vardır. Mu'tezile'nin *"İnsan, kendi fiillerini bizâtîhi yaratandır ki onları kendisi icâd ettiğinden dolayı onlardan hesaba çekilir."* şeklinde özetlenen bir görüşü vardır. Cebriyye'nin de *"Allahu Te'alâ, hem kulu yaratan hem de fiillerini yaratandır. Bunun için kul, fiilinde mecburdur, muhayyer değildir ki âdeta rüzgârın dilediği yönde hareket ettirdiği havadaki tüy gibidir"* şeklinde özetlenen bir görüşü vardır.

Kaza ve Kader meselesini dikkatlice inceleyen görür ki araştırmanın dakikliği, araştırmanın üzerine binâ edildiği esâsın bilinmesini gerektirir ve bu esâs; (fiili) yaratanın kendisi mi, yoksa Allahu Te'alâ mı olması bakımından kulun fiili değildir. Bu, kulun yapacağını (fiili) bilmesi ve ilminin onu kuşatması bakımından Allahu Te'alâ'nın ilmi de değildir. Yine bu, irâdesinin kulun fiili ile alâkalı olması, dolayısıyla bu kulun bu irade dahilinde olmasının kaçınılmazlığı bakımından Allahu Te'alâ'nın irâdesi de değildir. Ve bu, kulun bu fiilinin Levh-il Mahfûz'da yazılı olması, dolayısıyla yazılı olanlara göre (fiilini) yapmasının kaçınılmaz olması bakımından da değildir.

Evet, bu araştırmanın üzerine binâ edildiği esâs, mutlak olarak bu şeyler değildir. Zîra bunların; Sevâb (mükâfat) ve İkâb (ceza) bakımından konu ile alâkası yoktur, bilakis (fiili) icâd (ortaya çıkarma), her şeyi kuşatıcı ilim, mümkünâtın (mümkünlerin) tamamı ile alâkalı irâde ve Levh-il Mahfûz'un her şeyi ihtivâsı bakımından alâkası vardır. Bu alâkâ ise, fiile sevâb ve ikâb terettüp etmesi konusundan

ayrı, bambaşka bir konudur. Yani: insan, gerek Hayr gerekse Şer olarak fiili yapmaya mülzem midir, yahut bunda muhayyer midir? Fiili yapmada veya terk etmede ihtiyâr (tercih) sahibi midir, yahut ihtiyar sahibi değil midir?

Fiilleri dikkatlice inceleyen görür ki insan iki dâire içerisinde yaşar. Bunlardan birini kendisi kontrol eder ki bu, tasarruflarının sınırı içinde vukuu bulan dâiredir ve sınırı içerisinde sırf ihtiyârı (seçimi) ile yaptığı fiiller hâsıl olur. Diğeri de insanı kontrol eder ki bu, bizzat sınırı içinde bulunduğu halde vukuu bulan dâiredir ve bu dâirede -ister kendisi tarafından isterse kendisi üzerinde vukuu bulsun- hiçbir dahlinin olmadığı fiiller vukuu bulur.

Dolayısıyla kendisini kontrol eden dâirede vukuu bulan fiillerde, hem hiçbir dahli yoktur hem de bunların varlıkları ile hiçbir ilgisi yoktur ki bunlar, iki kısımdır: Varlık nizâmının [nizam el-vücud النظام الوجود] gerektirdiği kısım ile hem kudretinde olmayan hem kendisinden def edemediği hem de varlık nizâmının gerektirmediği fiillerin vukuu bulunduğu kısımdır. Varlık nizâmlarının gerektirdiği kısma gelince; insan onun tarafından kontrol edilir dolayısıyla mecburî bir seyr ile onun gereğince seyrederek. Çünkü aykırı davranamayacağı hususî bir nizâma bağımlı olarak, kâinat ile birlikte ve hayat ile birlikte seyrederek. Bunun içindir ki bu dâiredeki ameller, onun irâdesi dışında vukuu bulur. Bu dâirede muhayyer değil, museyyerdir (seyrettirilir). Nitekim bu dünyaya irâdesi dışında gelmiştir ve yine irâdesi dışında gidecektir. Yalnız vücudu ile havada uçamaz, doğal yapısı ile suda yürüyemez, gözlerinin rengini kendisi yaratamaz, başının şeklini ve vücudunun ölçülerini oluşturamaz.

Yaratılmış kulun hiçbir etkisi ve hiçbir alâkası olmaksızın tüm bunları var eden ancak Allahu Te'alâ'dır. Zîra varlık nizâmını yaratan, onu varlık için tanzim edici kılan ve varlığı da aykırı davranamayacağı bir şekilde onun gereğince seyrettiren Allah'tır.

Hem kudretinde olmayan hem kendisinden def edemediği hem de varlık nizâmının gerektirmediği fiillere gelince; bunlar, insan tarafından veya insan üzerinde cebren hâsıl olan ve mutlak olarak def edemediği fiillerdir. Bir şahsın duvarın üstünden bir başka şahsın üzerine düşüp onu öldürmesi gibi yada bir şahsın bir kuşa ateş edip farkında olmadığı bir insana isâbet ettirerek onu öldürmesi gibi yada telâfi edilme imkânı olmayan ânî bir arızadan dolayı trenin veya otomobilin devrilmesi yahut uçağın düşmesi, bu devrilme yahut düşüşün yolcuların ölümüne vesile olması gibi ve bunun benzerleri gibi. İnsan tarafından veya insan üzerinde hâsıl olan bu fiiller, -her ne kadar varlık nizâmının gerektirdiklerinden değilse de- insan tarafından veya insan üzerinde irâdesi dışında vukuu bulur ve kudretinde de değildir ki bu, kendisini kontrol eden dâireye dâhildir. İşte insanı kontrol eden bu dâirede hâsıl olan tüm bu fiiller, Kaza olarak isimlendirilendir. Zîra yalnızca Allah, onu kadâ (hüküm) edendir. Bunun içindir ki insan nezdinde menfaat yahut zarardan veya sevgi yahut nefretten her ne taşırırsa taşısın, yani her ne kadar hayrı ve şerri bilen yalnızca Allah olsa da, insanın kendi yorumuna göre hayrdan yahut şerden ne içerirse içersin kul, bu fiillerden hesaba çekilmez. Zîra insanın bu fiillerde hiçbir etkisi yoktur. Ne onları ne de ortaya çıkış keyfiyetlerini bilir. Mutlak olarak ne def edebilir, ne de celp edebilir. O halde insan, bu Kaza'ya ve bu

Kaza'nın Allah [Subhânehu ve Tealâ]'dan olduğuna î mân etmelidir.

Kader'e gelince; gerek insanı kontrol eden dâirede, gerekse insanın kontrol ettiği dâirede hâsıl olan fiiller; kâinat, insan ve hayat maddesi (nesnesi) olan şeyler tarafından yine bu şeyler üzerinde vukuu bulur. Allah bu şeyler için muayyen hassalar (özellikler) yaratmıştır. Nitekim ateşte yakma özelliği, odunda yanma özelliği ve bıçakta kesme özelliği yaratmış ve bunları, aykırı davranamayacakları varlık nizâmına göre onlar için elzem kılmıştır. Aykırılık (değişim) gösterdiği görülürse bu, Allah'ın ondaki bu özelliği kaldırması demektir. Bu ise hârikulâde bir olaydır ki ancak kendilerine bir mûcize olmak üzere Nebîler için hâsıl olur. Allah, şeylerde muayyen özellikler yarattığı gibi, insanda da içgüdüler ve uzvî ihtiyaçlar yaratmış, şeylerin özellikleri gibi, bunlara da muayyen özellikler koymuştur. Nitekim nev'î içgüdüsünde cinsel meyil özelliği ve uzvî ihtiyaçlarda acıkma, susama ve benzeri özellikler yaratmış ve bunları, varlık sünnetine göre onlar için elzem kılmıştır. İşte Allah Subhânehu ve Te'alâ'nın şeylerde ve insandaki içgüdülerde ve uzvî ihtiyaçlarda var ettiği bu muayyen özellikler, Kader olarak isimlendirilendir. Zîra yalnızca Allah, şeyleri, içgüdülerini ve uzvî ihtiyaçları yaratan ve bunların özelliklerini takdir edendir. Bunlar ne kendilerindendir, ne de mutlak olarak kulun bunlarda bir etkisi ve eseri vardır. O halde insan, bu şeylere bu özellikleri takdir edenin Allah Subhânehu ve Te'alâ olduğuna î mân etmelidir. Bu özelliklerde öyle bir kâbiliyet vardır ki insan bu sayede Allah'ın emirlerine uygun bir amel işlerse, bu bir

Hayr olur, yahut Allah'ın emirlerine aykırı bir amel işlerse, bu da bir Şer olur. Dolayısıyla insanın, gerek bu özellikleri ile şeyleri kullanması, gerekse içgüdülere ve uzvî ihtiyaçlara icâbet etmesi; Allah'ın emirlerine ve nehiyelerine uygun olursa Hayr olur, Allah'ın emirlerine ve nehiyelerine aykırı olursa Şer olur.

Buradan insanı kontrol eden dâirede vukuu bulan fiiller, -ister Hayr isterse Şer olsun- Allah'tandır ve şeylerde, içgüdülerde ve uzvî ihtiyaçlarda var olan özellikler, -ister Hayr ile isterse Şer ile neticelensin- Allah'tandır. Buradan Müslüman'ın, Kaza'nın hayrının ve şerrinin Allahu Te'alâ'dan olduğuna îmân etmesi, yani kendi sınırının dışındaki fiillerin Allahu Te'alâ'dan olduğuna itikâd etmesi ve yine Kader'in hayrının ve şerrinin Allahu Te'alâ'dan olduğuna îmân etmesi, yani şeylerin tabiatlarındaki mevcut (yapısal) özelliklerin -ister Hayr ile isterse Şer ile neticelensin- Allah'tan olduğuna itikâd etmesi elzem olur. Yaratılmış insanın bunlarda hiçbir etkisi yoktur. Dolayısıyla insanın eceli, rızkı ve canı, tüm bunlar Allah'tandır. Yine Nev'î ve Bekâ' içgüdülerindeki cinsel meyil ve temellük (sahiplenme) meyli de, uzvî ihtiyaçlardaki açlık ve susuzluk da, hepsi Allahu Te'alâ'dandır.

Bu, insanı kontrol eden dairede vukuu bulan fiiller ve tüm şeylerin özellikleri açısından idi. İnsanın kontrol ettiği dâireye gelince; bu, ister Allah'ın Şeriatı isterse başkası olsun, ihtiyâr ettiği (seçtiği) nizâma göre içerisinde ihtiyârlı olarak (kendi ihtiyârı ile) seyrettiği dâiredir. Bu, içerisinde insandan kendi iradesi ile sadır olan veya insan üzerinde kendi irâdesi ile sâdır olan amellerin vukuu bulunduğu dâiredir. Dolayısıyla dilediği zaman yürür, yer, içer,

yolculuk yapar, dilediği zaman bunları yapmaz, dilediği şekilde ateş ile yakar ve bıçak ile keser, dilediği gibi nev'î açlığını veya mülkî açlığını veya midevî açlığını doyurur, kendi ihtiyârı ile fiili yapar ve yine kendi ihtiyârı ile fiili yapmaz. Bundan ötürü bu dâire içerisinde yaptığı fiillerden sorulur.

Her ne kadar şeyler, içgüdüler ve uzvî ihtiyaçlar için Allah'ın takdir ettiği ve kendileri için elzem kıldığı özelliklerin, fiilin neticesinde etkisi olsa da, bu özellikler kendi başlarına amel meydana getiremezler. Bilakis insan, bu özellikleri kullandığında, bunlarla ameli meydana getiren olur. Nitekim nev'î içgüdüsündeki cinsel meylin hayra ve şerre kâbiliyeti vardır. Yine uzvî ihtiyaçlardaki açlığın hayra ve şerre kâbiliyeti vardır. Lâkin Hayrı ve Şerri yapan insandır, içgüdüler yada uzvî ihtiyaçlar değildir. Allah Subhânehu ve Te'alâ insan için, mümeyyiz (ayırt edici) bir akıl yaratmış, aklın tabiatına bu idrâki ve temyizi koymuş ve insana Hayr ve Şer yolunu göstermiştir: وَهَدَيْنَاهُ النَّجْدَيْنِ **“Biz ona iki yolu gösterdik.”** [el-Beled 10] Ve (aklın tabiatına) Fücûru ve Takvayı idrâk (özelligi) koymuştur: تَالَهُمَا فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا **“Ona fücûru ve takvayı ilham etmiştir.”** [eş-Sems 8] O halde insan, Allah'ın emirlerine ve nehiyelerine uygun olarak içgüdülerine ve uzvî ihtiyaçlarına icâbet ettiğinde, Hayr fiili işlemiş ve Takvâ yolunda seyretmiş olur. Allah'ın emirlerinden ve nehiyelerinden yüz çevirerek içgüdülerine ve uzvî ihtiyaçlarına icâbet ettiğinde ise, Şer fiil işlemiş ve Fücûr yolunda seyretmiş olur. İşte tüm bunlarda, kendisinden Hayr ve Şer vukuu bulan ve üzerinde Hayr ve Şer vukuu bulan kendisidir. Allah'ın emirlerine ve

nehiyelerine uygun olarak açlıklara icâbet edip Hayr işleyen de kendisidir, Allah'ın emirlerine ve nehiyelerine aykırı olarak bunlara icâbet edip Şer işleyen de kendisidir. Bu esâsa göre insan, kontrol ettiği dâirede vukuu bulan bu fiillerden hesaba çekilir, böylece üzerine ya Sevâb ya da İkâb terettüp eder. Zîra bunları, üzerinde herhangi bir icbâr olmaksızın kendi ihtiyârıyla olarak yapmıştır. Bununla birlikte içgüdülerin ve uzvî ihtiyaçların özellikleri Allah'tan olsa da, bunların hayra ve şerre kâbiliyeti Allah'tan olsa da, Allah bu özellikleri, ne Allah'ı râzı etmede ne de O'nu öfkelenlendirmede, yani ne Şer yönünde ne de Hayr yönünde kullanılmaya mülzem (mecburî) olacak şekilde kılmamıştır. Nitekim yakma özelliğini, ister Allah'ı râzı eden isterse O'nu öfkelendiren bir yakma olsun, yani ister Hayr ister Şer olsun, yakmada mülzem olacak şekilde kılmamıştır. Bu özellikler şeylere ancak, fâilin gerekli şekliyle kullanması halinde ortaya çıkması konulmuştur. Allah insanı yarattığında, onun için bu içgüdülerini ve uzvî ihtiyaçları yarattığında ve onun için mümeyyiz bir akıl yarattığında ona, fiili yapabileceği veya terk edebileceği bir ihtiyâr vermiş ve onu fiili yapmaya veya terk etmeye zorlamamıştır. Yine şeylerin, içgüdülerin ve uzvî ihtiyaçların özelliklerini, fiili yapma veya terk etme yönünden insanı mülzem kılacak şekilde yaratmamıştır. Bundan ötürüdür ki Allah'ın bahşedip şer'î teklîfin menâtı (mükellefiyetin mercii) kıldığı mümeyyiz akıl ile insan, fiile yapmakta veya yapmamakta ihtiyârlıdır. Bundan dolayı Hayr fiil işlediğinde ona sevâp verir, çünkü akı, Allah'ın emirlerini yapmayı ve nehiyelerinden sakınmayı ihtiyâr etmiştir (seçmiştir). Yine Şer fiil işlediğinde ona İkâb verir, çünkü akı, Allah'ın emrine muhâlefeti (aykırılığı) ve

Allah'ın emretmediği bir şekilde içgüdülere ve uzvî ihtiyaçlara icâbet ederek nehyedilenleri yapmayı ihtiyâr etmiştir ki bu fiilin cezası haktır ve âdildir. Çünkü onu yapmada ihtiyârlıdır ve yapmaya mecbur değildir. Kaza ve Kaderin bununla bir ilgisi yoktur. Bilakis mesele, kulun kendi fiilini ihtiyârlı olarak bizâtihi yapmasıdır. İşte buna binâen kazanımlarından (yaptıklarından) mes'uldür: كُلُّ نَفْسٍ

يَمَّا كَسَبَتْ رَهِينَةٌ **“Her nefis, kazandığına karşılık bir rehindir.”**

[el-Muddessir 38]

Allahu Te'alâ'nın ilmine gelince; bu, kulu ameli yapmaya icbâr etmez. Zîra Allah bilir ki kul, ameli kendi ihtiyarıyla yapacaktır. Kulun ameli yapması, Allah'ın bu ilmine binâen değildir. Bilakis onun ameli yapacağı (bilgisi) ezeli ilimdir. Levh-il Mahfûz'da yazılı olması ise, Allah'ın ilminin her şeyi kuşattığını ifade etmekten başkası değildir.

Allahu Te'alâ'nın irâdesine gelince; bu da kulu amele icbâr etmez. Bilakis bu, O'nun mülkünde, O'nun murâd ettiklerinden başkası vukuu bulmaz, yani varlıktaki hiçbir şey O'na cebren (rağmen) vukuu bulamaz anlamına gelir. Kul bir amel yaptığı zaman, Allah onu bundan men etmemiş ve onu buna zorlamamış da aksine ihtiyârlı olarak işlemeye terk etmiş ise, kulun bu fiili, Allahu Te'alâ'nın irâdesi ile, O'na cebren değildir. Kulun fiili bizzat kendi ihtiyârı ile, Allah'ın irâdesi, amele mücbir (icbâr edici) olmamıştır.

İşte Kaza ve Kader meselesi budur! İşte bu; Allah'ın kendisi için murâkıp (gözetleyici) ve muhâsip (hesaba çekici) olduğunu, O'nun kendisine yapma ve terk etme ihtiyârı verdiğini ve fiilleri ihtiyârı (seçmeyi) güzelce kullanmadığı

takdirde kendisi için veyl ve şiddetli bir azap bulunduğunu bildiği zaman insanı, Hayrı yapmaya ve Şerden sakınmaya sevk eder. Bundan ötürü görürüz ki Kaza ve Kader'in hakikatini müdrik olan ve Allah'ın bahsettiği akıl ve ihtiyâr nîmetinin hakîkatine ârif olan sâdık bir mü'minin, Allah'ı (rızâsını) şiddetle murâkabe ettiğini, Allah'tan şiddetle korktuğunu ve ilâhî emirler ile kâim olmak ve nehiylerden sakınmak için amel ettiğini görürüz. Allah'ın azâbından korkarak, Cennetine hırs göstererek ve bunlardan daha büyük olanı kazanmaktan hoşlanarak... İşte o, Allah Subhânehu ve Te'alâ'nın rıdvânıdır...

İSLÂM'DA FİKRİ LİDERLİK

[El-Kiyade El-Fikriyye Fil İslam رية في الإسلام - لام]

Fikir inhitat ettikçe, insanlar arasında Vatan Bağı [rabitat el-vatan رابطة الوطن] neşet eder. Bu, aynı toprak üzerinde yaşamalarının ve ona bağlı bulunmalarının bir sonucudur. Zîra Bekâ İçgüdüsü onları, nefs-i müdâfaaya yöneltir, içerisinde yaşadıkları beldeyi ve üzerinde yaşadıkları toprağı müdafaaya sevk eder. İşte buradan Vatanî (Vatancılık) Bağı [el-rabita el-vataniyye الرابطة الوطنية] gelir ki bu, kuvvet bakımından bağların en zayıfı ve düşüklük bakımından en düşüğüdür. Bu bağ, insanda mevcut olduğu gibi, hayvanlarda ve kuşlarda da mevcuttur. Dâima âtufî (düşüncesizce aşırı duygusal) görünüm alır. Hücuma uğraması yahut istilâ edilmesi şeklinde, vatana karşı yabancı bir saldırı olması haline bağlı olur. Vatanın saldırıdan selâmette olması halinde ise ortaya çıkmaz. Yabancı, vatandan püskürtüldüğü yahut çıkarıldığı takdirde etkisi biter. İşte bunun için düşük bir bağıdır.

Fikir daraldığında ise, insanlar arasında Kavmî (Milliyetçilik) Bağı [el-rabita el-kavmiyye الرابطة القومية] neşet eder. Daha geniş şekilde olsa da, aslında bu bir Âilevî (Ailecilik) Bağıdır. Nitekim insanda bekâ içgüdüsünün derinden kök salmasıyla, insanda hâkimiyet sevgisi meydana gelmesinden dolayıdır ve bu hâkimiyet sevgisi, fikren düşük olan insanda ferdîdir. Uyanıklığı geliştikçe, nezdindeki hâkimiyet sevgisi de genişler, böylece ailesinin ve usrasının (kabilesinin, sülâlesinin) hâkimiyetini gözetir.

Sonra ufkunun genişlemesi ve idrâkinin gelişmesi ile hakimiyet sevgisi daha da genişler. Evvelâ kendi vatanında kavminin hâkimiyetini gözetir, sonra kendi vatanında kavminin hâkimiyeti tahakkuk ettiğinde (bu kez) başkaları üzerindeki hâkimiyetlerini gözetir. Bundan ötürü, hâkimiyet üzerinde usra içerisindeki fertler arasında bu yönden yerel hasımlaşmalar neşet eder. Tâ ki bu usra içerisindeki hâkimiyet, diğerlerine gâlip gelerek onlardan biri lehine istikrar bulduğu zaman, (bu kez) bu usra ile diğer usralar arasında hâkimiyet üzerinde hasımlaşmalara dönüşür. Tâ ki kavmin hâkimiyeti, bir usra lehine yahut muhtelif usralardan bir grup insan lehine istikrar bulur. Sonra bu kavim ile diğerleri arasında hâkimiyet ve hayat sahasında yükselme üzerinde hasımlaşmalar neşet eder. Bundan ötürü bu bağ sahiplerine Asabiyet (taassup, fanatizm) egemen olur. Yine onlara, hevâ ve diğerlerine karşı birbirlerini (körü körüne) destekleme egemen olur. Bunun içindir ki bu, gayri-insânî (insanlık-dışı) bir bağdır ve bu bağ, dış hasımlaşmalar ile meşgul edilmemiş ise, hep iç hasımlaşmalara mâruz kalır.

Buna göre, Vatancılık Bağı, üç sebepten ötürü fâsid bir bağdır: Birincisi, kalkınma yolunda seyrederken insanı insana bağlamaya yaramayan düşük bir bağ olduğundan. İkincisi, bekâ içgüdüsünden nefis-i müdâfaa ile neşet eden âtîfî bir bağ olduğundan ki âtîfî bağ, değişime ve dönüşüme mâruz kalması muhtemeldir, dolayısıyla bu bağ, insanlar arasında dâimî bir bağ olmaya elverişli değildir. Üçüncüsü de savunma halinde ortaya çıkan ama istikrar halinde -ki bu insanın aslî hâlidir- ortaya çıkmayan geçici bir bağ olduğundandır. İşte bunun içindir ki vatancılık bağı, insanoğlu arasında bağ olmaya elverişli değildir.

Kezâ Milliyetçilik Bağı da üç sebepten ötürü fâsid bir bağıdır: Birincisi, kalkınma yolunda seyrederken insanı insana bağlamaya elverişli olmayan kabilevî bir bağ olduğundan. İkincisi, bekâ içgüdüsünden neşet eden ve hâkimiyet sevgisi ortaya çıkaran âtîfî bir bağ olduğundan. Üçüncüsü de insanlar arasında hâkimiyet üzerinde hasımlaşmalara sebep olan ğayrî-insânî bir bağ olduğundandır. İşte bunun içindir ki insanoğlu arasında bağ olmaya elverişli değildir.

İnsanlar arasında bir bağ olarak var olduğu vehmedilen fâsid bağlardan ikisi de; Maslahat (Menfaatçılık) Bağı [el-rabîta el-maslahiyye الرابطة المصلحية] ile kendisinden bir nizâm kaynaklanmayan Rûhî (Mânevî) Bağıdır [el-rabîta el-ruhiyye الرابطة الروحية]. Maslahat Bağına gelince; bu, geçici bir bağıdır ve insanoğlu arasında bağ olmaya elverişli değildir. Zîra kendinden daha büyük maslahatlar karşısında pazarlığa mâruzdur, dolayısıyla maslahat tercihi halinde varlığını kaybeder ve maslahat değiştiği zaman, işi biter ve insanları birbirlerinden ayırır. Yine bu maslahatlar tamamlandığı zaman da biter. İşte bunun içindir ki sahipleri üzerinde tehlikeli bir bağıdır.

Kendisinden bir nizâm kaynaklanmayan Rûhî Bağına gelince; bu, tedeyyün halinde ortaya çıkar. Hayat sahasında ise ortaya çıkmaz. Bundan ötürü ğayrî-amelî (pratik-dışı) cüz'î bir bağıdır. Hayatın işlerinde insanlar arasında bir bağ olmaya elverişli değildir. Buradan Nasrânîlik Akîdesi, hepsi de ona îtikâd ettiği halde Avrupa halkları arasında bir bağ

olmaya elverişli olmamıştır. Zîra bu, nizâmı olmayan rûhî bir bağıdır.

İşte bunlardan dolayı, söz konusu bütün bu bağlar, kalkınma yolunda seyrederken hayatta insanı insana bağlamaya elverişli değildir. Hayatta insanoğlunu bağlamak için yegâne sahîh bağ, kendisinden bir nizâm kaynaklanan Aklî Akîde Bağdır ki o İdeolojik Bağdır [el-rabita el-mebdaiyye الرابطة المبدئية].

İdeoloji [el-mabda المبدأ]; kendisinden bir nizâm kaynaklanan Aklî Akîdedir. Akîde ise; kâinat, insan ve hayat hakkında, dünya hayatının öncesindeki ve sonrasındaki hakkında ve (dünya hayatının) öncesindeki ve sonrasındaki ile olan alâkası hakkında küllî bir fikirdir. Akîdeden kaynaklanan nizâma gelince; insanın sorunlarına yönelik çözümler ile bu çözümleri tenfîz, Akîdeyi muhâfaza ve İdeolojiyi taşıma keyfiyetinin beyânıdır. Tenfîz, muhâfaza ve taşıma keyfiyetinin beyânı, Metottur [ط-ريفة]. Bunun dışındaki, Akîde ve çözümler ise Fikirdir [فكر-ة]. Buradan İdeoloji, Fikir ve Metottur.

İdeolojinin bir şahsın zihninde neşet etmesi kaçınılmazdır. Bu, ya Allah'ın ona vahy edip tebliğini emretmesi ile olur, ya da o şahısta parlayan bir dehâ ile olur. Kendisine Allah'ın vahy etmesi ile insanın zihninde neşet eden ideolojiye gelince; işte sahîh ideoloji odur! Zîra kâinatın, insanın ve hayatından Yaratıcısından gelmiştir ki O, Allah'tır. Dolayısıyla bu, kat'î bir ideolojidir. Kendisinde parlayan bir dehâ ile şahsın zihninde neşet eden ideolojiye gelince; işte bâtil ideoloji odur! Zîra hem varlıkları ihâta

etmekten âciz, sınırlı bir akıldan neşet etmiştir, hem de insanın tanzim anlayışı; değişkenliğe, ihtilâfa, çelişkiye ve içerisinde yaşadığı ortamın etkisine mâruzdur. Bu da elbette, insanın huzursuzluğuna götüren çelişkili bir nizâm ile neticelenir. Bundan ötürü bir şahsın zihninde neşet eden ideoloji; hem Akîdesinde, hem de ondan kaynaklanan nizâmında bâtıldır.

Buna göre ideolojide esâs; kâinat, insan ve hayat hakkındaki Küllî Fikirdir. Hayat sahasında ideolojiyi müneffiz (infâz ettirilen) bir varlık haline getiren Metot ise, bu fikir için elzem bir meseledir ki ideoloji mevcut olabilsin. Küllî Fikrin esâs oluşuna gelince; çünkü o, hem Akîdedir, hem Fikrî Kâidedir, hem de Fikrî Liderliktir. Esâsı üzerine insanın fikrî yönelişi ile hayata bakış açısı [vijhet el-nazar fi el-hayat وَجْهَةُ النِّظَرِ فِي الْحَيَاةِ] belirlenir. Tüm fikirler Küllî Fikir üzerine binâ edilir ve hayat sorunlarının tüm çözümleri ondan kaynaklanır. Metodun elzem bir mesele oluşuna gelince; Akîdeden kaynaklanan nizâm, çözümleri tenfîz keyfiyetinin beyânını, Akîdeyi muhâfaza keyfiyetinin beyânını ve İdeolojinin dâvetini taşıma keyfiyetinin beyânını içermemiş olsaydı, dünya hayatında hiçbir etkisi olmaksızın kitaplar içerisinde kayıtlı kalan felsefî, hayâlî ve farazî (hipotetik) bir fikir olurdu. İşte bunun içindir ki Akîde kaçınılmazdır, sorunların çözümleri kaçınılmazdır ve metot da kaçınılmazdır ki ideoloji olabilsin. Bununla birlikte kendisinden nizâm kaynaklanan Akîdede, fikir ile metodun mücerret olarak var olması da, ideolojinin sahîh olduğuna delâlet etmez. Bilakis onun yalnızca bir ideoloji olduğuna

delâlet eder. Bundan başka bir şeye delâlet etmez. Nitekim ideolojinin sıhhatine (sahîhliğine) veya butlânına (bâtıllığına) delâlet eden; sahîh yahut bâtil olması bakımından İdeolojinin Akîdesidir. Zira bu Akîde; her fikrin üzerine binâ edildiği, her bakış açısının belirlendiği, her çözümün ve her metodun kendisinden kaynaklandığı Fikrî Kâidedir. Bu fikrî kâide sahîh olursa, ideoloji de sahîh olur. Bâtıl olursa, ideoloji de esâstan bâtil olur.

Fikrî Kâide; insan fıtratına muvâfık ve akla mebnî (binâ edilmiş) olursa, sahîh bir kâide olur. İnsan fıtratına muhâlif olursa veya akla mebnî olmazsa, bâtil bir kâide olur. Fikrî Kâidenin insan fıtratına muvâfık olmasının mânâsı; insan fıtratındaki acziyeti ve el-Mudebbir olan Yaratıcı'ya duyduğu ihtiyacı ikrâr ediyor olması, diğer bir ifade ile, tedeyyün içgüdüsüne muvâfık olmasıdır. Akla mebnî olmasının mânâsı ise; madde yahut orta çözüm [el-hal el-vasat *الحل الوسط*] üzerine mebnî olmamasıdır.

Şu an tüm dünyayı gözden geçirdiğimizde, şu üçünden başka bir ideoloji bulunmadığını görürüz: Kapitalizm [el-re'smaliyye *الرأسمالية*], Sosyalizm [el-iştirakiyye *الإشتراكية*] -ve ondan olan Komünizm [el-şu'uiyye *الشيوعية*] - ve üçüncü ideoloji olan İslâm. İlk iki ideolojinin her biri, bir devlet veya birçok devletler tarafından taşınmaktadır. Üçüncü ideolojiyi ise hiçbir devlet taşımamaktadır. Ancak halklar içerisinde fertler tarafından taşınmaktadır. Lâkin yerkürede evrensel çapta mevcuttur.

Kapitalizme gelince; o ancak Dînin hayattan ayrılması [Laiklik] esâsı üzere kâimdir. Bu fikir, Kapitalizmin

Akîdesidir, Fikrî Liderliğidir ve Fikrî Kâidesidir. Bu Fikrî Kâideye binâen insan, hayattaki nizâmını koyandır ve insanın hürriyetlerinin (özgürlüklerinin) muhâfazası kaçınılmazdır ki bunlar; Akîde (inanç) hürriyeti [hürriyet el-akîde الحُرِّيَّةُ الْعَقِيدَةِ], Görüş (düşünce) hürriyeti [hürriyet el-rai الحُرِّيَّةُ الرَّأْيِ], Mülkiyet hürriyeti [hürriyet el-mülkiyye الحُرِّيَّةُ الْمُلْكِيَّةُ] ve Şahsî (kişisel) hürriyettir [el-hürriye el-şahsiyye الحُرِّيَّةُ الشَّخْصِيَّةُ]. Mülkiyet özgürlüğü, Kapitalist İktisâdî Nizâm ile neticelenmiştir. Nitekim Kapitalizm, bu ideoloji içerisindekilerin en bârizi ve bu ideolojinin akîdesinin neticelerinden en bârizidir. Bundan dolayı bu ideoloji, -bir şeyi, içerisindekilerin en bârizi ile isimlendirme bâbından- Kapitalist İdeoloji [el-mebda el-re'smali المبدأ الرأسمالي] olarak ıtlâk edilmiştir.

Bu ideolojinin edindiği Demokrasiye gelince; bu, nizâmını koyanın insan olması yönünden gelir. Bundan ötürü millet, otoritelerin kaynağıdır, dolayısıyla nizâmları koyandır, kendisini yönetmek üzere yöneticileri kiralayan, dilediği zaman bu yönetimden onları indiren ve yönetici için dilediği nizâmı koyandır, çünkü yönetim; gereğince yönetilmek üzere halkın kendisi için koyduğu nizâm ile yönetmek üzere halk ile yönetici arasında bir kira akdidir.

Demokrasi, -ideolojiden olsa da- ideolojideki iktisâdî nizâmdan daha bâriz değildir. Bunun delîli, Batı'daki iktisâdî nizâmın, yönetimde müessir olması ve -Kapitalist ideolojiye itikâd eden ülkelerdeki gerçek yöneticiler, neredeyse kapitalistler olacak kadar- onu sermaye

sahiplerine (kapitalistlere) boyun büktürmesidir. Buna ilâveten, Demokrasi sırf bu ideolojiye mahsus değildir. Nitekim Komünistler de Demokrasi iddiasındadırlar ve yönetimi millete ait kılmak gerektiğini söylemektedirler. Bunun içindir ki bu ideolojinin, Kapitalist İdeoloji olarak ıtlâk edilmesi daha dakik olur.

Bu ideolojinin neşetindeki asıl; Avrupa ile Rusya'daki çarların ve kralların; halkları istismâr etmek, onlara zulmetmek ve kanlarını emmek için dîni vesîle edinmeleri ve dîn adamlarını da bu uğurda binek edinmeleridir. İşte o, aralarından kimileri dîni mutlak olarak inkâr edenler, kimileri de dîni tanıdıkları halde hayattan ayrılmasına çağrıda bulunanlar olmak üzere felsefeciler ile düşünürlerin ayağa kalktığı ve görüşler, o felsefeciler ile düşünürlerin çoğunluğu nezdindeki tek bir görüş -ki bu, [Laiklik] dînin hayattan ayrılmasıdır- üzerinde istikrar buluncaya kadar süren o korkunç çatışmadan neşet etmiştir. Bu da doğal olarak dînin devletten ayrılması ile neticelenmiş ve dînin, ne onu inkâr ne de onu tanıma yönünden ele alınmaması ve ele almanın, dînin hayattan ayrılması gerektiği ile sınırlandırılması görüşü istikrar bulmuştur. İşte buna, her şeyin dîn adı altında kendilerine boyun bükmesini arzulayan dîn adamları ile dîni ve dîn adamlarının sultasını reddeden felsefeciler ve düşünürler arasında bir orta çözüm (uzlaşma) olarak îtibar edilir. Dolayısıyla bu fikir, ne dîni inkâr etmiş, ne de ona hayatta bir müdahale hakkı vermiştir, ancak onu hayattan ayırmıştır. İşte böylece Batı'nın tamamının îtikâd ettiği Akîde, dînin hayattan bu ayrılışı olmuş ve bu Akîde de, hem tüm fikirlerin üzerine binâ edildiği, esâsı üzerine insanın fikrî yönelişi ile hayata bakış açısının belirlendiği ve

esâsı üzerine tüm hayat sorunlarının çözüldüğü Fikrî Kâide olmuş, hem de Batı'nın taşıdığı ve dünyayı dâvet ettiği Fikrî Liderlik olmuştur.

Dînin hayattan ayrılması akîdesi; dîn diye isimlendirilen bir şeyin var olduğunu, yani kâinat, insan ve hayatın bir yaratıcısı bulunduğunu ve bir ba's (yeniden diriliş) günü olduğunu zımnen tanıır. Çünkü bu, dîn olması bakımından dînin aslıdır. İşte bu tanıma; kâinat, insan ve hayat hakkında ve hayatın öncesindeki ve sonrasındaki hakkında bir fikir vermektir. Zîra dînin varlığını nefyetmemiş, bilakis onun ayrılması fikrini verdiğinde, zımnen onun varlığını tanımıştır. Böylece dînin varlığını sâbitlemiş ve dînin hayattan ayrılması gerektiğini ve dînin sırf kişi ile yaratıcısı arasındaki bir bağ olduğunu ifade ederken; hayatın, öncesindeki ve sonrasındaki ile hiçbir alâkası olmadığı şeklinde bir fikir vermiştir. Böylelikle kapsamlı mefhumu ile "dînin hayattan ayrılması" [Laiklik] Akîdesi; kâinat, insan ve hayat hakkında küllî bir fikirdir. Buradan Kapitalist İdeoloji, beyân ettiğimiz veçhile diğer ideolojiler gibi bir ideolojidir.

Sosyalizm'e ve ondan olan Komünizm'e gelince; o, kâinatın, insanın ve hayatın sırf madde olduğu, maddenin de şeylerin (varlıkların) aslı olduğu ve onun evriminden de şeylerin var olduğu, bu maddenin ötesinde mutlak olarak hiçbir şey bulunmadığı, ezelî ve kadîm olan bu maddeyi herhangi birinin var etmediği, yani maddenin vâcib-ul vücûd olduğu görüşündedir. Bundan ötürü şeylerin, Yaratıcı'nın yarattıkları olduğunu inkâr ederler. Yani şeylerdeki Ruhî Yön'ü [el-nehiyye el-ruhiyye التَّاجِيَةُ الروحية] inkâr ederler ve onun varlığını tanımayı, hayat için bir

tehlike olarak görürler. Bunun içindir ki dîne, halkları uyuşturan ve çalışmalarını engelleyen afyon olarak îtibar ederler. Onlar nezdinde maddeden başka hiçbir şey yoktur. O kadar ki (onlara göre) fikir ancak maddenin beyne yansımasıdır. Buna göre madde, hem fikrin aslıdır, hem de her şeyin aslıdır ve onun maddî evriminden de şeyler var olur. Binâenaleyh Yaratıcı'nın varlığını inkâr ederler ve maddeye ezeli olarak îtibar ederler. Dolayısıyla hayatın öncesini ve sonrasını inkâr ederler ve sırf hayattan başkasını tanımazlar.

Bu iki ideoloji, insana, kâinata ve hayata esâsî bakışta ihtilâf etmelerine rağmen, insanın yüksek ideallerinin, bizâtihi insanın koyduğu üstün kıymetler olduğunda ve saâdetin de bedensel (fizyolojik) hazlardan en büyük payı almak olduğunda ittifak ederler. Zîra onların nazarında bu, saâdetin vesîlesidir, hatta saâdetin ta kendisidir. Yine insana, saadetini gördüğü her davranışı dilediği şekilde yapabileceği şahsî hürriyetin verilmesinde de ittifak ederler. Bundan ötürü şahsî sülûk veya şahsî hürriyet, bu iki ideolojinin kutsadıklarındandır.

Bu iki ideoloji, ferde ve topluma [el-müctema المَجْتَمَع] bakışta ise ihtilâf ederler. Nitekim Kapitalizm, toplumu fertlerden müteşekkil gören ferdiyetçi (bireyci) bir ideolojidir ve topluma ikincil bir bakıştan başkası ile bakmaz ve bakışını ferde tahsis eder. Bundan ötürü ferdin hürriyetlerini garantilemesi gerekir. Buradan Akîde hürriyeti, bu ideolojinin kutsadıklarındandır. Yine iktisâdî hürriyet de bu ideolojinin kutsadıklarındandır ve felsefesine binâen kayıtlanamaz. Ancak hürriyetleri garantilemek üzere devlet

tarafından kayıtlanabilir. Devlet bu kayıtlamayı, askerî kuvvet ve kânun zoru ile infâz eder, ancak devlet bir vesîledir, gâye değildir. Bundan ötürü hâkimiyet [el-siyade السيادة] devlete değil, nihâî olarak fertlere aittir. İşte bunun için Kapitalist İdeoloji fikrî bir liderlik taşımaktadır ki o, dînin hayattan ayrılmasıdır. Bu fikri liderliğin esâsı üzere nizamları ile yönetmekte, ona dâvette bulunmakta ve her yerde onu tatbîk etmeye uğraşmaktadır.

Sosyalizm'e -ve ondan olan Komünizm'e- gelince; o, toplumu, beşer ve beşerin tabiat ile olan alâkalarından oluşan genel bir kombinasyon (bileşim) olarak görür. Bunlar, (insanların) kesin ve otomatik (mekanik) bir bağımlılık ile bağlandıkları kesin ve kaçınılmaz alâkalardır ve tüm bu kombinasyon tek bir şeydir: tabiat, insan ve alâkalar. Tüm bunlar, birbirlerinden ayrı parçalar değil, tek bir şeydir. Dolayısıyla tabiat, insanın şahsiyetinden bir yan sayılır ki bu, zâtında taşıdığı yandır. Bundan ötürü insan, şahsiyetinin bu yanına -ki tabiattır- bağlı olmadıkça evrim geçirmez. Zîra tabiat ile olan bağı, şeyin (varlığın) kendi kendisi ile bağıdır. Bunun içindir ki toplumun, tek bir evrim ile hep birlikte evrimleşen tek bir kombinasyon olduğu ve ferdin de -çark dışının çarkta döndüğü gibi- buna tâbi olarak döndüğü varsayılır. Bundan ötürü onlar nezdinde ferdin, ne akîde (inanç) hürriyeti, ne de iktisâdî hürriyeti vardır. Dolayısıyla hem akide devletin istedikleri ile mukayyedir, hem de iktisâd, devletin istedikleri ile mukayyedir. Onun için devlet de bu ideolojinin kutsadıklarındandır. İşte bu maddeci (materyalist) felsefeden hayat nizamları

kaynaklanmıştır. İktisâdî nizâm da ilk esâs kılınmıştır ki bu, tüm nizâmların genel görüntüsüdür.

İşte bunun için Sosyalist İdeoloji ve ondan olan Komünist İdeoloji fikrî bir liderlik taşımaktadır ki o, Materyalizm (Maddecilik) ve Materyalist (Maddeci) Evrimdir. Bu fikri liderliğin esâsı üzere nizamları ile yönetmekte, ona dâvette bulunmakta ve her yerde onu tatbîk etmeye uğraşmaktadır.

İslâm'a gelince; o, kâinatın, hayatın ve insanın ötesinde, onları yaratan bir yaratıcı olduğunu beyân eder ki o, Allahu Te'alâ'dır. Bundan ötürü İslâm'ın esâsı; Allah Azze ve Celle'nin varlığına itikaddır. İşte bu Akide, Rûhî Yönü belirleyendir ki o elbette, kâinatın, insanın ve hayatın Yaratıcısı'nın yarattıkları olmasıdır. Buradan, yaratılmış vasfı ile kâinatın Yaratıcı Allah ile olan bağı, kâinattaki rûhî yöndür, yaratılmış hayatın Yaratıcı Allah ile olan bağı, hayattaki rûhî yöndür ve yaratılmış insanın Yaratıcı Allah ile olan bağı, insandaki rûhî yöndür. Buradan Rûh; insanın Allahu Te'alâ ile olan bağını idrâkidir.

Allah'a î mân; Muhammed'in nübüvvetine ve risâletine, Kur'ân'ın Allah'ın kelâmı olduğuna dolayısıyla içinde gelenlerin hepsine edilmesi gereken î mân ile birlikte olmalıdır. İşte bu nedenle İslâmî Akîde; hayatın öncesinde bulunana î mân etmeyi gerektirir ki o, Allah'tır. Yine hayatın sonrasında bulunana î mân etmeyi gerektirir ki o, Kıyâmet Günü'dür. Yine insanın bu dünya hayatında Allah'ın emirleri ve nehiyleri ile mukayyed olmasını gerektirir ki o, hayatın hayat öncesi ile olan bağıdır. Yine bu emirlere bağlılığından ve bu nehiylerden kaçınmasından muhâsebe edilmesini gerektirir ki o, hayatın hayat sonrası ile olan

bağıdır. Bundan ötürü Müslümanın, (her ne olursa olsun) amellerini yaparken Allah ile olan bağıını idrâk edip amellerini Allah'ın emirlerine ve nehiyelerine göre seyrettirmesi olmazsa olmazdır. İşte Maddenin Rûh ile Mezc edilmesinin mânâsı budur! Allah'ın emirlerine ve nehiyelerine göre seyrettirilmesinin gâyesi ise Allah'ın Rıdvânıdır. Bununla kâim olmaktan maksut gâye de, amelin gerçekleştireceği Kıymettir.

Bunun için toplumun muhâfazasına yönelik Yüksek Hedefler, insan tarafından belirlenmez. Bilakis Allah'ın emirleri ve nehiyeleri tarafından belirlenir ki bunlar sâbittir, değişmez ve evrimleşmez! Nitekim insan türünü, akli, insânî kerâmeti, insan canını, ferdî mülkiyeti, dîni, emniyeti ve devleti muhâfaza, toplumu korumaya yönelik değişime ve evrime uğramayan yüce hedeflerdir ve (İslâm) bunların muhâfazasına yönelik sert cezalar koymuştur. Böylelikle bu sabit hedefleri muhâfazaya yönelik hadler ve ikâblar koymuştur. Bunun içindir ki bu hedefleri muhâfaza ile kâim olmaya, -maddî kıymetleri gerçekleştirdikleri için değil, (İslâm'ın) Allah'tan gelen emirleri ve nehiyeleri oldukları için- vâcip olarak îtibar edilir. İşte böylece hem Müslüman hem de Devlet, tüm işlerde Allah'ın emirlerine ve nehiyelerine göre kâim olur. Zîra bunlar insanın bütün işlerini düzenler. Üstelik Allah'ın emirlerine ve nehiyelerine göre kâim olmak, Müslüman nezdinde itminân (mutmainlik) oluşturur. Buradan Saâdet, bedeni doyurmak ve ona haz vermek değildir, bilakis o, Allah Subhânehu ve Te'alâ'yı râzı etmektir.

Uzvi ihtiyaçlar ile içgüdülere gelince; İslâm bunları; mide açlığını veya nev'î açlığını veya rûhî açlığını veya bunun dışındaki tüm açlıklarını doyurmayı garantileyen bir tanzim ile tanzim etmiştir. Lâkin bir kısmı pahasına diğer bir kısmını doyurarak değil, bir kısmını bastırıp diğer bir kısmını serbest bırakarak değil, hepsini serbest bırakarak da değil, bilakis insana huzur ve refah sağlayan, içgüdü anarşisi (kaosu) nedeniyle hayvanlar seviyesine gerileme ile kendisi arasına (engel olarak) giren dakik bir nizâm ile hepsine yönelmiş ve hepsini doyurmuştur.

Bu tanzimi garantilemek üzere İslâm, hem cemaate [el-cemaat الجماعة] parçalanmaz bir bütün olması itibariyle bakar, hem de ferde bu cemaatten ayrılmaz bir parça olması itibariyle bakar. Lâkin onun toplumun bir parçası olması, çarktaki çark dişi gibi bir parça olduğu anlamına gelmez. Bilakis elin bedenden bir parça olması gibi, bütünden bir parça olduğu anlamına gelir. İşte bunun için İslâm ferde, cemaatten ayrı bir fert olarak değil, aksine onun bir parçası olması vasfı ile ihtimam gösterir ki bu, cemaatin muhâfazasına götüren bir ihtimamdır. Aynı zamanda cemaate de, parçaları olmayan bir bütün olarak değil, aksine fertlerden olan parçalardan müteşekkil bir bütün olması vasfı ile ihtimam gösterir ki bu, parçaları olarak fertleri muhâfazaya götüren bir ihtimamdır. Nitekim Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur: «مَثَلُ الْقَائِمِ عَلَى حُدُودِ الْوَأَفْعِ فِيهَا كَمَثَلِ فَوْعٍ اسْتَهْمُوا عَلَى سَيْبَيْنِ فَأَصَابَ بَعْضُهُمْ أَعْلَاهَا وَبَعْضُهُمْ أَسْفَلَهَا، فَكَانَ الَّذِينَ فِي أَسْفَلِهَا إِذَا اسْتَقَوْا مِنَ الْمَاءِ مَرُّوا عَلَى مَنْ فَوْقَهُمْ، فَقَالُوا: لَوْ أَنَا خَرَفْنَا فِي نَصِينَا خَرَفًا وَلَمْ نُؤْذِ مَنْ فَوْقَنَا، فَإِنْ تَرَكَوهُمْ وَمَا أَرَادُوا هَلَكُوا جَمِيعًا، وَإِنْ أَخَذُوا

«عَلَىٰ أَيْدِيهِمْ نَجَوْا وَنَجَّوْا جَمِيعًا» Allah'ın hadleri üzere kâim olanların ve içerisinde bulundukları vâkıyanın misâli, bir gemi üzerinde kura çeken bir kavmin misâlidir. Nitekim (kura sonucu) bazılarına (geminin) üst katı, bazılarına da alt katı isâbet eder (çıkartır). Suya susadıkları zaman, (yukarı çıkmak için) üsttekilerin arasından geçmek zorunda olan alttakiler, “üstümüzdekilere eziyet vereceğimize, bir delik açıp yerimizi delelim” derler, (üsttekiler de) onları (kendi hallerine) terk ederlerse, hep birlikte helâk olurlar. (Engellemek için) ellerinden tutarlarsa kurtulurlar, hep birlikte kurtulurlar.” [Buhari, K. Şeriket, 2313]

İşte cemaate [el-cemaat الجماعة] ve fertlere yönelik bu bakış, topluma [el-müctema المجتمع] özel bir mefhum kazandırır. Zîra fertler nezdinde -ki onlar cemaatin parçalarıdır- birbirlerini bağlayacak ve gereğince yaşayacakları fikirlerin bulunması, etkilenecekleri ve gereğince dürtülenecekleri ortak duyguların bulunması ve tüm hayat sorunlarını çözecek tek bir nizâmın bulunması kaçınılmazdır. Buradan Toplum [el-müctema المجتمع]; insandan, fikirlerden [el-efkar الأفكار], duygulardan [el-meşair المشاعر] ve nizamlardan [el-enzıme الأنظمة] oluşan bir kompozisyonudur. İşte insan hayatta bu fikirler, duygular ve nizamlar ile mukayyed olur. Bunun içindir ki Müslüman hayattaki her şeyde sırf İslâm ile mukayyedir, mutlak olarak onun hiçbir hürriyeti yoktur. Dolayısıyla Müslümanın akidesi, mutlak değil, İslâm'ın hududu ile mukayyedir. Bundan ötürü Müslümanın irtidâdına, -dönmediği takdirde-

öldürülmeye müstahak olacağı büyük bir suç olarak îtibar edilir. Şahsî yön de İslâm Nizâmı ile mukayyedir. Bundan ötürü zina, acımaksızın ve teşhir edilerek cezalandırılan bir suçtur. **“Onların cezâlandırılmalarına, Mü’minlerden bir tâife de şâhit olsun.”** [en-Nûr 2] Hamr içmek cezâlandırılan bir suçtur. Başkalarına saldırmak, bu saldırının kazf (zina iftirası), katl (öldürme) veya benzeri şekillerde değişmesi ile (cezası) değişen bir suçtur. İktisâdî yön de Şeriat ile, Şeriat’ın fertlerin mülk edinmelerini mübah kıldığı sebepler ile ve bu ferdi mülkiyetin, Şari’in (verdiği) mülkten faydalanma izni olduğu hakikati ile mukayyedir. Bu kayıtların dışına çıkmak; bu çıkışın hırsızlık, yağma veya benzeri şekillerde değişmesi ile (cezası) değişen bir suçtur. Onun için, bu cemaati ve bu ferdi muhâfaza eden, bu nizâmı toplum üzerine tatbîk eden Devlet kaçınılmazdır. Yine ideolojinin ona inanlardaki tesiri kaçınılmazdır ki muhâfaza, bizzat insanlar tarafından gelen tabii bir şekilde olabilsin. Bundan ötürü kayıt koyan ve muhâfaza eden ideolojidir, müneffiz (infâz ettirici) ise devlettir. Onun için “Sulta (Otorite) Ümmetindir” [el-sulta lil-ümme **السُّلْطَةُ لِلْأُمَّةِ**] ve tezâhürü de devlettedir fakat, “Hâkimiyet Şeriatındır” [el-siyade lil-şer’a **السيادة للشريعة**], ne devletindir, ne de ümmetindir. Buradan îtimâd, İslâm hükümleri ile kâim olması için mü’min fertteki Allah’a takvâya olsa da, nizâmın tenfîz metodu devlettir. Binâenaleyh (aynı anda) hem devletin infâz edeceği Teşri’in (yasamanın) bulunması, hem de Allah’a takvâ dürtüsü ile İslâm’ı infâz etmesi için mü’min ferde yönelik tevcihin

bulunması kaçınılmazdır. Buradan İslâm; Akîde ve nizamlardır. İslam İdeolojisi [mebda el-İslam المبدأ الإسلامی] ise Fikir ve bu fikrin cinsinden Metottur. Onun nizâmı akîdesinden kaynaklanır. Onun hadâratı, hayatta muayyen bir tarz alır. Onun dâveti taşıma metodu, devlet tarafından tatbîk edilmesi ve bir Fikrî Liderlik olarak âleme taşınmasıdır ki bu, İslâm Nizamının anlaşılmasının ve onunla amel edilmesinin esâsıdır. İslâm Nizamı ile yönetilen bir cemaat içerisinde onunla amel edilmesi ise, İslâmî Dâvet için bir yayılımdır. Zîra İslâm Nizâmı'nın, insanlardan gayri-Muslimler üzerine tatbîk edilmesine, dâvetin amelî (pratîk) metodu olarak itibar edilir. Nitekim bu tatbîk, engin boyutlara ulaşmış şu İslâmî Âlem'in oluşumunda muhteşem bir etki sahibi olmuştur.

Velhâsıl; dünyada mevcut ideolojiler üç tanedir: Kapitalizm, Sosyalizm -ve ondan olan Komünizm- ve üçüncü ideoloji de İslâm'dır. Bu ideolojilerden her birinin, nizamlarının kaynaklandığı bir akîdesi vardır, insanın hayattaki amelleri için bir ölçüsü vardır, topluma özel bir bakışı vardır ve nizâmın tenfizi için bir metodu vardır.

Akîde bakımından gelince; Komünist İdeoloji; maddenin şeylerin aslı olduğu ve bütün şeylerin maddî (materyalist) evrim yoluyla ondan sâdır olduğu görüşündedir. Kapitalist İdeoloji ise; dînin hayattan ayrılması gerektiği ve bundan, dînin devletten ayrılması neticesinin çıktığı görüşündedir. Dolayısıyla Kapitalistler, bir yaratıcı olup olmadığını ele almak istemezler, ancak -varlığını ister tanınlar isterse reddetsinler- Yaratıcının hayatta bir dahlinin olmamasını ele

alırlar. Bunun için onların akîdelerinde -ki dînin hayattan ayrılmasıdır- Yaraticının varlığını tanıyan ile reddeden onlar nezdinde birdir.

İslâm'a gelince; o, Allah'ın hiç şüphesiz varlığın yaratıcısı olduğu, O'nun Nebîleri ve Rasulleri Dîni ile insanoğluna gönderdiği ve O'nun Kıyâmet Günü insanı yaptıklarından muhâsebe edeceği görüşündedir. Bundan ötürü onun akîdesi; Allah'a, Meleklerine, Kitâblarına, Rasullerine, Âhîret Günü'ne, hayırları ve şerleri Allah'tan olan Kaza'ya ve Kader'e îmândır.

Nizâmın akîdeden kaynaklanma keyfiyeti bakımından gelince; Komünist İdeoloji; nizâmın üretim araçlarından alındığı, çünkü, meselâ, Feodal (Derebeylik) toplumunda kazmanın üretim aracı olduğu ve Feodal Nizâmın ondan alındığı, toplum Kapitalizme evrimleştiği zaman da makinenin üretim aracı haline geldiği ve bundan ötürü Kapitalist Nizâmın ondan alındığı görüşündedir. Dolayısıyla onun nizâmı, maddî evrimden alınmadır. Kapitalist İdeolojiye gelince; o, dîni hayattan ayırdığı zaman insanın, bizzat hayattan kendisi için bir nizâm koymasının kaçınılmaz hale geldiği görüşündedir. Dolayısıyla nizâmını vâkiasından alıp, kendi koymaya başlar. İslâm'a gelince; o, Allah'ın kendisine, hayatta üzerine seyredeceği bir nizâm koyduğu, Efendimiz Muhammed [SallAllahu Aleyhi ve Alâ Âlihi ve Sellem]'i bu nizâm ile gönderdiği ve O'nun da bunu ona (insana) tebliği ettiği, dolayısıyla (insanın) bunun üzerinde seyretmesi gerektiği görüşündedir. Bundan ötürü insan, sorunu inceler ve çözümünü Kitâb ile Sünnet'ten istinbât eder.

Hayattaki amellerin ölçüsü bakımından gelince; Komünist İdeoloji; Maddeciliğin (Materyalizmin) yani Maddeci [Materyalist] Nizâmın hayattaki ölçü olduğu ve (materyalist nizamın) evrimi ile ölçünün de evrimleştiği görüşündedir. Kapitalist İdeoloji ise; hayattaki amellerin ölçüsünün menfaatçilik (oportünizm) olduğu ve amellerin, bu menfaatçilik ile ölçüldüğü ve bu esâsa dayalı olarak yapıldığı görüşündedir. İslâm ise; hayattaki amellerin ölçüsünün Helâl ve Harâm olduğu, yani Allah'ın emirleri ve nehiyleri olduğu görüşündedir. Böylece Helâl yapılır ve Harâm terk edilir. Bu ölçü evrimleşmez ve değişmez, içerisinde menfaatçilik tahakküm etmez, bilakis yalnızca Şariat tahakküm eder.

Topluma bakış bakımından gelince; Komünist İdeoloji; toplumun; topraktan, üretim âletlerinden, tabiatın ve insandan oluşan -ki bunların tek bir şey yani madde olması itibarıyla- genel bir kombinasyon olduğu, tabiat ile içindekiler evrimleştiği zaman onunla birlikte insanın da evrimleşeceği, böylece tüm toplumun evrimleşeceği, bundan ötürü toplumun maddî (materyalist) evrime boyun büktüğü ve insana düşenin bu evrimi hızlandırmak için çelişkiler oluşturmaktan başkası olmadığı ve toplum evrimleştiği zaman ferdin de onun evrimi ile evrimleştiği, dolayısıyla çark dışının çarkta dönmesi gibi onunla birlikte döndüğü görüşündedir.

Kapitalist İdeolojiye gelince; o, toplumun fertlerden müteşekkil olduğu, fertlerin işleri tanzim edildiği zaman, toplumun işlerinin de tanzim edilmiş olacağı, bundan ötürü sırf ferde bakışın kaçınılmaz olduğu ve dolayısıyla devletin

ancak fert için çalıştığı görüşündedir ki onun için bu, ferdiyetçi (bireyci) bir ideolojidir. İslâm'a gelince; o, toplumun üzerine kâim olduğu esâsın Akîde, (Akîdenin) taşıdığı fikirler ile duygular ve ondan kaynaklanan nizâmlar olduğu, dolayısıyla İslâmî fikirler ile İslâmî duygular egemen olduğu ve insanlar üzerine İslâmî nizâm tatbik edildiği zaman, İslâmî Toplumun var olacağı, bundan ötürü toplumun; insandan, fikirlerden, duygulardan ve nizâmlardan oluşan bir kompozisyon olduğu, insanın sadece insan ile birlikte bir topluluk [cemaat جَمَاعَة] oluşturacağı, lâkin insanın taşıdığı fikirler, nezdinde bulunan duygular ve üzerine tatbik edilen nizâmlar ile olmadıkça bir toplum [müctema مَجْتَمَع] oluşturmayacağı, zîra insan ile insan arası alâka meydana getirenin ancak maslahat olduğu, bu maslahat üzerinde fikirlerin birleştirilmesi, bu çerçevede duyguların birleştirilmesi, dolayısıyla hoşnutluğun ve öfkenin birleştirilmesi ve çözüm getiren nizâmın bir olması halinde, insan ile insan arasındaki alâkanın meydana getirileceği, maslahat üzerinde fikirlerin ihtilâf etmesi veya bu çerçevede duyguların ihtilâf etmesi, dolayısıyla hoşnutluğun ve öfkenin birleştirilmemesi veya insan ile insan arasına çözüm getiren nizâmın ihtilâf etmesi halinde ise alâkanın meydana gelmeyeceği ve dolayısıyla toplumun meydana gelmeyeceği, bundan ötürü toplumun insandan, fikirlerden, duygulardan ve nizâmlardan müteşekkil olduğu, zîra alâkaları meydana getirenin ve cemaati, muayyen bir toplum haline getirenin bunlar olduğu görüşündedir.

İşte bunun içindir ki insanların tamamı Müslüman olsa bile, taşıdıkları fikirler Kapitalist-Demokratik olursa,

taşıdıkları duygular Ruhî-Kehanetçi veya Vatancı olursa ve üzerlerine tatbîk edilen nizâm Kapitalist-Demokratik olursa bu toplum, ehlinin çoğu Müslüman olsa bile, ğayri-İslâmî bir toplum olur.

Nizâmın tenfîzi bakımından gelince; Komünist İdeoloji; ferdin ve toplumun işlerini üstlenerek askerî kuvvet ve kânun zoru ile nizâm infâz edenin ve nizâmı evrimleştirenin (evrim sürecine adapte edenin) yalnızca devlet olduğu görüşündedir. Kapitalizm ise; devletin ancak hürriyetleri gözetip denetlediği, herhangi birinin başkasının hürriyetine saldırması halinde (devletin) onu bu saldırıdan men edeceği, zîra (devletin) hürriyetleri garantilemek için mevcut olduğu, herhangi birinin, -rızâsı ile olmak üzere istismar edip haklarını alsa bile- başkasının hürriyetine saldırmaması halinde, bunun hürriyetler aleyhine bir saldırı olmayacağı, bunun için devletin bir müdahalede bulunmayacağı böylelikle devletin hürriyetlerin garantisi için var olduğu görüşündedir.

İslâm'a gelince; o, nizâmın ancak, hem mü'min fert tarafından Allah'a takvâ dürtüsü ile infâz edileceği, hem de nizamın adâletine (duyulan) cemâî şuur ile ve Ümmet'in Emr-i bi'l Ma'rûf ve Nehy-il ani'l Munker ile yöneticiyle teâvünü (yardımlaşması) ile ve devletin sultânı ile infâz edileceği, devletin toplumun işlerini üstleneceği, (fert) âciz kalmadıkça fertlerin işlerini ise üstlenmeyeceği, nizâmın asla evrimleşmeyeceği ve devletin, hakkındaki ictihâd neticelerinin çoğalması halinde şer'î hükümlerden benimseme salâhiyetine sahip olduğu görüşündedir.

İslâm İdeolojisi'nin Fikrî Liderliği, insan fıtratına muvâfıktır. Derinliğine rağmen kolaydır ve kolaylatılmıştır. İnsanın, hem aklını ve kalbini ona açması süratlidir, hem de onu anlamak için yaklaşması, arzu ve takdir ile inceliklerini anlamada derinleşmesi süratlidir. Zîra tedeyyün, insanda fıtrîdir. Her insan fıtratı ile mütedeyyindir. Hiçbir kuvvet, ondan bu fıtratı söküp atmaya güç yetiremez, çünkü içerisinde kök salmıştır. Dolayısıyla insan tabiatı gereği, eksik olduğunun, kendisinden daha mükemmel bir kuvvet bulunduğunun ve bu kuvvetin takdîse müstahak olduğunun şuuru varır. Tedeyyün; el-Mudebbîr olan Yaratıcı'ya duyulan, insanın yapısındaki tabîi acziyetten neşet eden ihtiyaçtır ki bu, muayyen dışavurumu -ki takdîstir- bulunan sâbit bir içgüdüdür. Bunun içindir ki tüm asırlarda insanlık mütedeyyin olmuş, bir şeye tapmıştır. Böylelikle insana, feleklere, taşlara, hayvanlara, ateşlere ve bundan başka şeylere tapmıştır. İşte İslâm, Akîdesi ile geldiğinde, insanlık, yaratılmışlara kulluktan, her şeyi yaratan Allah'a kulluğa çıkarılsın diye gelmiştir. Hem Allah'ın varlığını inkâr eden, hem de rûhu inkâr eden Maddecî (Materyalist) İdeoloji ortaya çıktığında ise, bu tabîi tedeyyünün işini bitirmeye güç yetirememiştir, yalnızca insanın tasavvurunu kendisinden daha büyük bir kuvvete yöneltmiş, takdîsini de yine bu kuvvete yöneltmiştir. Bütün bunları, bu kuvvetin ideoloji ve taşıyıcılarında olduğu tasavvuruna yöneltmesi ve (insanın fıtrî) takdîsini yalnızca bu ikisine ait kılması, âdeta bir geriye dönüştür. Nitekim insanların takdîsini, Allah'a kulluktan kula kulluğa, Allah'ın âyetlerini takdîsten yaratılmışların sözlerini takdîse yöneltmiştir. Böylece bu hususta irticâî (gerici) olmuştur. Yine de tedeyyün fıtratının işini bitirmeye

güç yetirememiş, ancak onu mugalata yoluyla irticâi bir dönüşüm ile dönüştürmüştür. Bunun içindir ki onun fikrî liderliği, insanın tabiatına aykırıdır ve negatif (olumsuz) bir liderliktir. Buradan, Komünizm'deki fikrî liderlik, fitrî yönden başarısızdır. Ancak mide ile aldatır, açları, korkakları ve zavallıları cezbeder, ona düşükler, hayatta başarısız olanlar, hayata kindar olanlar ve aklî anormalliğe tutulmuş olanlar yapışır ki his ve aklın birlikte şahitliği ile fâsidliği ve bâtıllığı en zâhir bir şey olan diyalektik teori ile laf ebeliği yaptıklarında fikir sahibi oldukları söylensin. Yine insanları ideolojisine boyun büktürmek için kuvvete tevessül eder. Buradan baskı ve sindirme, ayaklanmalar ve karışıklıklar, tahrip ve istikrarsızlık, onun en önemli vesilelerindendir.

Kezâ Kapitalizm'in fikrî liderliği de, tedeyyün fıtratı olan insan fıtratına aykırıdır. Zîra tedeyyün fıtratı, takdîste bârizleştiği gibi, insanın hayattaki işlerini düzenlemesinde de bârizleşir. Nitekim bu düzenlemeyi kendi yaptığında, (insanın) ihtilâfı ve çelişkisi tezâhür eder ki bu aczin alâmetidir. Bundan ötürü hayatta insanın işlerinin mudabbirinin (idâre edicisinin) dîn olması kaçınılmazdır. Dolayısıyla dînin hayattan uzaklaştırılması, insan fıtratına aykırıdır. Bununla birlikte dînin hayattaki varlığının mânâsı, dünya hayatının işlerini ibâdetler haline getirmek değildir, bilakis dînin hayattaki varlığının mânâsı, Allah'ın emrettiği nizâmı, hayatta insanların sorunlarını çözen haline getirmektir. Nitekim bu nizâm, insan fıtratında olanları ikrâr eden bir akîdeden sâdır olmuştur. Dolayısıyla onu uzaklaştırıp tedeyyün içgüdüsüne muvâfık olmayan bir

akîdeden sâdır olan bir nizâm edinmek, insan fıtratına aykırıdır. Bunun içindir ki Kapitalizm'in fikrî liderliği, fitrî yönden başarısızdır. Zîra dîni hayattan ayırmasında, tedeyyünü hayattan uzaklaştırmasında, bunu ferdî bir mesele haline getirmesinde ve insanın sorunlarının çözümü hakkında Allah'ın emrettiği nizâmı uzaklaştırmasında negatif (olumsuz) bir liderliktir.

İslâmî Fikrî Liderlik ise, Allah'ın varlığına îmân için akli esâs kılmasından dolayı pozitif (olumlu) bir liderliktir. Zîra bakışı kâinatta, insanda ve hayatta olanlara yöneltir ki bunlar, bu yaratılmışları yaratan Allah'ın varlığını kesinleştirmeye sevk eder. İnsanın, fıtraten hakkında araştırma yaptığı, -insanda, kâinatta ve hayatta bulunmayan- Mutlak Kemâli insan için tâyin eder ve aklını ona irşâd eder ki böylece onu idrâk eder ve ona îmân eder.

Komünist Fikrî Liderlik, -kendisine akıl ile varılmış olsa da- akıl üzere değil, maddecilik (materyalizm) üzere mebnîdir. Zîra maddenin varlığının fikirden önce olduğunu söylemekte ve maddeyi şeylerin aslı kılmaktadır ki o halde, fikri liderliği maddeciliktir. Kapitalist Fikrî Liderlik ise, kilise adamları ile fikir adamları arasında birkaç asır süren ve dînin devletten ayrılması ile netîcelenen kanlı çekişmeden varılan orta çözüm (uzlaşma) üzere mebnîdir.

Bundan ötürü bu iki fikri liderlik, Komünist ve Kapitalist fikri liderlikler, fıtrat ile çelişmelerinden ve akla mebnî olmamalarından dolayı başarısızdırlar.

Velhâsıl; İslâmî Fikrî Liderlik, yegâne sahîh fikrî liderliktir. Onun dışındaki fikrî liderlikler fâsiddir. Zîra diğer fikrî liderlikler akıl üzere mebnî olmadıkları halde, İslâmî

Fikrî Liderlik akıl üzere mebnîdir ve o, insan fıtratına muvâfık bir fikrî liderliktir ki böylece (insan) ona olumlu karşılık verir. Aynı anda diğer fikrî liderlikler ise insan fıtratına aykırıdır. Şöyle ki: Komünist fikrî liderlik, akıl üzere değil, maddecilik üzere mebnîdir. Zîra maddenin fikirden önce olduğunu yani akıldan önce olduğunu, dolayısıyla madde beyne yansıdığı zaman bununla fikir oluştuğunu, dolayısıyla kendisine yansıtılan maddeyi fikrettiğini (düşündüğünü), maddenin beyne yansımından önce ise fikrin oluşmayacağını ve bunun için her şeyin madde üzerine mebnî olduğunu söylemektedir. Dolayısıyla Komünist akîdenin yani Komünist fikrî liderliğin aslı, fikir değil maddeciliktir.

Bu ise iki yönden hatalıdır: Birincisi; madde ile beyin arasında bir yansıma yoktur, ne beyin maddeye yansır, ne de madde beyne yansır. Zîra ayna gibi şeyleri yansıtan bir şeyde yansıma kâbiliyetine ihtiyaç duyan yansıma, onun üzerinde yansıma kâbiliyeti bulunmasını gerektirir ki bu, mevcut değildir, ne beyinde ne de maddî vakıada! Bundan ötürü madde ile beyin arasında mutlak olarak yansıma yoktur. Zîra madde beyne yansımaz ve ona intikal etmez, bilakis maddenin İhsâsı (hissedilmesi), Havâs (duyu organları) vâsıtası ile beyne intikal eder. Maddenin ihsâsının beyne nakledilmesi, ne maddenin beyne yansımadır, ne de beynin maddeye yansımadır. O ancak maddenin hissedilmesidir. Bu hususta havâstan, göz ile diğerleri arasında bir fark yoktur. Dolayısıyla görmekten bir ihsas hâsıl olduğu gibi, dokunmaktan, koklamaktan, tatmaktan ve duymaktan da hâsıl olur. O halde şeylerden hâsıl olan,

beyne yansıma değildir, ancak o, şeyleri hissetmektir. Nitekim insan, şeyleri beş havâsı vâsıtası ile hisseder, şeyler beynine yansımaz!

İkincisi; sırf histen fikir hâsıl olmaz. Bilakis hâsıl olan sadece histir, yani vakıanın ihsâsıdır. İhsas artı ihsas artı milyon ihsastan, -ihsasın çeşidi ne olursa olsun- sadece ihsas hâsıl olur ve mutlak olarak bir fikir hâsıl olmaz. Bilakis insan nezdinde, hissettiği vâkıayı vâsıtası ile yorumlayabileceği öncül bilgilerin [mâlumât sâbika مَعْلُومَاتٍ سَابِقَةٍ] varlığı kaçınılmazdır ki fikir hâsıl olsun. Şimdi bir insanı, herhangi bir insanı alalım. Süryanice ile bağlantılı herhangi bir mâlumâtı bulunmadığı halde ona Süryanice bir kitap verelim. Görme ve dokunma ile hissini o kitap üzerinde kılalım ve bu hissi milyon kez tekrarlayalım. Muhakkak ki onun tek bir kelime bile bilmesi mümkün olmayacaktır, tâ ki kendisine Süryanice ve Süryanice ile bağlantılı olan hususlar hakkında mâlumât verilinceye kadar, işte o zaman bunu fikretmeye (düşünmeye) ve idrâk etmeye başlar. Kezâ herhangi bir mâlumâtı bulunmadığı halde nezdinde ihsas bulunan bir çocuğu alalım ve önüne bir altın parçası, bir bakır parçası ve taş koyalım. Tüm ihsaslarını bu şeyleri hissetmeye katılır hale getirilelim. Muhakkak ki onun bunları idrâk etmesi, -bu ihsasları ne kadar tekrar ederse etsin, ne kadar çeşitlenirse çeşitlensin- mümkün olmayacaktır. Velâkin bunlar hakkında mâlumât verildiği zaman, onları hisseder, bu mâlumâtı kullanır ve onları idrâk eder. Bu çocuk büyüse ve yirmi yaşına gelse de, herhangi bir mâlumât almamışsa, şüphesiz ilk günkü gibi, bu şeyleri sırf hissetmekle gibi kalır ve beyni ne kadar gelişirse gelişsin,

onları idrâk edemez. Zîra onu idrâk eder hale getiren beyin değildir, ancak beyin ve hissettiği vâkıa ile birlikte öncül bilgilerdir [مَعْلُومَاتٍ سَابِقَةٍ]. Bu, Aklî İdrâk [el-idrak el-akli الإدراك العنلي] yönündendir. Şuurî İdrâk [el-idrak el-şuuri الإدراك الشعوري] yönünden gelince; bu, içgüdüler ile uzvî ihtiyaçların neticesidir. İnsanda hâsıl olduğu gibi, hayvanda da hâsıl olur. Nitekim tekrar tekrar elma ve taş verilmesinden bilir ki elma yenir, ama taş yenmez. Yine bir eşek de bilir ki arpa yenir, ama toprak yenmez. Lâkin bu temyîz (ayırt etme), ne fikirdir, ne de idrâktir. O ancak içgüdüler ile uzvî ihtiyaçların bir dışavurumudur ve insanda olduğu gibi, hayvanda da mevcuttur. Bundan ötürü vâkıanın ihsâsının havâs vâsıtası ile beyne nakledilmesi ile birlikte öncül bilgiler bulunmadıkça fikir hâsıl olması mümkün değildir.

Binâenaleyh akıl yada fikir yada idrâk; vâkıanın vakıanın ihsâsının havâs vâsıtası ile beyne nakledilmesi ve vâkıanın, vâsıtası ile yorumlanabileceği öncül bilgilerin var olmasıdır.

Buna göre Komünist fikrî liderlik, hatalı ve fâsiddir. Zîra akıl üzere mebnî değildir. Üstelik nezdindeki fikir ve akıl tanımı da fâsiddir.

Kezâ Kapitalist fikrî liderlik de kilise adamları ile düşünürler arasındaki orta çözüm (uzlaşma) üzere mebnîdir. Nitekim dîn adamları ile düşünürler arasında birkaç asır süren bu şiddetli çatışmadan sonra, bir orta çözüme varmışlardır ki bu, dînin hayattan ayrılması, yani dînin varlığının zımnen tanınması ve hayattan ayrılmasıdır. Bunun içindir ki Kapitalist fikrî liderlik akıl üzere mebnî

değildir. O ancak uzlaşmacı çözüm yahut orta çözüm üzerine mebnîdir. Bundan ötürü orta çözüm (uzlaşma) fikrinin, onlar nezdinde aslî olduğunu görürüz. Nitekim onlar, hak ile bâtil arasını orta çözüm ile, îmân ile küfür arasını orta çözüm ile, aydınlık ile karanlık arasını orta bir çözüm ile bulurlar. Ne var ki orta çözüm mevcut değildir. Zîra mesele, ya hak ya bâtıldır, ya îmân ya küfürdür, ya aydınlık ya karanlıktır. Velâkin onların akîdelerini ve fikrî liderliklerini üzerine binâ ettikleri orta çözüm, onları haktan, îmândan, aydınlıktan uzaklaştırmıştır. Bunun içindir ki onların fikrî liderlikleri fâsiddir. Zîra akıl üzere mebnî değildir.

İslâmî Fikrî Liderliğe gelince; muhakkak ki o akıl üzere mebnîdir. Zîra Müslümana; Allah'ın varlığına, Muhammed'in nübüvvetine ve Kur'an-ıl Kerîm'e îmânın, akıl yolu ile olmasını zorunlu kılar. Muğayyebâta (gaybî hususlara) îmânı da, -Kur'an ve Müttevâtir Hadîs gibi- varlığı akıl ile sâbitlenmiş (ispat edilmiş) bir şeyden gelmesine binâen zorunlu kılar. Bunun içindir ki İslâmî Fikrî Liderlik, akıl üzere mebnî bir fikrî liderliktir.

Bu akıl yönündendir. Fıtrat yönünden gelince; İslâmî Fikrî Liderlik fıtrata muvâfıktır. Zîra dînin varlığına, dînin hayattaki varlığının gerekliliğine ve Allah'ın emirleri ve nehiyleri ile seyrettirmesine îmân eder. Nitekim tedeyyün fıtrîdir. Zîra içgüdülerden bir içgüdüdür. Özel bir dışavurumu vardır ki o, takdîstir. Bu ise başka herhangi bir diğer içgüdünün dışavurumundan farklıdır ve muayyen bir içgüdünün tabîî dışavurumudur. Onun için dîne îmân ve insanın hayattaki işlerinin Allah'ın emirleri ve nehiyleri ile seyrettirilme zorunluluğu içgüdüselidir. Bunun için İslâmî

Fikrî Liderlik fıtrata muvâfıktır. Bundan ötürü insana olumlu karşılık verir.

İşte o, fıtrata aykırı olan bu iki, Komünist ve Kapitalist fikrî liderliklerin hilâfıdır. Zîra Komünist fikrî liderlik, dînin varlığını mutlak olarak inkâr eder ve onun tanınmasına karşı savaşı ki bu fıtrat ile çelişir. Kapitalist fikrî liderlik ise dîni ne tanır ne de inkâr eder. Onu tanımayı veya inkâr etmeyi araştırma konusu haline getirmez. Lâkin dînin hayattan ayrılmasının gerektiğini ifade eder. Dolayısıyla hayatın seyrinin, -dînin hiçbir ilgisi olmaksızın- sırf menfaatçi (oportünist) olmasını ister ki bu da fıtrat ile çelişiktir ve ondan uzaktır. Bundan ötürü Kapitalist fikrî liderlik insanın fıtratına aykırıdır.

Buradan, yalnızca İslâmî Fikrî Liderlik; hem insan fıtratına muvâfık hem de akla muvâfık olduğundan ötürü sâlihtir, ondan başkası bâtıldır ve bunun için yalnızca İslâmî Fikrî Liderlik, sahîhtir ve yalnızca o, başarılıdır.

Geriye bir mesele kaldı: Müslümanlar İslâm'ı tatbîk ettiler mi? Yoksa Akîdesine inandıkları halde, ondan başka nizâmları ve hükümleri mi tatbîk ettiler? Buna cevap şudur: Müslümanlar, Rasul [SallAllahu Aleyhi ve Alâ Âlihi ve Sellem]'in el-Medîne'ye ulaşmasından son İslâmî Devlet'in Sömürgecilik eliyle yıkıldığı Hicrî 1336 yani Mîlâdî 1918 senesine kadar tüm asırlarda yalnızca İslâm'ı tatbîk etmişlerdir. Hem de kapsamlı olarak tatbîk etmişlerdir. Öyle ki bu tatbîkte, başarının en uzak haddine ulaşacak kadar başarılı olmuşlardır.

Müslümanların İslâm'ı amelî olarak tatbîk etmiş olmalarına gelince; nizâmı tatbîk eden devlettir. Devlette

tatbîk eden ise iki şahıstır. Birincisi insanlar arasındaki husûmetleri fasleden (hükme bağlayan) Kâdîdir [el-Kâdî *القاضي*]. İkincisi de insanları yöneten Yöneticidir [el-Hakim *الحاكم*]. Kâdiye gelince; tevâtür yolu ile nakledilmiştir ki Kâdîler, Rasulullah [Sallallahu Aleyhi ve Alâ Âlihi ve Sellem] döneminden Hilâfet'in İstanbul'da nihâyetlenmesine kadar insanlar arasındaki husûmetleri faslediyorlardı ve fasletmeleri, -ister yalnızca Müslümanlar arasında olsun, isterse Müslümanlar ile diğerleri arasında olsun- hayatın tüm işlerinde şerîf şer'î hükümlere göre idi. Hukuk, ceza, ahvâl-i şahsiyye ve bunlar dışındaki tüm husûmetleri fasleden mahkeme, yalnızca İslâmî Şeriat ile hükmeden tek bir mahkeme idi. Hiçbir kimse, tek bir meselenin dahi, İslâmî şer'î hükümlerden başkası ile fasledildiğini yahut - Sömürgeciliğin etkisi ile mahkemelerin Şer'î ve Nizâmî olmak üzere ayrılmasından önce- İslâmî beldelerde bulunan bir mahkemenin İslâm'dan başkası ile hükmettiğini rivâyet etmemiştir. Buna en yakın delil; el-Kuds, Bağdâd, Dimeşk (Şam), Mısır, İstanbul ve diğer kadîm beldelerde mahfuz şer'î mahkemelerin sicilleridir. Nitekim bunlar, Kadânın (Yargının) tatbîk ettiklerinin yalnızca İslâmî Şeriat olduğuna yakîn (kesin) bir delîldir. O kadar ki Nasrânî ve Yahudî gayri-Muslimler bile, İslâmî Fıkıh'ı etüt ediyorlar ve - Mecelle'nin şârihi Selîm el-Bâz ve son asırlarda İslâmî Fıkıh hakkında telifler eden diğerleri gibi- bu hususta telifler (eser yazımı) ediyorlardı. Sokulan kânunlara gelince; bunlar, âlimlerin, İslâm Ahkâmına muhâlif olmadıklarına dâir fetvâlarına binâen sokulmuşlardır. Hakezâ H. 1275 el-muvâfık M. 1857'de Osmanlı Cezâ Kânunu sokulmuş, H.

1276 el-muvâfık M. 1858'de ise Hukuk ve Ticâret Kânunu sokulmuştur. Sonra H. 1288 el-muvâfık 1870'de mahkemeler, Şer'î Mahkemeler ve Nizâmî Mahkemeler olmak üzere iki kısım haline getirilmiş ve bunlara bir nizâm konulmuştur. Sonra H. 1295 el-muvâfık M. 1877'de Nizâmî Mahkemelerin Teşkîli Lâyihası konulmuştur. H. 1296 (el-muvâfık M. 1878'de) ise Cezâ ve Hukuk Muhâkemeleri Usûl Kânunu konulmuştur. Üstelik âlimler, Medenî Kânun'un Devlet'e sokulmasını haklı çıkaran bir şey bulamayınca, H. 1286 (el-muvâfık M. 1868'de) muamelâta ilişkin bir kânun olarak Mecelle [el-mecelle المَجَلَّة] konulmuş ve Medenî Kânun uzaklaştırılmıştır. İşte bu kânunlar, İslâm'ın cevaz verdiği hükümler olarak konulmuşlardır ve -bu hususta yayınlanan fermanlarda beyân edildiği gibi- cevazlarına dâir fetvâlar alınmadıkça ve Şeyh-ul İslâm'ın izni olmadıkça yürürlüğe konulmamışlardır. Her ne kadar Sömürgecilik, M. 1918 senesinden yani beldeleri işgâline beri, hukuktaki ve cezadaki husûmetlerin İslâmî Şariat'tan başkası ile fasledilmesini benimsemiş ise de, Sömürgeciliğin nüfuzu ile girdiği halde orduları ile girmediği Hicâz, Necd, Yemen, Afgân beldeleri gibi beldeler, yakın zamana kadar Kadâ olarak İslâm ile hükmediyorlardı. Her ne kadar şu anda bu beldelerdeki yöneticiler, İslâm'ı tatbik etmiyorlarsa da, bununla birlikte görüyoruz ki İslâm, Kadâ olarak tatbik edilmiştir ve İslâmî Devlet'in tüm asırlarında ondan başkası tatbik edilmemiştir.

Yöneticinin İslâm'ı tatbikine gelince; şu beş hususta açığa çıkar: İctimâ, İktisâd, Öğretim, Hâricî (Dış) Siyâset ve Yönetim ile alâkalı şer'î hükümlerde ki bu beş hususun hepsi

İslâmî Devlet tarafından tatbîk edilmiştir. Kadın-erkek ilişkisi ile bu ilişkiye terettüp edenleri yani ahvâl-i şahsiyyeyi belirleyen İctimâ'î Nizâm'a gelince; Sömürgeciliği varlığı ile Küfür yönetiminin varlığına rağmen şu ana kadar hâlen tatbîk edilegelmemektedir. Şu ana kadar ondan başkası da mutlak olarak tatbîk edilmemiştir. İktisâdî Nizâm'a gelince; iki yönde açığa çıkar: Birincisi; Devlet'in insanların sorunlarını çözmek üzere halktan mal alma keyfiyetidir. İkincisi de bunu infâk (harcama) keyfiyetidir. (Mal) alma keyfiyetine gelince; ibâdet olması itibariyle malların, arâzilerin ve (zekâtlık) hayvanların zekâtını alıyor ve bunları, -devlet işlerinde kullanmaksızın- sadece Kur'ân-il Kerîm'de zikredilen sekiz sınıfa dağıtıyordu. Devlet ve Ümmet işlerinin idâresi için ise İslâmî Şeriat'a göre mallar alıyordu. Böylelikle hem arâziden Harâc [el-harâc الخراج] alıyor, hem gayri-Muslimlerden Cizye [el-cizye الجزية] alıyor, hem de iç ve dış ticâreti gözetip denetleme hükmünden dolayı gümrük vergileri alıyordu. İslâmî Şeriat'a göre olmadıkça hiçbir mal tahsil edilmiyordu. Mal dağıtma keyfiyetine gelince; âcizlere nafaka hükümleri tatbîk ediliyor, sefihler ve mübezzirler (savurganlar) hacir altına alınıp onlara vasî tâyin ediliyordu. Her şehirde ve Hacc yolunda, fakiri, miskini, ibn-us sebili (yolcuyu) doyurmak için imârethaneler kuruluyordu. Bunların kalıntıları bugüne kadar, Müslümanların ana beldelerinde hâlen mevcuttur. Bilcümle Devlet'in malı infâkı, Şeriat'a göre icrâ ediliyordu. Mutlak olarak ondan başkasına göre icrâ edilmemiştir. Bu yönden şahit olunan kusurlar ise ihmâldir ve kötü tatbîktir, tatbîk etmemek değildir.

Öğretime [el-talim التعليم] gelince; İslâm esâsı üzere mebnî idi. Nitekim İslâmî Kültür [el-sakafe el-İslamiyye الثقافة الإسلامية], öğretim müfredatında esâs idi. İslâm ile çeliştiği zaman yabancı kültürün alınmamasına ise özen gösteriliyordu. Medreselerin açılmasındaki kusur da, sadece Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde idi ve o zamanlar son raddesine varan fikrî inhitattan dolayı İslâmî beldelerin hepsinde aynı düzeyde idi. Diğer asırlarda ise, âlimlerin ve talebelerin bakışlarının odağının, yalnızca İslâmî beldeler olduğu tüm dünyaca meşhurdur. Yine Kurtuba, Bağdâd, Dimeşk, İskenderiye ve Kâhira üniversitelerinin, dünya çapında öğretimin yönlendirilmesinde büyük tesiri olmuştur.

Hâricî (Dış) Siyâsete gelince; İslâmî esâs üzere mebnî idi. Nitekim İslâmî Devlet, diğer devletler ile ilişkilerini İslâm esâsı üzere binâ ediyordu ve tüm devletler de ona İslâmî Devlet vasfı ile bakıyorlardı. Tüm dış ilişkileri, İslâm esâsı ve Müslüman vasıfları ile Müslümanların maslahatı üzere mebnî idi. İslâmî Devlet'in hâricî siyâsetinin İslâmî siyâset olması meselesi, delîle doymuş bir şöhret ile dünyaca meşhurdur.

İslâm'daki Yönetim Nizâmı'na [Nizam el-Hüküm نظام الحكم] gelince; şu sekiz cihaz üzerine kuruludur: Halîfe [الخليفة] -ki o, Devlet Başkanıdır- Tefvîz Muâvini [معاون التفويض], Tenfîz Muâvini [معاون التنفيذ], Cihâd Emîri [أمير الجهاد], Vâlîler [الولاة], Kadâ [القضاء] (Yargı), Devlet Maslahatları [مصالح الدولة] ve

Ümmet Meclisi [مَجْلِسُ الْأُمَّةِ]. [Hilâfet Devleti'nin Cihazları [Yönetimde ve İdârede] (H. 1425 / M. 2005) ve Hilâfet Devleti'nin Anayasa Tasarısı (H. 1427/M. 2006) isimli yayınlar bunu yeniden düzenlemiştir.] İşte bu cihazlar mevcut idi. Muhakkak ki Müslümanların üzerinden, Halîfelerinin olmadığı bir zaman geçmemiştir, tâ ki Sömürgeci Kâfir, Hicrî 1342 ve Milâdî 1924 senesinde Mustafa Kemâl eliyle Hilâfet'i kaldırmaya kadar! Bunun öncesine gelince; Müslümanların Halîfesi dâimî idi. Öyle ki en şiddetli düşüş asırlarında bile, ardından bir Halîfe gelmedikçe hiçbir Halîfe gitmiyordu. Ne zaman bir Halîfe bulunmuş ise, o zaman İslâmî Devlet bulunmuştur. Zîra İslâmî Devlet Halîfedir. Muâvinlere gelince; kezâ onlar da tüm asırlarda mevcut idi. Onlar, yönetimde ve tenfîzde onun muâvinleri idiler, hiçbir zaman (bakan anlamında) vezîr olmamışlardır. Onlara Abbâsîler asrında Vezirler ünvânı ıtlâk edilmiş ise de, onlar Muâvinler idi. Mutlak olarak onların, demokratik yönetimdeki bakanlık sıfatına sahip değillerdi, bilakis onlar, Halîfeden bir tefvîz (yetkilendirme) ile yönetimde ve tenfîzde muâvin olmuşlardır ve tüm salâhiyetler Halîfenin olmuştur. Vâlilere, Kadâyâ ve Devlet Maslahatlarına gelince; bunların varlığı sâbittir. Kâfir, beldeleri işgâl ettiğinde dahi, aralarında Vâliler, Kadâ ve Devlet Maslahatları da olmak üzere (beldelerin) işleri yürüyordu. Bunun delîle ihtiyacı yoktur. Cihâd Emîri'ne gelince; İslâmî bir ordu olması itibariyle ordunun işlerini o üstleniyordu ve bütün dünya, İslâmî Ordu'nun asla mağlup olmayacağını zihnine çakmıştı. Ümmet Meclisi'nin işine gelince; Hulefâ-ir Râşidîn'den sonra itina gösterilmemiştir. Bunun sebebi, (yönetim) kâidelerinden değil de yönetim cihazlarından olmasıdır. Nitekim Şûrâ, raiyyenin (yönetilenlerin) Râ'î (yönetici) üzerindeki haklarından bir

haktır. Bunu yapmamışsa, kusur etmiş olur. Lâkin yönetim, İslâmî bir yönetim olarak kalır. Bu, Şûrânın yönetim için değil, görüş almak için olmasındandır. Bunun aksine Demokratik Temsilciler Meclisi'nde, halkın hâkimiyeti temsil edilir ki bu, Kapitalist İdeoloji'deki yönetim nizâmının esâsî bir kâidesidir. Oysa aynı anda "İslam'da Hâkimiyet [el-siyade السيادة] Şeriat'a aittir." Buradan açığa çıkmaktadır ki tatbîk edilen, kesinlikle İslâm'daki yönetim nizâmıdır.

Burada bir de Halîfenin bey'atı meselesi vardır. Kesin olan şey Hilâfet'te Verâset Nizâmı olmadığıdır. Yani verâset, Krallık Nizâmı'ndaki gibi yönetimin -devlet başkanlığının- kendisine göre alındığı, devlette belirleyici bir hüküm değildi. Nitekim yönetimi almak için Devlette kararlaştırılmış hüküm ancak bey'at idi ki bu, bazı asırlarda Müslümanlardan, diğer bazı asırlarda Hâl ve Akd Ehlerinden, düşüş asrının sonlarında da Şeyh-ul İslâm'dan alınıyordu. Nitekim İslâmî Devlet'in tüm asırlarda üzerinde câri (geçerli) olan iş; hem bey'at ile olmadıkça herhangi bir Halîfenin nasbedilmemiş olması, hem bey'at olmaksızın verâset ile Halife nasbedilmemiş olması, hem de bey'atsız olarak verâset ile bir Halife nasbedildiğine dâir tek bir hadisenin bile rivâyet edilmemiş olmasıdır. Yalnız bey'at alımı kötü tatbîk edilmiştir ki bir Halife bunu, hayatta iken insanlardan oğlu için veya kardeşi için veya amca oğlu için veya ailesinden bir şahıs için almış, sonra Halîfenin vefâtının ardından bu şahıs için bey'at yenilenmiştir. İşte bu, bey'atın kötü tatbîkidir, ne verâsettir, ne de veliahtlıktır (velâyet ahd). Benzer biçimde Demokratik nizamda Temsilciler Meclisi (Parlamento) seçimleri sisteminin kötü tatbîki, -seçimlerde

Hükümetin istediği şahıslar kazansa bile- seçim olarak isimlendirilir, tâyin olarak isimlendirilmez. Tüm bunlardan görüyoruz ki İslâmî Nizâm ameli olarak tatbîk edilmiştir ve İslâmî Devlet'in tüm asırlarında ondan başkası tatbîk edilmemiştir.

Bu (fikrî) liderliğin ameli başarısına gelince; o gerçekten emsâlsizdi. Bilhassa şu iki hususta:

Birincisine gelince; İslâmî Fikrî Liderlik, Arap halkını, ailecilik asabiyetinin izbelerinde ve koyu cehâletin karanlıklarında çırpınan inhitat etmiş bir fikrî halden, güneşi yalnızca Araplar üzerinde değil, bilakis tüm dünya üzerinde yükselen İslâm'ın Nûru ile parıldayan fikrî kalkınma asrına bütünüyle nakletti. Müslümanlar yerkürede hızla dağılıp İslâm'ı âleme taşıdılar. Fâris'i (İran'ı), Irâk'ı, eş-Şâm beldelerini, Mısır'ı ve Kuzey Afrika'yı ele geçirdiler. Bu halklardan her bir halkın, diğer halkların milliyetlerden başka bir milliyeti ve dillerinden başka bir dili vardı. Fars'taki Fars milliyeti, eş-Şâm'daki Rum milliyetinden, Mısır'daki Kıptî milliyetinden, Kuzey Afrika'daki Berberî milliyetinden farklı idi. Âdetleri, örfleri ve dînleri de farklı idi. Ne zaman ki İslâmî Yönetim ile gölgelendiler ve İslâm'ı anladılar, işte o zaman tümüyle İslâm'a girdiler ve topyekun tek bir Ümmet haline geldiler ki o, İslâmî Ümmet'tir. Bundan ötürü, taşınmasındaki ulaşım araçları dışı ve erkek develer olmasına ve yayın araçları lisan ve kalem olmasına rağmen, İslâmî Fikrî Liderliğin, tüm bu halkları ve milliyetleri eritmedeki başarısı, emsâlsiz olmuştur.

Fetih ise, kuvveti kuvvet ile izâle etmek ve maddî engelleri kırmak için idi ki insanlar, aklın kendilerini irşâd

ettiği veya fıtratın kendilerini yönelttiği ile baş başa bırakılsın. Bundan ötürü insanlar Allah'ın Dînine fevç fevç girmişlerdir. Zâlimce fetih ise, fetheden ile fethedilenin, gâlip ile mağlubun arasını açar. Doğu'ya yönelik Batı Sömürgeciliğinin hiçbir sonuca ulaşmaksızın on yıllardır (süregeleyen) durumu, (bize) hiç de uzak değildir. Şâyet sapırtıcı kültürün etkisi imhâ edilebilseydi ve kiralık liderliklerin baskısı yok edilebilseydi, ideolojisi ve nizâmı bakımından İslâm'ın sînesine dönüş, göz açıp kapamadan daha kısa sürede olurdu... Dönüyoruz ve diyoruz ki: İslâmî Fikrî Liderliğin, tüm bu halkları eritmedeki başarısı, emsâlsizdi ve Sömürgeciliğin âfetlerine, habisliklerine ve akîdeleri ifsâd etmeye ve fikirleri zehirlemeye yönelik entrikalarına rağmen, bu halklar bugüne kadar Müslüman olarak kalmıştır ve Kıyâmet saatine kadar da tek bir İslâmî Ümmet olarak kalacaklardır. Nitekim İslâm'a itikâd etmiş halklardan herhangi bir halkın İslâm'dan irtidâd ettiği mutlak olarak hâsıl olmamıştır.

Endülüs Müslümanlarına gelince; onlar, Engizisyon Mahkemeleri, ateş ocakları ve cellat giyotinleriyle yok edildiler. Buhârâ, Kafkas ve Türkistan Müslümanları, kendilerinden öncekiler gibi aynı feci şeylerle karşılaştılar. Bu halkların Müslüman olmaları, tek bir Ümmete dönüşmeleri ve Akîdeleri üzerinde şiddetli hırs göstermeleri, hem bu fikrî liderliğin başarı derecesini, hem de İslâmî Devlet'in İslâm Nizâmı'nı tatbikte ulaştığı başarıyı gösterir.

Bu liderliğin başarısına delâlet eden ikinci hususa gelince; bu, İslâmî Ümmet'in dünyada, Hadârat, Medeniyet, Kültür ve İlim bakımından en üstün ümmet olarak kalması ve

İslâmî Devlet'in dünyada, on iki (12) asır boyunca devletlerin en azametlisi ve en kudretlisi olarak kalmasıdır: Miladî yedinci (7.) asırdan Milâdî on sekizinci (18.) asrın ortalarına kadar, yalnızca O, bu müddet boyunca dünyanın çiçeği ve diğer ümmetler arasında parlayan güneş idi ki bu da, bu liderliğin başarısını, İslâm'ın nizâmını ve akidesini insanlar üzerine tatbîkteki başarısını tekit eder. Ne zaman ki İslâmî Devlet ve İslâmî Ümmet, İslâm'a dâveti ihmâl ederek bu fikrî liderliği taşımayı bıraktı, , İslâm'ı anlamada ve tatbik etmede kusur gösterdi, işte o zaman ümmetler arasında tökezledi!

İşte bunun için diyoruz ki yalnızca İslâmî Fikrî Liderlik, sâlihtir veya yalnızca O, âleme taşınması gerektir. İşte bu fikrî liderliği taşıyacak İslâmî Devlet tahakkuk ettiği zaman, bu liderliğin başarısı bugün de, dünkü gibi olacaktır.

Dedik ki İslâm, kendisinden kaynaklanan nizâmlarda insan fitratına muvâfıktır. Onun için insana, cetvel üzerinde yaşayan ve nizâmı, dakik geometrik ölçüler ile farklılık olmaksızın tatbîk eden endüstriyel bir varlık olarak itibar edilmez. Bilakis insana, nizâmı, tatbîk eden, kuvvetlerinde ve hususiyetlerinde farklılık gösteren ictimâî (sosyal) bir varlık olarak itibar edilir. Dolayısıyla bir yandan -herkese itminan sağlamak ile birlikte- insanlar arasında eşitlik değil de, yakınlık sağlaması tabiidir, öte yandan -ki şimdiki bahsin konusu budur- (kimi) fertlerin bu itibardan, bu nizâmın tatbîkinden sapıp ona muhâlefet etmeleri, (kimi) fertlerin bu nizâma icâbet etmemeleri, (kimi) fertlerin bu nizâmdan yüz çevirmeleri de tabiidir. Bundan ötürü toplumda, hem fâsıkların ve fâcirlerin bulunması, hem kâfirlerin ve münâfıkların bulunması, hem de mürtedlerin ve mülhidlerin

bulunması kaçınılmazdır. Velâkin en can alıcı nokta; fikirlerden, duygulardan, nizâmlardan ve insanlardan oluşması bakımından toplumun bütünüdür. Ne zaman ki İslâm'ı tatbîk edip içerisindeki bu unsurlar İslâmî olarak belirir, işte o zaman İslâmî bir toplum olarak îtibar edilir.

Bunun delîli; hiç kimsenin bir nizâmı, Muhammed Rasulullah'ın İslâm Nizâmı'nı tatbîk ettiği gibi, tatbîk etmesinin mümkün olmaması, bununla birlikte O'nun zamanında bile hem kâfirlerin ve münâfıkların bulunmuş, hem fâsıkların ve fâcirlerin bulunmuş, hem de mürtedlerin ve mülhidlerin bulunmuş olmasıdır. Velâkin hiç kimse; İslâm'ın, mükemmel bir tatbîk ile tatbîk edildiğini, toplumun İslâmî olduğunu, ama bu tatbîkin endüstriyel bir varlık değil de ictimâî bir varlık olan insan üzerine olduğunu söylemekten başkasına kesinlikle güç yetiremez.

Aleyhi's Salâtu ve's Selâm'ın el-Medîne'de istikrar bulmasından, Sömürgeciliğin Müslümanların beldelerini işgâl edip onu Kapitalist Nizâm ile değiştirmeye kadar - Arap ve Arap olmayan- tüm İslâmî Ümmet üzerine yalnızca İslâm tatbîk edilegeldi.

Binâenaleyh İslâm, Hicrî birinci (1.) seneden Hicrî 1336 el-muvâfık Milâdî 1918 senesine kadar amelî olarak tatbîk edilmiştir ve bu müddet boyunca İslâmî Ümmet, İslâm dışında herhangi bir nizâmı tatbîk etmemiştir.

O kadar ki Müslümanlar, -felsefeyi, ilimleri ve muhtelif yabancı kültürleri Arapça'ya tercüme etmiş olmalarına rağmen- herhangi bir ümmete ait herhangi bir teşrîi (yasamayı) veya kânunu veya nizâmı, ne amel etmek için ne de etüt etmek için mutlak olarak tercüme etmemişlerdir.

Ancak insanlar, -hem Devlet'in kuvvetine yahut zaafına bağlı olarak, hem onu dakik anlamaya yahut anlamaktan uzaklaşılmasına bağlı olarak, hem de fikrî liderliğin taşınmasının kuvvetine yahut gevşekliğine bağlı olarak- nizâm olması vasfı ile İslâm'ın tatbîkini gerek iyi yapıyorlardı, gerekse kötü yapıyorlardı. Bundan ötürü bazı asırlarda İslâm'ın kötü tatbîki, İslâmî toplumu kimi inişlere sebep olmuştur. (Zaten) hiç bir nizâm da bundan hâlî (uzak) değildir. Çünkü tatbîkinde beşere dayalıdır. Lâkin kötü tatbîk, İslâm'ın tatbîk edilmediği anlamına gelmez, bilakis bu hususta kesin olan şu ki İslâm tatbîk edilmiştir ve O'ndan başka hiçbir ideoloji ve nizâm tatbîk edilmemiştir. Zîra en can alıcı nokta, Devlet'in gereğince amel edilmesini emrettiği kânunları ve nizâmları tatbîkte ve İslâmî Devlet'in, İslâm'dan başkasından herhangi bir şey almamış olmasındadır. Hâsıl olan ne varsa, bazı nizâmlarının kimi yöneticilerce sırf kötü tatbikidir. Ayrıca apaçık olması gereken şey şu ki İslâm'ın tatbîkini târihten göstermek istediğimizde şu iki şeyi mülâhaza etmemiz gerekir:

Birincisine gelince; bu târihi, İslâm'ın azgın düşmanlarından almamız gerekir, bilakis dakik tahkik ile bizâtihi Müslümanlardan almamız gerekir ki çarpık bir izlenim edinmeyelim. İkinci şey de ne fertlerin târihi ile ne de toplumun bir yönünün târihi ile, toplum üzerinde kapsamlı kıyas kullanmamızın câiz olmamasıdır. Meselâ, Emevî asrını Yezîd'in târihinden almamız ve Abbâsî asrının târihini de bazı Halîfelerin olaylarından almamız hatadır. Kezâ sefihlerin, şâirlerin ve edebiyatçıların haberleri ile yazılmış "el-Eğânî" kitabını okuyarak veya tasavvuf kitaplarını veya benzerlerini okuyarak Abbâsî asrındaki

toplum hakkında yargıda bulunup o asrın, fık ve fücûr asrı veya züht ve uzlet asrı olduğuna hükmetmemiz de câiz olmaz, bilakis toplumu bütünüyle almamız gerekir. Ayrıca İslâmî toplumun târihi, hiç bir asırda yazılmamıştır. Yazılanlar ancak yöneticilerin ve bazı nüfuz sahiplerinin haberleridir. Bunları yazanların çoğu da güvenilir kimseler değildir, onlar ya övücüdür, ya da yericidir ki yazdıkları, süzülmeden kabul edilmez.

İslâmî toplumu, bu esâsa göre etüt ettiğimizde, yani bütün yönleri ile ve dakik tahkik ile etüt ettiğimizde görürüz ki o, toplumların en hayırlısı idi, zîra hem birinci (1.), hem ikinci (2.), hem üçüncü (3.) asırda, sonra Hicrî on ikinci (12.) asrın ortalarına kadar diğer asırlarda hep böyle idi. Görürüz ki İslâmî Devlet vasfı ile Osmanlı Devleti'nin sonlarına kadar tüm asırlarında İslâm'ı tatbîk etmiş idi. Ayrıca mulâhaza edilmelidir ki târihin, nizâmın ve fıkıhın kaynağı olması câiz (uygun) olmaz. Bilakis nizâm, târihten değil, fıkhi kaynaklarından alınır. Zîra târih, onun bir kaynağı değildir. Dolayısıyla Komünist nizâmı anlamak istediğimizde, bunu Rusya târihinden almayız, bilakis bizâtihi Komünist ideolojinin kitaplarından alırız. İngiliz fıkını bilmek istediğimizde, bunu târihten almayız, bilakis İngiliz fıkından alırız. Bu, herhangi bir nizâm yahut kânun üzerine de intibak eder.

İslâm, Akîde ile nizâma sahip bir ideolojidir. Dolayısıyla onu tanımak ve almak istediğimizde, târihi buna kaynak kılmamız mutlak olarak câiz değildir. Ne tanıma bakımından, ne de hükümlerini istinbât bakımından!

İslam'ı tanıma kaynağı bakımından gelince; bu, İslâmî fıkıh kitaplarıdır. Hükümlerini istinbât kaynağı bakımından gelince; bu, tafsîlî delilleridir. Bundan ötürü târihin, İslâmî Nizâmın bir kaynağı olması sahîh değildir, ne onu tanıma bakımından, ne de onunla istidlâl bakımından! Binâenaleyh, Ömer ibn-ul Hattâb'ın yahut Ömer ibn-u AbdulAzîz'in yahut Hârûn er-Raşîd'in yahut onlardan başkalarının târihinin, -ne kendilerinden rivâyet edilen târihî hâdiselerde, ne de târihleri hakkında telif edilmiş kitaplarda- şer'î hükümlerin merciî (referansı) olması sahîh değildir. Bir hâdisede Ömer'in görüşüne tâbi olunursa, buna ancak -Ebu Hanîfe'nin, Şafîî'nin, Ca'fer'in ve emsâllerinin istinbât ettiği hükme tâbi olduğu gibi-Ömer'in istinbât edip tatbîk ettiği bir şer'î hüküm olması îtibariyle tâbi olunur, târihî bir hâdis olması îtibariyle değil. Binâenaleyh, nizâmın alınmasında ve tanınmasında târihe yer yoktur. Ayrıca nizâmın uygulanmış olup olmadığını bilmek de kezâ târihten alınmaz, bilakis fıkıhtan alınır. Zîra asırlardan her bir asrın sorunları vardır ve bu sorunlar bir nizâm ile çözülür ki bu sorunların çözüldüğü nizâmın ne olduğunu bilelim diye, târihi hâdiselere müracaat etmeyiz, çünkü tarih bize ancak haberleri nakil olarak nakleder. Bilakis tatbîk edilen nizâma, yani İslâmî Fıkıh'a müracaat etmeliyiz. Ona müracaat ettiğimizde, içerisinde ne Müslümanların başkalarından aldıkları herhangi bir nizâm, ne de Müslümanların kendi kendilerine (hevâlarından) seçtikleri herhangi bir nizâm görürüz. Bilakis görürüz ki hepsi de şer'î delillerden istinbât edilmiş şer'î hükümlerdir ve Müslümanlar, fıkıhı zayıf sözlerden yani zayıf istinbâtlardan arındırmaya şiddetle hırs

göstermişlerdir. O kadar ki mutlak müctehide ait olsa bile, zayıf söz ile amelden nehyetmişlerdir.

Bundan ötürü tüm İslâmî Âlemde, İslâmî Fıkıh'tan başka tek bir teşriî nass bile mevcut değildir. Bilakis mevcut olan, sadece İslâmî Fıkıh'tır. Ümmette, -başka hiçbir nass bulunmaksızın- tek bir fikhî nassın mevcudiyeti, Ümmet'in teşrîde bu nassdan başkasını kullanmadığına delâlet etmektedir.

Târihe iltifat edilmesi câiz (uygun) olsa, tatbîk keyfiyetini göstermek için olurdu. Yine târihin siyâsî hâdiseleri zikretmesi de mümkündür. Dolayısıyla orada tatbîk keyfiyetini görürsün. Ancak bunu, dakik tahkik ile olmadıkça Müslümanlardan almamız da câiz (uygun) olmaz. Nitekim târihin üç kaynağı vardır: Birincisi, târih kitaplarıdır; ikincisi eserlerdir; üçüncüsü de Rivâyettir. Kitaplara gelince; bunların kaynak alınması mutlak olarak câiz (uygun) olmaz. Bu, onların tüm asırlarda siyâsî koşullara boyun bükmelerinden ve gerek zamanında yazıldığı kimsenin lehinde gerekse başkalarının zamanında yazılıp haklarında yazılan kimselerin aleyhinde yalanlar ile dolu olmalarından dolayıdır. Bunun en yakın delîli, Mısır'daki Aleviyye Âilesi'nin târihidir. Nitekim 1952'den önce onun lehine parlak bir görüntü vardı, ama 1952'den sonra bu târih, olageldiğinin aksine kara bir görüntüye değişiverdi. Bu asrımızdaki ve öncesindeki siyâsî hâdiselerin târihi de bunun benzeridir. Bunun içindir ki târih kitaplarının, -sahiplerince yazılmış şahsî hâtıralar olsa dahi- târihe kaynak alınması câiz (uygun) olmaz.

Eserler bakımından gelince; bunlar, incelik ile etüt edildiği zaman, bir şey hakkında târihî bir hakîkati verirler. Her ne kadar bunlar, târihî bir teselsül (zincirleme) teşkil etmeseler de, bazı hâdiselerin sâbitliğine delâlet ederler. Müslümanların, -ister yapılarında, ister âletlerinde, isterse târihî eser olarak îtibar edilen herhangi bir şeyde- belgelerindeki eserlerinin izini sürmek kat'î bir delâlet ile delâlet eder ki tüm İslâmî Âlem'de, İslâm'dan başkası, İslâm nizâmından başkası ve İslâm ahkâmından başkası mevcut olmamıştır ve Müslümanların yaşayışları, hayatları ve tasarrufları tamamen İslâmî olmuştur, başka değil!

Üçüncü kaynak olan Rivâyete gelince; o, rivâyet sahih olduğu zaman, îtimâd edilen sahih kaynaklardandır. Bunda hadîs rivâyetinde izlenen metoda tâbi olunur ve bu üslup üzere târih yazılır. Bundan ötürü Müslümanların, telif etmeye başladıkları zaman, rivâyet metodu üzere ilerlediklerini görürsün. Onun için Taberî Târihi, Sîret-i İbn-i Hişâm ve benzerleri gibi kadîm târih kitaplarının bu üslup üzere telif edildiğini görürüz. Binâenaleyh Müslümanların, kaynakları kendilerine benzer kitaplar olduğu halde telif edilmiş kitaplardan evlatlarına târihlerini öğretmeleri câiz değildir. Yine İslâm Nizâmı'nın tatbîkini göstermeyi, bu târihten almaları da câiz değildir. İşte böylelikle ortaya çıkar ki İslâmî Ümmet üzerine yalnızca İslâm tatbîk edilmiştir ve tüm asırlarda ondan başkası tatbîk edilmemiştir.

Şu da var ki Birinci Dünya Savaşı, İtilaf devletlerinin zaferi ile sona ererken Saldırı Kumandanı Lord (Edmund Henry) Allenby, Beyt-ul Makdis'i (Kudüs) işgâl ettiği sırada bunu şöyle diyerek îlan etmişti: "*Haçlı Savaşları işte şimdi sona erdi!*" İşte o zamandan beri, Kâfir Sömürgeci, tüm hayat

işlerinde kendi Kapitalist nizâmını üzerimize tatbîk eder oldu ki eriştiği zaferi ebedileştirebilsin! Bundan ötürü, hem sayesinde beldelerimize sömürgeciliğin çöreklediği bu fâsid, köhne nizâmın değiştirilmesi kaçınılmazdır, hem de cümleten ve tafsîlen tamamıyla köklerinden sökölüp atılması kaçınılmazdır. Tâ ki İslâmî bir hayatı yeniden başlatabilelim.

Kendi nizâmımız yerine herhangi bir nizâm koymamız, muhakkak sathî tefkirdendir. Yine Ümmet'in, Akîde olmaksızın yalnızca Nizâmı tatbîk ettiği takdirde kurtulacağını sanmamız da sığ fikirdendir. Bilakis Ümmet'in evvelâ Akîdeye inanması, sonra bu Akîdeden kaynaklanan Nizâmı tatbîk etmesi kaçınılmazdır. İşte o zaman Nizâmın tatbîki ile Akîdeye inanmak, kurtarıcı olur. Bu; bu İdeoloji üzere şekillenmiş olan ve Devlet'i de bu esâs üzere kâim olan Ümmet açısından idi. Onun dışındaki halklar ve ümmetler açısından gelince; bu halkların ve ümmetlerin, üzerlerine tatbîk edilsin diye İdeolojiye inanmaları zarûret değildir. Bilakis İdeolojiye inanan ve onu taşıyan Ümmet, - İdeolojiye inanmamış olsalar dahi- herhangi bir halk veya ümmet üzerine onu tatbîk eder. Zîra o, onları da kalkındıracak ve onları da kendisine inanmaya cezbedecektir. İdeolojiye inanmak, üzerlerine tatbîk edilenler için şart değildir, bilakis İdeolojiye inanmak, onu tatbîk edenler için esâsi bir şarttır.

Yine Milliyetçilik ile Sosyalist Nizâmı almamız da tehlikelidir. Zîra o, maddî fikrinden (akîdesinden) ayrı olarak alınmaz, çünkü ne netice verir, ne de tesir eder. Maddî fikriyle beraber de alınmaz, çünkü insan fıtratı ile

çelişen negatif (olumsuz) bir fikirdir ve İslâmî Ümmet'in, İslâm Akîdesi'ni terk etmesini gerektirir. Dolayısıyla İslâm'dan Rûhî Yön'ü muhâfaza ettiğimiz halde Sosyalizm'i almamız câiz olmaz. Zîra o takdirde zıtlıklarından ve onları alış eksikliğinden dolayı ne İslâm'ı, ne de Sosyalizm'i almış oluruz. Yine kendisinden nizâmlar kaynaklanmış olan Akîdesini terk ettiğimiz halde İslâm Nizâmı'nı almamız da câiz olmaz. Zîra o takdirde ruhsuz, câmid bir nizâm almış oluruz. Bilakis İslâm'ı, Akîdesi ve Nizâmları ile kâmilten almamız ve dâvetini taşıırken Fikrî Liderliğini de taşımamız kaçınılmazdır.

İşte kalkınmamızın yolu tek bir yoldur ki o, İslâmî hayâtı yeniden başlatmaktır [isti'naf el-hayat el-islamiyye اسْتِنَافُ الْحَيَاةِ الْإِسْلَامِيَّةِ]. İslâmî Devlet ile olmadıkça, İslâmî bir hayâtı yeniden başlatmak için hiçbir yol yoktur. İslâm'ı kâmilten almadıkça da, buna (İslâmî Devlet'e) giden hiçbir yol yoktur ki bu (kâmilten almamız) onu, Büyük Düğüm'ü [el-ukda el-kubra الْعُقْدَةُ الْكُبْرَى] çözen ve üzerine Hayata Bakış Açısı'nı [vijhet el-nazar fi el-hayat فِي الْحَيَاةِ النَّظَرُ] terkîz eden Akîde olarak ve bu Akîdeden kaynaklanan, esâsı Allah'ın Kitâbı ile Rasulü'nün Sünneti olan ve kültürel serveti, içerisindeki Fıkıh, Hadis, Tefsîr, Luğat ve diğerlerinden müteşekkil İslâmî Kültür olan Nizâmlar olarak almamızdır. İslâmî Fikrî Liderliği, İslâm'a Dâvet ve İslâm'ı her mekânda kâmilten açığa çıkarmak yoluyla kâmil bir taşıma ile taşımadıkça da, buna (Akîde ve Nizâmlar olarak kâmilten almaya) giden hiçbir yol yoktur! Tâ ki Fikrî Liderliğin taşınması, bütünüyle

İslâmî Ümmet'e ve İslâmî Devlet'e intikâl ettiği zaman, Fikrî Liderliği tüm âleme taşımak ile kâim olabilelim.

İşte kalkınmanın tek yolu budur! İslâmî hayâtı yeniden başlatmak üzere İslâmî Fikrî Liderliği Müslümanlara taşımak, sonra da onu, İslâmî Devlet metodu ile tüm insanlara taşımaktır.

İSLÂMÎ DÂVETİ TAŞIMANIN KEYFİYETİ

[كَيْفِيَّةُ حَمْلِ الدَّعْوَةِ الْإِسْلَامِيَّةِ - Hamî El-Dave El-İslamiyye]

Müslümanlar, dînlerine bağlılıklarının bir netîcesi olarak âlemin kâfilesinden geri kalmamışlardır. Geri kalmaları ancak, bu bağlılığı terk ettikleri, bu hususta gevşeklik gösterdikleri ve yabancı hadâratın diyârlarına girmesine, Batılı mefhumların zihinlerini işgâl etmesine izin verdikleri gün, Dâvetinden geri kalarak ve Ahkâmını kötü tatbik ederek İslâm'daki Fikrî Liderlikten vazgeçtikleri gün başlamıştır. O halde İslâmî bir hayatı yeniden başlatmak kaçınılmazdır, tâ ki kalkınabilsinler. İşte, İslâm'ın Fikrî Liderliğini taşıyarak İslâmî Dâveti taşımadıkları ve bu Dâvet yoluyla -İslâm Dâveti'ni taşıyarak Fikrî Liderliği taşıyacak olan- İslâmî bir Devlet ortaya çıkarmadıkları sürece, bu İslâmî Hayâtı kesinlikle yeniden başlatamayacaklardır.

Apaçık olmalıdır ki Müslümanları kalkındırmak için İslâmî Dâveti taşıyarak Fikrî Liderliği taşımak ancak, âlemi yalnızca İslâm'ın ıslâh edecek olmasından ve ne Müslümanlar, ne de başkaları için, hakîkî kalkınmanın asla onsuz olmayacağından dolayıdır. İslâm Dâveti, işte bu esas üzere taşınmalıdır.

Bu Dâveti, kendisinden nizâmlar kaynaklanan fikrî bir liderlik olarak âleme taşımaya, tüm fikirlerin binâ edildiği bu Fikrî Liderliğe ve bu fikirlerden kaynaklanıp hayata bakış açısına tesir eden -istisnâsız- tüm mefhumlara şiddetle hırs gösterilmelidir.

İslâmî Dâvet bugün de, önceden taşındığı gibi taşınmalı ve Rasulullah [SallAllahu Aleyhi ve Sellem]'e iktida ederek,

külliyâtında ve cüz'iyâtında bu metottan kıl kadar sapmaksızın ve asırların değişmesi hiç hesaba katılmaksızın seyredilmelidir. Zîra değişen, vesîleler ve şekillerdir. Cevher ile Mânâya gelince; -asırlar ne kadar peş peşe gelirse gelsin, halklar ve ülkeler ne kadar değişirse değişsin- onlar değişmemiştir ve değişmeyecektir.

İşte bunun içindir ki İslâmî Dâveti taşımak; sarâhati ve cesâreti, kuvveti ve fikri, fikir ile metoda muhâlif her şeye meydan okumayı ve sahteliğini beyân etmek üzere - neticelere ve durumlara (koşullara) aldırmayarak- onlar ile karşı karşıya gelmeyi gerektirir.

Yine İslâmî Dâveti taşımak; -halkın çoğunluğuna muvâfık yahut muhâlif olmasına, insanların âdetlerine uymasına yahut zıt olmasına, insanların kabul etmesine yahut reddedip direnmesine aldırmaksızın- mutlak hâkimiyetin İslâmî İdeoloji'ye ait olmasını gerektirir. Dolayısıyla Dâveti taşıyan, halka dalkavukluk etmez, onlara yaltaklanmaz ve işleri ellerinde tutanlara yaranmaz, onlara kompliman yapmaz! İnsanların âdetlerini ve geleneklerini önemsemez. İnsanların kendisini kabul etmelerini yahut reddetmelerini hiç hesaba katmaz. Bilakis yalnızca İdeolojiye inanır ve yalnızca İdeolojiyi haykırır. Hem de İdeoloji dışında hiçbir şeyi hesaba katmaksızın! Diğer ideoloji sahiplerine de, "ideolojinize inanın" denilmez! Bilakis ikrah olmadan İdeoloji'ye inanmaya dâvet edilirler. Zîra Dâvet, ancak İdeoloji'ye olur ve hâkimiyetin yalnızca onda olmasını gerektirir: هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظَاهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ "Müşrikler kerih görseler de (Dînini diğer)

bütün dînlere üstün kılmak için Rasulü'nü Hidâyet ve Hak Dîn ile gönderen O'dur." [Saff 9]

İşte Rasulullah [SallAllahu Aleyhi ve Sellem], meydan okuyarak ve açıktan dâvet ettiği hakka kesinlikle î mân ederek Risâleti ile âleme öylesine geldi ki bütün dünyaya meydan okuyor ve insanların kızılına, (beyazına), siyahına harp îlân ediyordu! Hem de âdetleri veya gelenekleri, dînleri veya îtikadları, yöneticileri veya âvâmı hiçbir hesap ile hesaba katmaksızın ve İslâm Risâleti'nden başka hiçbir şeye iltifat etmeksizin! Nitekim (işe) ilahlarını ve alçaklıklarını zikrederek Kureyş'ten başlıyor, inançları hususunda onlara meydan okuyor ve onları aşağılıyordu. Oysa silahsız, savunmasız, yapayalnız tek bir fert idi. Dâvet ettiği İslâm'a derin î mânından başka, beraberinde ne bir teşhizatı, ne bir yardımcısı, ne de bir silahı var idi. Yine de Arapların ne âdetlerini ve geleneklerini, ne de dînlerini ve îtikadlarını umursuyordu. Onlara asla kompliman yapmıyor ve kendi meselesinde onlara asla yüzşuyu dökmüyordu.

İslâmî Dâveti taşıyan da, her şeye işte böylesine açıkça meydan okuyucu olur; âdetlere, geleneklere, hastalıklı fikirlere ve yanlış mefhumlara meydan okuyucu olur! Öyle ki mücâdelesine karşı konulması bile, hatalı olduğu takdirde kamuoyuna meydan okuyucu olur ve sahiplerinin taassubuna ve dalâletleri üzerinde katılaştıranların hışmına mâruz kalsa bile, îtikadlara ve dînlere meydan okuyucu olur.

Yine İslâmî Dâveti taşımak; İslâm Ahkâmı'nın kâmil bir tenfîz ile tenfîzine ve herhangi bir şeye azıcık da olsa hiçbir müsâmaha etmemeye şiddetle hırs göstermeyi gerektirir. Dâveti taşıyan; ne uzlaşmayı, uysallaşmayı, ne de tâvizi,

müsâmahayı kabul eder. Ne tefriti, geri kalmayı ne de tecili, ertelemeyi kabul eder, ancak bir işi kâmilten alır ve âcilen halleder. Hak hususunda aracı kabul etmez! Nitekim Rasulullah [Sallallahu Aleyhi ve Sellem] Sekîf heyeti için, putları Lât'ı üç sene boyunca yıkmaksızın bırakmalarını ve İslâm'a girmelerine karşılık salâhtan muâf tutulmalarını kabul etmedi. Yine talep ettikleri gibi Lât'ı iki sene veya bir ay bile bırakmayı da kabul etmedi. Bilakis bütün şiddetiyle bunu reddetti. O'nun reddi öylesine keskindi ki içerisinde ne bir tereddüt ne de bir yumuşaklık vardı. Zîra insan, ya îmân eder, ya da îmân etmez. Zîra netîce, ya Cennet'tir, ya da Cehennem'dir. Lâkin Aleyhi's Salâtu ve's Selâm, putları Lât'ı bizzat yıkmamalarını kabul etti ve onu yıkmak üzere Ebu Sufyân ile el-Muğîra ibn-u Şu'be'yi bu hususta vekîl kıldı. Evet O, kâmil Akîdeden ve gerektirdiği tenfîzden başkasını asla kabul etmedi. Vesile ile şekle gelince; onları kabul etti. Zîra bunlar, bu Akîdenin hakîkati ile bağlantılı değildir. İşte bunun içindir ki Fikirde yahut Metotta hiçbir müsâmahaya yer vermeksizin, hem fikri kâmil tutmaya hırs göstermek, hem de tenfîzinin kemâline hırs göstermek İslâmî Dâvet için kaçınılmazdır. Artık (bundan sonra) vesîlelerden dilediğini kullanması ona hiçbir zarar vermez.

Yine İslâmî Dâveti taşımak; hem amellerinden her bir amelin muayyen bir gâye uğrunda olmasını gerektirir, hem Dâveti taşıyanın dâima bu gâyeyi tasavvur eder ve dâima ona ulaşmak için çalışır halde kalmasını ve bu gâyeyi gerçekleştirmek üzere rahat nedir bilmeden çalışmasını gerektirir. Bundan ötürü görürsün ki o, amelsiz fikre râzı asla olmaz ve buna, bir uyuşturucu hayâlî felsefe olarak

îtibar eder. Gâyenin dışındaki fikre ve amele de asla râzı olmaz ve buna, donukluk ve ümitsizlik ile sonuçlanan helezonik (sarmal) bir hareket olarak îtibar eder. Üstelik o, hem fikrin amel ile birlikteliğinde, hem de fikir ile amelin, -amelî olarak gerçekleştirilen ve varlık (göstermesi) için bârizleştirilen- gâye uğrunda beraber kılınmasında ısrar eder. Nitekim Rasul [Aleyhi's Salâtu ve's Selam] Fikrî Liderliği Mekke'de taşıdı. Ne zaman ki İslâm'ın, toplum için gereğince amel edilecek bir nizâm haline getirilemediğini gördü, işte o zaman el-Medîne'yi hazırladı, sonra Devlet'i ortaya çıkardı, İslâm'ı tatbîk etti ve Risâletini taşıdı. Yine kendisinden sonra taşımaları ve kendilerine çizdiği yolda seyretmeleri için Ümmet'i hazırladı. İşte bunun içindir ki Müslümanların Halifesinin mevcut olmaması halinde, İslâmî Dâvet'in taşınmasının; hem İslâm'a dâvete, hem de İslâm'ı tatbîk edecek ve Risâletini âleme taşıyacak olan İslâmî Devlet'i ortaya çıkarmaya çalışarak İslâmî Hayâtı yeniden başlatmaya şâmil olması kaçınılmazdır. Böylece Ümmet içerisinde İslâmî hayatı yeniden başlatmaya dâvetten, Devlet'in Dâvet'i âleme taşımasına ve İslâmî Âlem'deki yerel dâvetten evrensel çaptaki dâvete intikâl edilir.

İslâm'a Dâvet içerisinde, Akâidi sahîhleştirmenin ve Allah ile olan bağı takviye etmenin bâriz olması ve insanlara sorunlarının çözümünün beyân edilmesi kaçınılmazdır. Tâ ki bu Dâvet, tüm hayat meydanlarında capcanlı, dipdiri olsun. Nitekim Rasul [Sallallahu Aleyhi ve Sellem] Mekke'deki insanlara şunu okuyordu: **"Ebu Leheb'in iki eli kurusun."** [Leheb 1] Ve aynı zamanda onlara şunu okuyordu: إِنَّهُ لَرَسُولٌ كَرِيمٌ، وَمَا هُوَ بِغَوْلٍ شَاعِرٍ قَلِيلًا مَا تُؤْمِنُونَ

**"Hiç şüphesiz o (Kur'ân) kerîm bir Râsulün kavlidir. ⁽⁴⁰⁾
Asla bir şâirin sözü değildir. Ne de az î mân ediyorsunuz!"**

[el-Hâkka 40-41] Mekke'de onlara şunu okuyordu: وَيٰۤاَيُّهَا الْمَطْفِئِينَ (1)الَّذِينَ

إِذَا كُنْتُمْ عَلَى النَّاسِ يَسْتَوْفُونَ (2) وَإِذَا كَالَهُمْ أَوْ وَزَنُوهُمْ يُخْسِرُونَ
 “Mutaffiflere (alışverişte çok alıp az ölçenlere) veyl olsun!

(1) Onlar ki insanlardan aldıkları zaman tastamam alırlar, (2) onlara verdikleri yahut tarttıkları zaman da (ölçüde ve tartıda) eksiltirler.” [el-Mutaffifin 1-3] Ve onlara şunu okuyordu:

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ذَلِكَ الْفَوْزُ الْكَبِيرُ
 “Muhakkak ki î mân edip sâlih ameller yapanlara, altlarından nehirler akan Cennetler vardır. İşte büyük başarı (zafer) budur.” [el-Burûc 11] el-Medîne’de de şunu

okuyordu: **“وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ”** **“Salâhı kılın ve zekâtı verin!”** [el-Bakara 43] Yine onlara şunu okuyordu: **انفِرُوا خِفَافًا وَثِقَالًا**

“Gerek hafif, gerekse ağır olarak savaşa çıkın! Mallarınız ve canlarınız ile Allah yolunda Cihâd edin!” [et-Tevbe 41] Ve şunu okuyordu: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ

Ey îmân edenler! “اٰمَنُوْا اِذَا دَعَايْنٰكُمْ يٰۤاٰحِلَ اِلٰى اٰجَلٍ مُّسَمًّى فَاٰتُوْهُ
Belirlenmiş bir vakte kadar olan bir borç ile borçlandığınız
zaman, onu yazın!” [el-Bakara 282] Ve şunu okuyordu: كَيْ لَا يَكُوْنَ

“Tâ ki (o mallar) içinizden yalnız zenginler arasında (dolaşan) bir devlet olmasın.” [el-Haşr 7] Ve

لا يَسْتَوِي أَصْحَابُ النَّارِ وَأَصْحَابُ الْجَنَّةِ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ
şunu okuyordu: “Cehennem ashâbı ile Cennet ashâbı bir olmaz.
الْقَائِرُونَ

Cennet ashâbı, başarıya (zafere) erişenlerdir.” [el-Hasr 20] İşte bunun içindir ki İslâmî Dâvet’in insanlara, hayat sorunlarını

sayelerinde çözecekleri nizâmları taşır olması kaçınılmazdır. Zîra İslâmî Dâvet'in başarısının sırrı; tüm insanları insan olarak tedâvi edecek ve tümünde şâmil bir inkılap ihdâs edecek şekilde capcanlı oluşudur.

Bu dâveti taşıyanlar; kemâl (mükemmellik) tutkusunu nefislerinde kökleştirmedikleri sürece, mes'uliyeti kaldırmayı ve yükümlülükler ile kâim olmayı asla başaramazlar. Dolayısıyla onlar dâima hakîkati araştırmalı ve tüm bildiklerini dâima (didik didik) yoklamalıdır ki ona bulaşan yabancı her şeyi ondan arındırabilsinler ve ona bulaşma ihtimâli olan yakınındaki her şeyi ondan uzaklaştırabilsinler. Öyle ki taşıdıkları fikirler, arı (arınmış) ve sâfi olsun. İşte fikirlerin bu sâfiyeti ve arı(nmış)lığı; başarının ve başarının devamının tek güvencesidir.

Sonra bu dâveti taşıyanlar; bu vâcibi, Allah'ın kendilerini mükellef kıldığı bir vâcip olarak edâ etmeli, Allah'ın rızâsı ile sevinenler ve müjdelenenler olarak ona yönelmeli, amellerine karşılık (dünyevi) bir mükâfat aramamalı, insanlardan teşekkür beklememeli ve Allah'ın rıdvânını talepten başkasını tanımamalıdır.

İSLÂMÎ HADÂRAT

[الْحَضَارَةُ الْإِسْلَامِيَّةُ - El-Hadâra El-İslâmiyye]

Hadârat ile Medeniyet arasında fark vardır. Hadârat, hayat hakkındaki mefhumların toplamıdır. Medeniyet ise hayat işlerinde kullanılan hissedilir şeylerin maddî şekilleridir. Hadârat, hayattaki bakış açısına göre Hâs (özel) olur. Oysa Medeniyet, hem Hâs (özel) hem de Âmm (genel) olur. Nitekim heykeller gibi Hadâratтан neticelenen medenî şekiller Özel olurlar. İlimden (bilim) ve ilerlemesinden, sanâyiden ve gelişmesinden neticelenen medenî şekiller ise Genel olurlar ve ümmetlerden bir ümmete Özel olmazlar, bilakis sanâyi ve ilim gibi evrensel olurlar.

Hadârat ile Medeniyet arasındaki bu ayrımın dâima mülâhaza edilmesi elzem olduğu gibi, Hadâratтан neticelenen medenî şekiller ile ilimden ve sanâyiden neticelenen medenî şekiller arasındaki ayrımın mülâhaza edilmesi de elzemdir. Bu, Medeniyet alınırken, hem şekilleri arasındaki ayrımın hem de Hadârat ile olan ayrımının mülâhaza edilmesi içindir. Nitekim ilimden ve sanâyiden neticelenen Batılı Medeniyet'in alınmasına bir mânî yoktur. Batılı Hadârat'tan neticelenen Batılı Medeniyet'e gelince; bunların hiçbir halde alınması câiz değildir. Zira Batılı Hadârat'ın, üzerine kâim olduğu esasta, dünya hayatının tasvîrinde ve insan için saadetin mânâsında İslâmî Hadârat'a zıt olmasından dolayı bunların alınması câiz değildir.

Batılı Hadârat'a gelince; o, dîni hayattan ayırma ve dînin hayatta eseri bulunduğunu inkâr esâsı üzere kâimdir ki bundan da dînin devletten ayrılması [Laiklik] fikri

neticelenmiştir. Zîra bu, dîni hayattan ayıran(lar) ve dînin hayattaki varlığını inkâr eden(ler) nezdinde tabiidir. Bu esâs üzerine hem hayat kâim olur, hem de hayat nizâmı kâim olur. Hayat tasvîrine gelince; o, menfaattir. Zîra o, amellerin ölçüsüdür. Bundan ötürü menfaatçilik (oportünizm) üzerine, hem nizâm kâim olur, hem de hadârat kâim olur. Buradan menfaatçilik, hem nizâmda hem de hadâratda bâriz mefhumdur. Zîra o, hayatı menfaatçilik olarak tasvîr eder. Bundan ötürü onlar nezdinde saadet, insana bedensel (fizyolojik) hazlardan en büyük payı vermek ve ona, bunun sebeplerini sağlamaktır. Onun için Batılı Hadârat, menfaatçilik dışında hiçbir şeye herhangi bir ağırlık ile değer vermeyen, menfaatçilikten başkasını tanımayan ve onu amellerin ölçüsü kılan sırf menfaatçi bir hadâratdır. Rûhî Yöne gelince; o, ferdiyetçidir, cemaatin onunla ilgisi yoktur ve kilise ile kilise adamlarına hasredilmiştir. Bundan ötürü Batılı Hadârat'ta, Ahlâkî veya Rûhî veya İnsânî hiçbir kıymet bulunmaz, ancak ve sadece Maddî ve Menfaatçi kıymetler bulunur. Bu esâsa göre, insânî ameller, -Kızılhaç Örgütü ve misyoner heyetleri gibi- devletten ayrı (sivil) örgütlere tâbi kılınmış ve maddî kıymet -ki kazançtır- dışındaki tüm kıymetler hayattan tecrit edilmiştir. Dolayısıyla Batılı Hadârat, hayat hakkındaki işte bu mefhumların toplamı olmuştur.

İslâmî Hadârat'a gelince; o, Batılı Hadârat'ın esâsına zıt bir esâs üzere kâimdir; hayat tasvîri, Batılı Hadârat'ın hayat tasvîrinden başkadır ve onun saadet mefhumu da, Batılı Hadârat'ın saadet mefhumdan farklıdır, külliye farklıdır. Nitekim İslâmî Hadârat; Allah'a, O'nun kâinata, insana ve hayata mûcibince seyredeceği bir nizâm kıldığına ve

Efendimiz Muhammed [Sallallahu Aleyhi ve Sellem]'i bir dîn olarak İslâm ile gönderdiğine îmân esâsı üzere kâimdir. Yani İslâmî Hadârat, İslâmî Akîde esâsı üzere kâimdir ki o, Allah'a, Meleklerine, Kitâblarına, Rasullerine, Âhîret Günü'ne, hayırları ve şerleri Allahu Te'alâ'dan olan Kaza'ya ve Kader'e îmândır. İşte böylece Akîde, Hadârat'ın esâsıdır ve o, Rûhî bir esâs üzere kâimdir.

İslâmî Hadârat'taki hayat tasvîrine gelince; o, İslâmî Akîde'den kaynaklanan ve hayat ile insanın hayattaki amellerinin üzerine kâim olduğu İslâm felsefesinde açığa çıkar ki Maddeyi Rûh ile Mezceden yani amelleri Allah'ın emirleri ve nehiyleri ile museyyer (seyreder) kılan bu felsefe, hayat tasvîrinin esâsıdır. Nitekim insânî amel maddîdir. İnsanın -ameli, bu amelin helâl yahut haram oluşu bakımından yaparken- Allah ile olan bağını idrâki ise Rûhtur. Nitekim böylelikle maddenin Rûh ile mezci hâsıl olur. Buna binâen Müslümanın amelleri için museyyer (seyrettirici) olan, Allah'ın emirleri ve nehiyleri olur. Amellerini Allah'ın emirleri ve nehiyleri ile museyyer kılmasının gâyesi; Allahu Te'alâ'nın rıdvânıdır, mutlak olarak menfaatçilik değildir! Bizzat ameli yapmanın maksadına gelince; o, amel yapılırken gerçekleşmesi gözetilen kıymettir ki bu kıymet, amellerin değişmesi ile değişir. Nitekim kazanç maksadıyla ticâret yapan kimseninki gibi maddî bir kıymet olur ki onun ticâreti maddî bir ameldir ve onun Allah ile olan bağını idrâki, onun bu amelini, Allah'ın rıdvânını arayarak Allah'ın emirlerine ve nehiyelerine göre museyyer kılar. Bu ameli yapmaktan

gerçekleşmesi gözetilen kıymet ise kazanç olur ki bu, maddî bir kıymettir.

Yine salâh, zekât, savm ve hacc gibi rûhî bir kıymet olur. Yine doğruluk, emânet ve vefâ gibi ahlâkî bir kıymet olur. Yine boğulanı kurtarmak ve imdat isteyeneye yetişmek gibi insânî bir kıymet olur. İşte insanın, ameli yaparken gerçekleşmesini gözettiği kıymetler bunlardır. Ancak amelleri museyyer kılan bunlar değildir. Yine hedeflediği yüksek ideal de bunlar değildir. Bilakis bunlar, amelin kıymetidir ki (amel) türünün değişmesi ile değişirler.

Saadete gelince; o, Allah'ın rıdvânını kazanmaktır, yoksa insanın açlıklarını doyurmak değildir. Zîra insanın, uzvî ihtiyaç açlıkları ile içgüdü açlıklarından olan bütün açlıklarını doyurmak; insanın zâtını muhâfaza için elzem bir vesîledir, yoksa bunların varlığı ile saadet elzem (garanti) olmaz. İşte bu, hem hayat tasvîridir, hem bu tasvîrin üzerine kâim olduğu esâstır, hem de İslâmî Hadâratın esâsıdır ki bu, Batılı Hadârat'a tamamen zıttır. Kezâ ondan neticelenen medenî şekiller de Batılı Hadârat'tan neticelenen medenî şekillere zıttır. Meselâ; resim, medenî bir şekildir. Batılı Hadârat, tüm güzellikleri bariz çıplak kadın resmine, kadına ilişkin hayat mefhumlarına muvâfık bir medenî şekil olarak îtibar eder. Bundan ötürü Batılı ona, medenî bir şekil olarak övündüğü sanatsal bir obje olarak, sanatsal koşulları tamamladığı takdirde de sanat eseri olarak îtibar eder. Lâkin bu şekil, muhakkak ki İslâm Hadâratı'na zıttır ve kadın hakkındaki mefhumlarına da muhâliftir ki bu (mefhum), Kadın, korunması gereken bir ırzdır. Bundan ötürü bu resim men edilir. Çünkü bu, Nev'î içgüdüünün dürtülmesine sebep olur ve ahlâk anarşisine (başıboşluğuna) götürür. Yine

buna benzer olarak, bir Müslüman bir ev -ki bu medenî bir şekildir- yapmak istediği zaman, bu ameline, evde (gündelik) çalışma halinde iken kadını evin dışındakilere inkişâf etmemeyi gözetip etrafına duvar yapar. Bunun aksine Batılı ise hadâratına göre bunu gözetmez. İşte heykeller ve benzerleri gibi Batılı Hadârat'tan neticelenen medenî şekillerin hepsi böyledir. Kezâ elbiseler de böyledir. Nitekim bunlar, Kâfir olmaları itibariyle Kâfirlere hâs olurlarsa, Müslümanın onları giymesi câiz değildir, çünkü bunlar muayyen bir bakış açısı taşırlar. Ama böyle değilse yani muayyen bir elbisenin giyilmesi örf ise, küfürleri itibariyle değil de ihtiyaç veya ziynet içinse o zaman genel medenî şekillerden sayılır ve kullanılması caiz olur.

Laboratuvar malzemeleri, tıbbî ve sınâî araç-gereçler, mobilya, halı ve benzerleri gibi ilim (bilim) ve sanâyiden neticelenen medenî şekillere gelince; bunlar, hadâratın neticelenmediklerinden ve onunla alâkalı olmadıklarından dolayı, alınmalarında herhangi bir mani olmayan evrensel medenî şekillerdir.

Bugün âleme tahakküm eden Batılı Hadârat'a üstünkörü bir bakış ile bize görünür ki Batılı Hadârat insanlığa itminânını (mutmainliğini) sağlamamıştır. Bunun tam aksine âlemi, dikenleri üzerinde kıvrandığı ve ateşi ile kavrulduğu şu ıstıraba olmuştur. İnsan fıtratına aykırı olarak dîni hayattan ayırmayı kendisine esâs kılan bu hadârat, genel hayatta rûhî yöne hiçbir ağırlık vermeyen, hayat tasvîri sırf menfaat olan ve hayatta insanın insan ile bağını sırf menfaat haline getiren böylesi bir hadârat, zaten dâimî olarak huzursuzluktan ve ıstıraptan başkasını üretmez. Bu menfaat

esâs olduğu sürece, hem üzerindeki çekişme tabiidir, hem uğrundaki boğuşma tabiidir, hem de beşer arasındaki bağların kurulmasında kuvvete îtimat tabiidir. Bundan ötürü bu hadârat ehli nezdinde sömürgecilik de tabiidir. Yine ahlâk da istikrarsızdır, sarsıntılıdır, çünkü yalnızca menfaat, hayatın esâsı olarak kalacaktır. Onun için rûhî kıymetler hayattan nefyedildiği gibi kerîm ahlâkın da hayattan nefyedilmesi, hayatın rekâbet, boğuşma, saldırganlık ve sömürgecilik esâsı üzere kâim olması da tabiidir. Beşerin (insanların) nefislerindeki mevcut rûhî krizler, dâimî huzursuzluklar ve yaygın kötülükler ile (dolu) bugünkü âlemin vâkıası, bu Batılı Hadârat'ın neticelerine en iyi delildir. Zira aleme tahakküm eden ve insanlık için tehlike arz eden bu tehlikeli neticelere sebebiyet veren odur.

Mîlâdî yedinci (7.) yüzyıldan, Mîlâdî on sekizinci (18.) yüzyılın sonlarına kadar âlemde hâkim olan İslâmî Hadârat'a bir bakış ile bize görünür ki o, sömürgeci olmamıştır ve sömürgecilik onun tabiatından da değildir. Zîra Müslümanlar ile diğerleri arasında ayrım yapmamıştır. Nitekim yönetimi müddetince, kendisine boyun eğen halkların tümüne adâlet sağlamıştır. Zîra o; maddî, rûhî, ahlâkî ve insânî tüm kıymetleri gerçekleştiren, hayattaki tüm ağırlığı Akîdeye ait kılan, hayatı Allah'ın emirleri ve nehiyleri ile museyyer olarak tasavvur eden ve saadetin mânâsını Allah'ın rıdvânı kılan rûhî esâs üzere kâim olan bir hadârattır. İşte bu İslâmî Hadârat, önceden hâkim olduğu gibi yeniden hâkim olduğu zaman, hiç şüphesiz âlemin krizlerini çözmeyi ve tüm insanlık için refah sağlamayı garanti edecektir.

İSLÂM NİZAMI

[Nizam El-İslâm نِظَامُ الْإِسْلَامِ]

İslâm; Allah'ın Efendimiz Muhammed [Sallallahu Aleyhi ve Alâ Âlihi ve Sellem]'e, insanın Yaratıcısı ile, kendisi ile ve insanoğlundan diğerleri ile olan alâkasını tanzîm etmek üzere inzâl ettiği dîndir. İnsanın Yaratıcısı ile olan alâkası, akâid ile ibâdetleri kapsar. Kendisi ile olan alâkası, ahlâkı, mat'umatı (yiyecek-içecekleri) ve melbûsâtı (giyecekleri) kapsar. İnsanoğlundan diğerleri ile olan alâkası ise muâmelâtı ve ukûbâtı kapsar. Dolayısıyla İslâm, tüm hayat işlerine yönelik bir ideolojidir. Lâhûtî (Teolojik) bir dîn değildir. Hiçbir surette kehanetçilikle ile bağlantısı yoktur. Üstelik Dinsel Otokراسiyi [Dinsel İstibdâdı (Despotluğu)] mutlak surette ortadan kaldırır. Dolayısıyla İslâm'da ne Dîn Adamları diye isimlendirilen bir cemaat, ne de Dünya Adamları diye isimlendirilen bir cemaat vardır. Bilakis İslâm'a inanan herkes, Müslümanlar (el-Müslimin المسلمین) diye isimlendirilir ve hepsi de dîn karşısında eşittir. Dolayısıyla onda, ne Ruhî [Uhrevî] Adamlar (Ruhbanlar) vardır, ne de Zamanî [Dünyevî] Adamlar (Laikler) vardır. Ondaki Rûhî Yön ise, şeylerin (varlıkların) Yaratıcı'nın [Hâlık الخالق] yarattığı olması (mahlukât) ve bu Yaratıcı'nın emri ile mudebbir olmasıdır. Zîra kâinata, insana ve hayata, çevrelerindekiilere ve onlara ilişkin hususlara derin bakış ve (bu bakış) ile istidlâl sayesinde insana; tüm bu şeylerde somut olarak müşâhede edilen bir eksiklik, âcizlik ve muhtaçlık olduğu gözükür ki bu, böylelikle Yaratıcı'nın

yarattıkları olduklarına, O'nun emri ile mudebbir olduklarına ve hayatta seyreden insanın, içgüdülerini ve uzvî ihtiyaçlarını tanzîm eden bir nizâma sahip olmasının kaçınılmaz olduğuna kat'î bir delâlet ile delâlet eder. İşte bu nizâm, aczinden ve ihâtasızlığından dolayı insandan gelmez. Zîra onun bu tanzîme yönelik anlayışı; değişkenliğe, ihtilâfa ve çelişkiye mâruzdur ki böylelikle insanın mutsuzluğuna götüren çelişkili bir nizâm ile neticelenir. Bundan ötürü bu nizâmın, Allahu Te'alâ'dan olması, olmazsa olmazdır. Onun için insanın, Allah'ın indinden olan nizâm ile amellerini müseyyer kılması elzemdir. Ancak bu nizâm ile müseyyer (seyreder halde) olmak, bu nizâmın menfaatine binâen olur da Allah'tan olmasına binâen olmazsa, içerisinde Rûhî Yön bulunmaz. Bilakis insanın hayattaki amellerini Allah'ın emirleri ve nehiyleri ile tanzîminin, Allah ile olan bağını idrâkine binâen olması kaçınılmazdır ki amellerde Rûh bulunsun. Yani insanın, Allah ile olan bağını idrâk etmesi ve Allah ile olan bu bağını idrâkine binâen amellerini Allah'ın emirleri ve nehiyleri ile müseyyer kılması kaçınılmazdır ki ameller yapılırken Rûh bulunsun. Zîra Rûh, insanın Allah ile olan bağını idrâkidir. Onun madde ile mezcinin mânâsı ise, amel yapılırken Allah ile olan bağın idrâkinin bulunmasıdır. Böylece Allah ile olan bu bağ idrâke binâen Allah'ın emirleri ve nehiyleri ile seyreder. Nitekim amel maddedir ve amel yapılırken Allah ile olan bağın idrâki de Rûhtur. Dolayısıyla bu bağın idrâkine binâen Allah'ın emirleri ve nehiyleri ile ameli müseyyer kılmak, maddenin Rûh ile mezcedilmesidir. Buradan, gayri-Müslim'in amellerini, Kur'ân'dan ve Sünnet'ten istinbât edilmiş şer'î hükümler ile müseyyer

kılması, Rûh ile müseyyer kılmış olmak değildir ve bunda, maddenin Rûh ile mezcinin mânâsı gerçekleşmiş değildir. Zira o, İslâm'a îmân etmiş değildir, dolayısıyla Allah ile olan bağı idrâk etmiş değildir. Bilakis şer'î hükümleri hoşlandığı bir nizâm olarak almış, böylece amellerini onunla tanzîm etmiştir. Bunun aksine Müslümanın amellerini Allah'ın emirlerine ve nehiyelerine göre yapması ise, Allah ile olan bağını idrâkine mebnîdir. Onun amellerini Allah'ın emirleri ve nehiyeleri ile müseyyer kılmasının gâyesi de, Allah'ın rıdvânıdır, yoksa sırf nizâmın menfaati değildir. Buna göre şeylerde Rûhî yönün varlığı kaçınılmazdır. Yine ameller yapılırken Rûhun varlığı da kaçınılmazdır. Ayrıca herkes nezdinde dâima apaçık olmalıdır ki Rûhî Yön, şeylerin (varlıkların) kendilerini yaratan Yaratıcı'nın mahlûkâtı (yarattıkları) olmaları demektir, yani yaratılmışın Yaratıcı ile olan bağıdır ve Rûh da bu bağın idrâkidir, yani insanın Allahu Te'alâ ile olan bağını idrâkidir. İşte Rûhî Yön budur, ve işte Rûh da budur! Yalnızca bu, yegâne sahih mefhumdur. Bunun dışındakiler kat'î olarak hatalı mefhumlardır. Kâinata, hayata ve insana derin-mustenîr bakış, hem sâdık netîcelere götürendir, hem de bu sahih mefhumla götürendir.

Bazı dînler; kâinatta hissedilenler ile gaybiler bulunduğunu, insanda rûhî (mânevî) yükseliş ile bedensel (fizyolojik) arzu bulunduğunu, hayatta ise maddî yön ile rûhî (mânevî) yön bulunduğunu, hissedilenlerin gaybî olanlar ile bağdaşmadığını, rûhî (mânevî) yükselişin bedensel arzu ile bir arada olamayacağını ve maddenin

rûhtan ayrı olduğunu öne sürmüşlerdir. Bundan ötürü onlar nezdinde bu iki yön birbirinden ayrıdır. Zîra aralarındaki bağdaşmazlık, tabiatlarında esâsîdir ve bağdaşmaları mümkün değildir. Terazide ikisinden herhangi birini tercih etmek, diğerinin ağırlığı için bir eksilmedir. Bu nedenle Âhiret'i isteyen rûhî (mânevî) yönü tercih etmelidir. İşte buradan, Mesîhiyye'de (Hristiyanlık) iki sulta (otorite) kâim oldu: Rûhî Sulta (Mânevî Otorite) ve Zamanî Sulta (Dünyevî Otorite): "*Kayser'in hakkını Kayser'e, Allah'ın hakkını Allah'a ver!*" Rûhî Sulta'nın adamları, dîn adamları ile dîn kahinleridir. Onlar Zamanî Sulta'nın kendi ellerinde olmasına uğraşıyorlardı ki hayattaki Rûhî Sulta ona (zamanî sultaya) üstün kılınsın. Bunun üzerine, Zamanî Sulta ile Rûhî Sulta arasında çekişme neşet etti ve nihâyet bu, dîn adamlarının, (sırf) Rûhî Sulta ile bağımsız kılınmaları ve Zamanî Sulta'ya müdâhale ettirilmemeleri ile tamamladı. Böylece kehanetçi olmasından dolayı dîn hayattan ayrıldı. İşte dîn ile hayat arasındaki bu ayrım; hem Kapitalist İdeoloji'nin akîdesidir, hem Batılı Hadârat'ın esâsıdır, hem de Batılı Sömürgeciliğin âleme taşıdığı, dâvette bulunduğu, kültürünün direği kıldığı ve bu esâs üzere Müslümanların akidesini İslâm'la sarstığı fikri liderliğidir. Zîra o, kapsamlı kıyâs yoluyla İslâm ile Mesîhiyye (Hristiyanlık) arasında kıyas yapmaktadır. Dolayısıyla bu "dîni hayattan ayırma" [فصل الدين عن الحياة el-din min el-hayat] veya dîni devletten yahut siyâsetten ayırma dâvetini taşıyan herkes; ancak (onlara) tabiidir, ecnebi fikri liderliğin tevcihi ile tevcih edilmektedir ve -ister iyi isterse kötü niyet ile olsun-

Sömürgeciliğin ajanlarından bir ajandır! O, ya İslâm'ın câhilidir, ya da düşmanıdır!

İslâm'a gelince; o, his ile idrâk edilen şeylerin maddî şeyler olduğu, Rûhî Yön'ün bunların Yaratıcı'nın yarattıkları olduğu ve Rûh'un ise insanın Allah ile olan bağını idrâk etmesi olduğu görüşündedir. Binâenaleyh maddî yönden ayrı bir rûhî yön bulunmaz. Yine insanda rûhî (mânevî) şevkler ve bedensel arzular bulunmaz, bilakis insanda bulunan, doyurulmaları kaçınılmaz olan uzvî ihtiyaçlar ile içgüdülerdir. Nitekim içgüdülerden olan tedeyyün içgüdüsü, insanın yapısındaki tabiî acziyetten neşet eden, el-Mudebbîr olan Yaratıcı'ya (duyulan) ihtiyaçtır. Bu içgüdülerin doyurulması, ne rûhî yön olarak ne de maddî yön olarak isimlendirilir. O ancak sırf doyumdur. Fakat bu uzvî ihtiyaçlar ve içgüdüler, Allah ile olan bağın idrâkine binâen Allah'ın indinden olan nizâm ile doyurulduğunda bu, Rûh ile müseyyer etmek olur. Nizâmsız veya Allah'ın indinden olmayan bir nizâm ile doyurulduğunda ise, insanı mutsuzluğa götüren sırf maddî bir doyum olur. Nitekim nev'î içgüdüsü, nizâmsız veya Allah'ın indinden olmayan bir nizâm ile doyurulduğunda bu, mutsuzluğun müsebbibi olur. Allah'ın indinden olan Zevâc (evlilik) nizâmı ile İslâm Ahkâmı'na göre doyurulduğunda ise, itminânı ortaya çıkaran bir izdivâc olur. Yine tedeyyün içgüdüsü, -putlara tapmak yahut insana tapmak şeklinde- nizâmsız veya Allah'ın indinden olmayan bir nizâm ile doyurulduğunda bu, bir Şirk ve Küfür olur, İslâm Ahkâmı ile doyurulduğunda ise bir İbâdet olur. Onun için şeylerde Rûhî Yön'ün gözetilmesi, insanın Allah ile olan bağını idrâkine

binâen tüm amellerin Allah'ın emirleri ve nehiyleri ile müseyyer kılınması, yani Rûh ile müseyyer kılınması elzemdir. Bundan ötürü bir amelde iki şey bulunmaz, bilakis tek bir şey bulunur ki o ameldir. Onun sırf madde olduğu veya Rûh ile müseyyer olduğu şeklindeki vasfına gelince; bu, amelin kendisinden gelmez, bilakis İslâm Ahkâmı ile müseyyer olmasından yahut müseyyer olmamasından gelir. Nitekim Müslümanın harpte düşmanını öldürmesine, Cihâd olarak îtibar edilir ve lehinde sevaplandırılır. Zîra bu, İslâm Ahkâmı ile müseyyer bir ameldir. Müslümanın [ister Müslüman ister gayri-Müslim olsun] haksızlıkla mâsum bir canı öldürmesine ise, cerîme (cürüm) olarak îtibar edilir ve aleyhinde îkâblandırılır. Zîra bu, Allah'ın emirlerine ve nehiyelerine muhâlif bir ameldir. Her iki amel de tek bir şeydir ki o, öldürmedir ve insandan sâdır olur. Nitekim öldürme, Rûh ile müseyyer kılınırsa bir ibâdet olur, Rûh ile müseyyer kılınmazsa bir cerîme olur. Bundan ötürü amellerini Rûh ile müseyyer kılmak Müslüman için elzemdir. Maddenin Rûh ile mezci ise sadece mümkün bir mesele değildir, bilakis vâcip bir meseledir ve maddenin Rûhtan ayrılması câiz değildir. Yani herhangi bir amelin, Allah ile olan bağın idrâkine binâen Allah'ın emirleri ve nehiyleri ile müseyyer olmaktan ayrılması câiz değildir. Onun için rûhî yönü maddî yönden ayırmayı temsil eden her şeyin yok edilmesi vâciptir. Böylelikle İslâm'da dîn adamları da yoktur, kehanetçilik anlamında Dînsel Sulta da yoktur, dînden ayrılmış Zamanî Sulta da yoktur! Bilakis İslâm bir dîndir, Devlet de ondandır ki (Devlet), hem salâh hükümleri gibi şer'î hükümlerdir, hem de İslâm Ahkâmının tenfizinin ve dâvetinin taşınmasının metodudur. Yine dîni,

rûhî (mânevî) mânâya mahsus kıldığı ve onu siyâsetten ve yönetimden azlettiği hissedilen her şeyin ilğâ edilmesi vâciptir. Böylelikle rûhî (mânevî) yönlerde işrâf eden (gözetip denetleyen) müesseseler ilğâ edilir. Dolayısıyla mescidler idâresi ilğâ edilir ve idâresi, Maarif (Öğretim) İdâresi'ne tâbi olur. Yine Şer'î Mahkemeler ile Nizâmî Mahkemeler de ilğâ edilir ve İslâm'dan başkası ile hükmetmeyen tek bir Kadâ haline getirilir. Zîra İslâm'ın Sultân'ı tek bir sultandır.

İşte İslâm, Akîde ve Nizâmlardır. Akîde'ye gelince; o, Allah'a, Meleklerine, Kitâblarına, Rasullerine, Âhiret Günü'ne, hayırları ve şerleri Allahu Te'alâ'dan olan Kaza'ya ve Kader'e îmândır. Nitekim İslâm; -Allah'a, Muhammed [Sallallahu Aleyhi ve Sellem]'in nübüvvetine ve Kur'ân-il Kerîm'e îmân gibi- aklın idrâk ettiği hususlarda Akîdeyi akıl üzerine binâ etmiştir. Muğayyebât hususunda yani -Kıyâmet Günü, Melekler, Cennet ve Cehennem gibi- aklın idrâk etmesi mümkün olmayan hususlarda ise (Akîdeyi), kaynakları akıl ile sâbit olmak üzere -ki bunlar Kur'ân-il Kerîm ile Mütevâtir Hadîslerdir- teslimiyet üzerine binâ etmiştir. Ve İslâm akıllı, teklîfin menâtı (mükellefiyetin mercii) kılmıştır.

Nizâmlara gelince; onlar, insanın işlerini tanzîm eden şer'î hükümlerdir. Nitekim İslâm Nizâmı, bu işlerin tümünü ele almış, velâkin bunları genel şekli ile, genel mânâları ile ele almıştır ve tafsilatları tatbîklerinin icrâsı sırasında bu genel mânâlardan istinbât edilmek üzere terk etmiştir. Zîra Kur'ân-il Kerîm ile Hadîs-iş Şerîf, genel hatlar yani insanın işlerini insan olması bakımından halletmeye yönelik genel mânâlar içerecek şekilde gelmiş ve bu genel mânâdan,

asırların geçmesi ve mekânların değişmesi üzerine ortaya çıkan sorunlara yönelik cüz'î hükümler istinbât etmelerini ise müctehidlere terk etmiştir.

İşte İslâm'ın sorunları çözmede tek bir metodu vardır. Zîra müctehidi; güncel sorunları anlayıncaya kadar etüt etmeye, sonra bu soruna müteallik şer'î nassları etüt etmeye, sonra bu sorunun çözümünü nasslardan istinbât etmeye, yani şer'î delillerden bu meselenin şer'î hükmünü istinbât etmeye dâvet eder ve o (müctehid), mutlak olarak bundan başka bir metod tâkip edemez! Bununla birlikte bu sorunu etüt ederken, onu insânî bir sorun olması itibariyle etüt eder, başka bir îtibar ile değil! Ne iktisâdî yahut ictimâ'î bir sorun olması itibariyle, ne yönetim sorunu yahut başka bir şey olması itibariyle değil, bilakis şer'î hükme ihtiyaç duyan bir mesele olması itibariyle... Tâ ki o hususta Allah'ın hükmünü bilebilsin.

ŞER'Î HÜKÜM

[El-Hüküm El- Şer'î - رُعيَ الله - رُعيَ]

Şârî'in kulların fiillerine müteallik hitâbıdır [Hitab el-şâri el-mutaallık bi ef'al el-ibad الْعِبَادِ الْمُتَعَلِّقُ بِأَفْعَالِ]. Bu, ya Kur'ân-il Kerîm ve Mütevâtir Hadîs gibi sübûtu kat'î olur, ya da mütevâtir olmayan hadîs gibi sübûtu zannî olur: Sübûtu kat'î ise bakılır; eğer tüm farzların rekâtları gibi -ki bunlar mütevâtir hadiste vârid olmuştur- ve faizin haramlığı, hırsızın elinin kesilmesi ve zîna eden (bekârın) celledilmesi gibi delâleti kat'î ise içerdiği hüküm de kat'î olur ki bunlar kat'î hükümlerdir, bunlardaki doğruluk âşikârdır ve bunlarda tek bir kat'î görüşten başkası yoktur.

Şârî'in hitâbı, -cizye âyeti gibi- sübûtu kat'î ve delâleti zannî olursa, içerdiği hüküm de zannî olur ki sübûtu kat'îdir ama tafsildeki delâleti zannîdir. Nitekim Hanefîler; buna cizye denilmesini ve veren üzerinde verdiği sırada zûl (zillet) izhâr olmasını şart koşarlar. Şâfiîler ise cizye denilmesini şart koşmazlar, bilakis artırılmış zekât ismi ile alınmasını sahih görürler ve zûl izhârını zaruret kılmazlar, bilakis İslâm hükümlerine boyun bükmeyi yeterli bulurlar.

Şârî'in hitâbı, -mütevâtir olmayan hadîs gibi- sübûtu zannî olursa, ister Şevvâl'deki altı gün siyâmı gibi -ki Sünnet ile sâbit olmuştur- delâleti kat'î olsun, isterse arâzi icârının men edilmesi gibi -ki Sünnet ile sâbit olmuştur- delâleti zannî olsun, içerdiği hüküm de zannî olur.

Şârî'in hitâbından, sahîh ictihâd ile şer'î hüküm anlaşılır. Bundan ötürü müctehîdlerin ictihâdı, şer'î hükmü izhâr

edendir. Buna göre her müctehid nezdinde Allah'ın hükmü, ictihâdının ulaşp zannının gâlip olduğu husustur.

Dolayısıyla mükellef, meselelerden bir meselede yahut tüm meselelerde kendisinde tamamıyla ictihâd ehliyeti hâsıl olduğu zaman, o hususta ictihâd eder ve ictihâdı kendisini o husustaki hükme ulaştırır ise, -zannının gerektirdiğinin hilâfına- kendisi dışındaki müctehidler taklîd etmesinin câiz olmadığı ve şu dört hâl dışında zannını terk etmesinin câiz olmadığı herkes müttefiktir:

Birincisi: İctihâdında istinâd ettiği delîlin zayıf olduğu ve kendisi dışındaki bir müctehidin, kendi delîlinden daha kuvvetli bir delîli bulunduğu kendisine zâhir olduğu zaman ki o takdirde, böyle bir halde ictihâdının kendisini ulaştırdığı hükmü terk etmesi ve delil bakımından daha kuvvetli hükmü alması vâciptir.

İkincisi: Kendisi dışındaki bir müctehidin, bağlantı kurmaya kendisinden daha muktedir olduğu veya vâkıya daha çok muttali olduğu ve delîlleri anlamada daha güçlü olduğu veya sem'î delîllere daha çok muttali olduğu kendisine zâhir olduğu zaman ki o takdirde, böyle bir halde ictihâdının kendisini ulaştırdığı hükmü terk etmesi ve kendi ictihâdına güveninden daha çok ictihâdına güvendiği bu müctehidi taklîd etmesi câizdir.

Üçüncüsü: Müslümanların maslahatı için üzerinde Müslümanların sözlerinin birleştirilmesi istenilen bir görüş bulunduğu zaman ki o takdirde, böyle bir halde müctehidin, ictihâdının kendisini ulaştırdığı hükmü terk etmesi ve üzerinde Müslümanların sözlerinin birleştirilmesi istenilen

hükmü alması câizdir. Nitekim bu, bey'atı sırasında Usmân [RadyAllahu Anh] ile hâsıl olmuştur.

Dördüncüsü: Halîfe, ictihâdının kendisini ulaştırdığı hükme muhâlif şer'î bir hüküm benimsediği zaman ki o takdirde, böyle bir halde ictihâdının kendisini ulaştırdığı ile ameli terk etmesi ve İmâm'ın benimsediği hüküm ile amel etmesi vâciptir. Zîra İcmâ'-us Sahâbe; "İmâmın emri ihtilafları ortadan kaldırır." ve "Onun emri, tüm Müslümanlar üzerinde nâfizdir (infâz edilendir)." şeklinde bağlanmıştır.

İctihâd ehliyeti olanın ictihâd etmemesine gelince; onun, kendisi dışındaki müctehidler taklîd etmesi câizdir. Zîra İcmâ-us Sahâbe, "Müctehidin, kendisi dışındaki müctehidler taklîd etmesi câizdir." şeklinde bağlanmıştır.

İctihâd ehliyeti olmayana gelince; o mukalliddir ve iki kısımdır: Muttebi' ve Âmmî; Muttebi', ictihâdda muteber ilimlerden bazılarını (kendisinde) toplamış olan kimsedir ki müctehidi, delîlini tanıdıktan sonra taklîd eder ve o takdirde bu muttebi' nezdinde Allah'ın hükmü, tâbi olduğu müctehidin kavli olur. Âmmîye gelince; ictihâdda muteber ilimlerden bazılarını (kendisinde) toplamamış olan kimsedir ki müctehidi, delîlini tanımaksızın taklîd eder. Bu âmmînin, müctehidlerin kavlini taklîd etmesi ve istinbât ettikleri hükümleri alması elzemdir. Onun nezdinde şer'î hüküm ise, taklîd ettiği müctehidin istinbât ettiğiidir. Buna göre şer'î hüküm; ictihâd ehliyeti olan müctehidin istinbât ettiğiidir ki bu, hem kendisi nezdinde muhâlefet etmesi ve başkasına tâbi olması mutlak olarak câiz olmayan Allah'ın hükmüdür,

hem de kendisini taklîd eden nezdinde, muhâlefet etmesi câiz olmayan Allah'ın hükmüdür.

Mukallid, hâdiselerden bir hâdisenin hükmünde kimi müctehidleri taklîd edip bu hususta onların kavli ile amel ettiği zaman, artık bundan sonra, bu hükümden bundan bir başkasına mutlak olarak dönemez. Başka bir hükümde bu müctehidden başkasını taklîd etmeye gelince; bu, mukallidin bir Mes'elede her âlimden istiftâsının (fetva istemesinin) cevâzı hakkında vukuu bulan İcmâ'-us Sahâbe'den ötürü câizdir. Mukallidin, meselâ Şâfiî mezhebi gibi, bir mezheb tâyin edip "Ben onun mezhebi üzereyim ve ona mültezimim" demesine gelince; bu hususta bir tafsil vardır ki şudur: Taklît ettiği mezhebin, ameli ile bağlantılı her mes'elesinde, ondan başkasını mutlak olarak taklîd edemez. Ameli ile bağlantılı olmayanlarda ise, başkasına ittibâ etmesine mâni yoktur.

ŞER'Î HÜKÜMLERİN TÜRLERİ

[Enva El-Ahkâm El-Şer'iyye كَامُ الشَّرْعِ - وَاعْلَامُ]

Şer'î hükümler; Farz, Harâm, Mendûb, Mekrûh ve Mubâhtır. Şer'î hüküm; ya fiili (yapmayı) talep hitâbı ile olur, ya da terki talep hitâbı ile olur. Fiili talep hitâbı ile olursa; eğer fiili kesin talep ile alâkalı ise, Farz ve Vâcib olur ki her ikisi de aynı mânâdadır, eğer fiili kesin olmayan talep ile alâkalı ise, Nedb (mendûb) olur. Terki talep hitâbı ile olursa; eğer terki kesin talep ile alâkalı ise, Harâm ve Mahzûr olur ki her ikisi de aynı mânâdadır, eğer terki kesin olmayan talep ile alâkalı ise, Kerâhe (mekrûh) olur. Binâenaleyh, Farz ve Vâcib; fâili (yapanı) methedilen ve târiki (terk edeni) zemmedilen, yâhut târikini terkinden ötürü ikâba (cezaya) müstahak kılandır. Harâm; fâili zemmedilen ve târiki methedilen, yâhut fâilini fiilinden ötürü ikâba (cezaya) müstahak kılandır. Mendûb; fâili methedilen ve târiki zemmedilmeyen, yâhut fiilinden ötürü sevâplandırılan ama terkinden ötürü cezâlandırılmayandır. Mekrûh; târiki methedilen, yâhut terki fiilinden daha evlâ olandır. Mubâh ise, sem'î delîlin, Şâri'in hitâbı üzere fiil veya terk arasında tahyîr (tercih) ile delâlet ettiğidir.

SÜNNET

[El-Sünne السُّنَّةُ]

Lügatte Sünnet, Metottur. Şeriatte ise, -sünnetlerin rekâtları gibi- Nebî [SallAllahu Aleyhi ve Alâ Âlihi ve Sellem]'den nakledilen nâfileye ıtlâk edilir. Dolayısıyla Sünnet olarak yani Farza mukâbil olarak isimlendirilir. Sünnet olarak isimlendirilmesinin mânâsı; onun (Sünnetin) Nebî [SallAllahu Aleyhi ve Alâ Âlihi ve Sellem]'den ama Farzın Allah'tan olması değildir, bilakis hem Sünnet hem de Farz Allah'tandır. Rasul [SallAllahu Aleyhi ve Alâ Âlihi ve Sellem] ancak Allah'tan mubelliğ (tebliğ eden)dir. Zira "O, hevâ(sın)dan konuşmaz, O(nun konuştuıkları) ancak vahyedilen bir vahiydir." Her ne kadar Nebî [SallAllahu Aleyhi ve Alâ Âlihi ve Sellem]'den nakledilen bir sünnet olsa da, nâfile olarak nakledilmiştir, dolayısıyla sünnet olarak isimlendirilmiştir. Nitekim farz da farz olarak nakledilmiştir, dolayısıyla farz olarak isimlendirilmiştir. Böylece hem Fecr (sabah namazı) farzının rekâtları, Nebî [SallAllahu Aleyhi ve Alâ Âlihi ve Sellem]'den tevâtür yolu ile farz olarak nakledilmiştir, hem de benzer şekilde Fecr sünnetinin rekâtları, Nebî [SallAllahu Aleyhi ve Alâ Âlihi ve Sellem]'den tevâtür yolu ile nâfile olarak nakledilmiştir ki her ikisi de Allahu Te'alâ'dandır, Rasul [SallAllahu Aleyhi ve Alâ Âlihi ve Sellem]'in şahsından değildir. Dolayısıyla Emir, ibâdetlerde farz ve nâfile olur, diğerlerinde ise farz, mendûb ve mubâh olur. Böylece nâfile, bizâtihi mendûptur ki nâfile olarak isimlendirilir ve üzerine Sünnet ıtlâk edilir.

Kezâ Rasul [SallAllahu Aleyhi ve Alâ Âlihi ve Sellem]'den sâdır olup Kur'an'dan olmayanlardan şer'î

delillere de Sünnet ıtlâk edilir ve buna Nebî [SallAllahu Aleyhi ve Alâ Âlihi ve Sellem]'in kavilleri (sözleri), fiilleri ve ikrârları -sükûtu- da dâhil olur.

RASUL ALEYHİ VESSALATI VESSELAM'IN FİİLLERİNE TEESSİ

[El-Teessi Bi-Ef'al El-Rasul Aleyhi Assalat Vel-Selam

[التَّاسِي بِأَفْعَالِ الرَّسُولِ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ]

Nebî [SallAllahu Aleyhi ve Alâ Âlihi ve Sellem]'den sâdır olan fiiller iki kısımdır: Cibilliyet fiillerinden olanlar ile bunun dışında olanlardır: Cibilliyet fiillerine gelince; oturmak, kalkmak, yemek, içmek ve benzerleri gibidir ki bunların hem kendisine hem de ümmetine nispetle ibâhat (mubâhlık) üzere olduklarında çekişme (ihtilâf) yoktur. Bundan ötürü mendûba dâhil olmazlar.

Cibilliyet olmayan fiillere gelince; bunlar ya O'na has oldukları sâbit olanlardır -ki bunlarda herhangi biri O'na müşterek olamaz- ya da O'na has olmayanlardır. SallAllahu Aleyhi ve Sellem'e has oldukları sâbit olanlardan ise, -ki siyâmda visâlin yani siyâmda gündüzü geceye bağlamasının ibâhatı (mubâhlığı) gibi, nikâhta (aynı anda) dört kadından fazlası (ile evlenmek) gibi ve bunun dışındakiler gibi hâssalardır- bu hususlarda O'na müşterek olmamız câiz değildir. Zîra bunların SallAllahu Aleyhi ve Sellem'e has oldukları İcmâ' ile sâbit olmuştur. Onun için bunlarda O'nu teessî (örnek almak) câiz değildir.

Bize beyân oldukları bilinenlere gelince; bunlar, ihtilâfsız olarak delîldir. Bu, ya SallAllahu Aleyhi ve Alâ Âlihi ve Sellem'in: **“Benim salâh kıldığımı gördüğünüz gibi salâhı kılın”** kavli gibi ve **“مَنْ عَنِ مَنَّا كَفَّمْ”** **“Menâsikinizi (hacc ibâdetinizin keyfiyetini) Benden alın”** kavli gibi sarîh kavil ile olur ki bunlar, O'nun fiilinin, ittibâ

etmemiz için bize bir beyân olduğuna delâlet ederler, ya da Allahu Te'alâ'nın **فَاذْطُغُوا أَيَّـدِيَهُمْ** **“(Hırsızların) ellerini kesin!”** [el-Mâide 38] kavlini beyânen hırsızın elini bilekten kesmesi gibi, ahvâlin karîneleri ile olur ki kavil ile yahut ahvâlin karîneleri ile fiilindeki bu beyân; vucûb (vaciplik) yahut nedb (mendupluk) yahut ibâhat (mubâhlık) hakkında delilin delâletine göre mübeyyene (beyân edilmiş olana) tâbidir.

Ne nefy ne de isbât bakımından beyân için olduklarına delâlet edeni (karîneleri) beraberlerinde bulundurmayan fiillere gelince; bunlarda ya kurbet (Allah'a yakınlaşma) kastı tezâhür eder, ya da tezâhür etmez. İçlerinde kurbet kastı tezâhür ederse, mendûba girerler, kişi fiilinden (bunları yapmasından) ötürü sevâp kazanır, terkinden ötürü ise cezâlandırılmaz. Meselâ Duhâ (kuşluk) salâhı gibi. İçlerinde kurbet kastı tezâhür etmezse, mubâha girerler.

ŞER'Î HÜKÜMLERİ BENİMSEME

[تَبْنِي الْأَمْرِ - كَامِ الشَّيْءِ - رَعِيَّة] [Tebenni El-Ahkam El-Şer'îyye]

Müslümanlar, Sahâbe asrında şer'î hükümleri Kitâb ile Sünnet'ten bizâtihi kendileri alıyorlardı. Kâdiler, insanlar arasındaki husûmetleri faslederler iken kendilerine arzedilen her mes'ele hakkındaki şer'î hükmü bizâtihi kendileri istinbât ediyorlardı. Emîr-ul Mu'minîn'den Vâlilere ve diğerlerine kadar tüm yöneticiler, yönetimleri sırasında karşılaştıkları sorunlardan her bir sorunun çözümüne ilişkin şer'î hükümleri istinbât ile bizâtihi kâim oluyorlardı. Nitekim Ebu Mûsâ el-Eş'ârî ile Şurayh, hükümler istinbât edip kendi ictihâdları ile hüküm veren iki Kâdî idi. Yine Mu'âz ibn-u Cebel, Rasul zamanında hükümler istinbât edip vilâyetinde kendi ictihâdı ile hükmeden bir Vâlî idi. Yine Ebu Bekr ile Ömer, bizâtihi hükümler istinbât eden iki Halîfe idi ve onlardan her biri insanlara, istinbât ettikleri ile hükmediyordu. Mu'âviye ile Amru ibn-ul Ass da iki Vâlî idi ve onlardan her biri, bizâtihi hükümler istinbât edip vilâyetinde kendi ictihâdı yoluyla istinbât ettikleri ile insanlara hükmediyordu. Vâliler ve Kâdiler nezdindeki bu ictihâdın yanı sıra Halîfe, insanlara gereğince amel etmelerini emrettiği özel bir şer'î hüküm benimsiyordu. Böylelikle "İmâmın emri, zâhiren ve bâtinen nâfizdir", şeklindeki şer'î hükümden dolayı, onunla amel etmeye iltizam gösterip kendi görüşleri ve ictihâdları ile amel etmeyi terk ediyorlardı. Bunun için Ebu Bekr, (aynı anda) üç talak ile tek (talak) vukuu bulacağını ve malın Müslümanlara, -İslâm'daki kıdemlerine veya bundan başkasına bakılmaksızın- eşitlik ile dağıtılmasını benimsemiş,

Müslümanlar bu hususlarda O'na tâbi olmuşlar, Kâdiler ve Vâliler de bunlara göre seyretmişlerdi. Ömer gelince; bu iki hâdisede Ebu Bekr'in görüşünün hilâfını benimsemişti. Böylelikle (aynı anda) üç talak ile üç (talak) vukuu bulmasını elzem kılmış, malı da öncelik ve ihtiyaca göre -eşit şekilde değil tefazulla- dağıtmış, Müslümanlar bu hususlarda O'na tâbi olmuşlar, Kâdiler ve Vâliler de bunlar ile hükmetmişlerdi. Sonra Ömer, harpte ganîmet olarak alınan arâzinin, -ne muhâriblere ne de Müslümalara taksim edilmeksizin- sahipleri elinde bırakılarak Beyt-ul Mâl'e ait kılınmasını benimsemiş, bu hususta Vâliler ve Kâdiler O'na tâbi olmuş ve benimsediği hüküm üzere seyretmişlerdi. Böylece İcmâ' [İcmâ'-us Sahâbe]; "İmâmın muayyen hükümler benimseme ve gereğince ameli emretme hakkı vardır ve Müslümanlar, ictihâdlarına aykırı olsa bile ona itaat etmelidirler" şeklinde bağlanmıştır. Nitekim meşhur şer'î kâideler vardır: *"Sultan'ın, ihdâs olan müşkileler miktarınca akdiyyeler ihdâs etmeye hakkı vardır"* ve *"İmâmın emri ihtilafları ortadan kaldırır"* ve *"İmâmın emri, zâhiren ve bâtinen nâfizdir."* Onun için Halîfeler, bundan sonra, muâyyen hükümler benimser olmuşlardır. Nitekim Hârûn er-Raşîd, iktisâdî yönde "el-Harâc" kitabını benimsemiş ve insanları, içerisinde vârid olan hükümler ile amel etmeyi elzem kılmıştı.

ANAYASA VE KÂNUN

[El-Düstur Ve El-Kanun الدُسْتُورُ والقَانُونُ]

Kânun (Yasa) kelimesi, yabancı bir ıstılâhtır ve onlar nezdinde mânâsı, Sultân'ın (sulta sahibinin) insanların üzerinde seyretmesi için yayınladığı emirdir. Nitekim Kânun; *"Sultân'ın insanları alâkalarında tâbi olmaya icbâr ettiği kâidelerin toplamıdır"* şeklinde târif edilmiştir. Her hükümetin kânun-u esâsîsine ise, Anayasa (düstur) kelimesi ıtlâk edilir. Anayasanın ifade ettiği nizâmdan neticelenen kânuna ise, Kânun (Yasa) kelimesi ıtlâk edilir. Nitekim Anayasa *"Devlet şeklini veya içerisindeki yönetim nizâmını tahdîd eden ve içerisindeki her bir sultanın (otoritenin) hududunu ve ihtisâsını (işlevlerini) beyân eden kânun"* veya *"Genel Sultayı yani Hükümeti tanzîm eden, fertler ile olan alâkasını tahdîd eden ve hem onun (devletin) onlar (fertler) karşısındaki haklarını ve vecibelerini, hem de onların (fertlerin) onun (devlet) karşısındaki haklarını ve vecibelerini beyân eden kânun"* şeklinde târif edilmiştir. Anayasaların menşeleri muhteliftir. Nitekim kânun sûretinde yayınlananlar, İngiliz Anayasası gibi âdet ve gelenekten neşet edenler ve Amerika ile Fransa'da olduğu gibi -ümme içinde o vakitte sultân sahibi olan- Vatanî (Millî) Meclis'ten bir komisyonun onu koymayı üstlenerek anayasa çıkarıp revizyon keyfiyetini açıkladığı, sonra da heyetin (anayasa komisyonunun) feshedilip yerine anayasanın inşâ ettiği sultaların (otoritelerin) kâim olması (şeklinde çıkarılan anayasalar) bunlardandır. Yine anayasa ile kânunun alındığı kaynaklar vardır ki bunlar iki kısımdır: birincisi ile; âdetler, dîn, fakihlerin görüşleri, mahkemelerin

hükümleri, adâlet ve insaf kaideleri gibi anayasa ile kânunun doğrudan kaynaklandığı kaynaklar kastedilir ve bu, meselâ İngiltere ve Amerika gibi bazı Batılı devletlerin anayasaları misâli Teşriî (Yasama) Kaynak olarak isimlendirilir. İkincisi ile de; bunlardan türeyenlerden yahut nakledilenlerden alınan anayasa ve kânun kastedilir ve bu, meselâ Fransa Anayasası ile Türkiye, Mısır, Irak, Suriye gibi İslâmî Âlemde kurulu bazı devletçiklerin anayasaları gibi, Târihî Kaynak olarak isimlendirilir.

İşte anayasa ve kânun kelimeleri mânâsına gelen ıstılâhın hulâsâsı budur ki hulâsâsında bu, -ister teşriî kaynak olsun, isterse târihî kaynak olsun- devletin bunları çeşitli kaynaklardan, -benimsediği ve gereğince amel edilmesini emrettiği- muayyen hükümler olarak aldığı anlamına gelir. Böylece bu hükümler, devlet tarafından benimsenmelerinden sonra, -genel hükümlerden ise- anayasa, -özel hükümlerden ise- kânun haline gelir.

Şimdi Müslümanların karşı karşıya kaldığı soru şudur: “Bu ıstılâhı kullanmak câiz midir, yoksa câiz değil midir?” Bunun cevâbı şudur: İstılâhî mânâları olan yabancı lafızların ıstılâhları, Müslümanların ıstılâhına muhâlif olursa, onları kullanmak câiz değildir. Meselâ Sosyal Adâlet [el-adale el-ictimaiyye العَدَالَةُ الْجَمَاعِيَّة] kelimesi gibi ki o, fakirler için eğitim ve tedâvi garantisi ve işçiler ile memurların haklarının garantisi şeklinde özetlenen muayyen bir nizâm anlamına gelir. Muhakkak ki bu ıstılâh, Müslümanların ıstılâhına muhâliftir. Zîra Müslümanlar nezdinde adâlet, zulmün karşıtıdır. Eğitim ve tedâvi garantisine gelince;

bunlar, gerek fakir gerek zengin tüm insanlar içindir. Muhtaçların ve zayıfların haklarının garantisine gelince; bunlar, ister memur olsunlar, isterse olmasınlar, ister işçi yahut çiftçi olsunlar, isterse olmasınlar, İslâmî tâbiyeti taşıyan tüm insanların hakkıdır. Mânâsı Müslümanlar nezdinde mevcut bir ıstılâh anlamına gelen kelime olması haline gelince; onu kullanmak câizdir. Meselâ Vergi kelimesi gibi ki o, devletin idâresi için insanlardan alınan mal anlamına gelir ve Müslümanlar nezdinde, devletin Müslümanların idâresi için aldığı mal şeklinde mevcuttur. Bundan ötürü vergiler kelimesini kullanmamız sahihtir. İşte anayasa ve kânun kelimeleri de böyledir. Zîra onlar; devletin, insanlara îlan ettiği, gereğince amel etmeye zorladığı ve mûcibince yönettiği muayyen hükümler benimsemesi anlamına gelir ve bu mânâ Müslümanlar nezdinde mevcuttur. Bundan ötürü anayasa ve kânun kelimelerini kullanmanın cevâzını men eden bir şey bulmayız. Bunlardan murâd edilen ise, Halîfenin şer'î hükümlerden benimsediği hükümlerdir. Ancak burada İslâmî Anayasa ve İslâmî kânunlar ile diğer anayasalar ve kânunlar arasında bir fark vardır. Diğer anayasaların ve kânunların kaynakları; âdetler, mahkemelerin hükümleri... vesâiredir ve onların menşeleri de anayasayı çıkaran Kurucu Meclis ile kânunlar çıkarmak üzere halktan seçilen meclislerdir. Zîra onlar nezdine halk, sultaların (otoritelerin) kaynağıdır ve hâkimiyet (egemenlik) halka aittir. İslâmî Anayasa ve İslâmî Kânunlara gelince; bunların kaynakları, başkası değil, sırf Kitâb ile Sünnet'tir ve menşeleri de Halîfenin, emrettiği ve insanları gereğince amel etmeye zorladığı muayyen hükümler olarak benimsediği

müctehidlerin ictihâdıdır. Zîra “Hâkimiyet Şeriat’a aittir” [el-siyade lil-şera’ السِّيَادَةُ لِلشَّرْع], “Şer’î hükümler istinbât etmek için ictihâd, bütün Müslümanların hakkıdır ve üzerlerine farz-ı kifâyedir” ve “Şer’î hükümler benimsemek yalnızca Halîfenin hakkıdır.”

Bu, anayasa ve kânun kelimelerini kullanmanın cevâzı bakımından idi. Hükümler benimseme zarûretinin varlığı bakımından gelince; Ebu Bekr zamanından son Müslüman Halîfeye kadar Müslümanların üzerinde bulunan; Müslümanların gereğince amel etmeleri emredilen muayyen hükümler benimseme zarûreti idi. Lâkin bu benimseme, özel hükümler içindi ve Devlet’in gereğince yönettiği tüm hükümlere yönelik genel bir benimseme değildi. Devlet, bazı asırlar dışında genel benimseme yapmadı. Nitekim Eyyûbîler, Şâfiî Mezhebi’ni benimsedi, Osmanlı Devleti de Hanefî Mezhebi’ni benimsedi.

Vârid olan soru şudur: “Kapsamlı bir anayasa ve genel kânunlar koymak, Müslümanların maslahatına mıdır, değil midir?” Bunun cevâbı da şudur: Kapsamlı bir anayasanın ve tüm hükümlere yönelik genel kânunların bulunması, ibda’a ve ictihâda yardım etmez. Bundan ötürü Müslümanlar, ilk asırlarda, Sahâbe, Tâbi’în ve Tâbi-ut Tâbi’în asırlarında, tüm hükümlerin Halife tarafından benimsenmesinden içtinap etmişlerdir. Üstelik yönetim, teşriî ve idâre vahdetinin bekâsı uğrunda, hükümler benimsemede, benimsenmesi kaçınılmaz olan muayyen hükümler ile sınırlı kalmışlardır. Binâenaleyh ibda’ı ve ictihâdı ortaya çıkarmak için efdâl olan; Devlet’in tüm hükümlere yönelik kapsamlı bir anayasasının olmaması, bilakis Devlet’in şeklini tahdit eden

ve vahdetinin bekâsını güvence altına alan genel hükümleri kapsayan ve ictihâd ile istinbâtı da Vâlîler ile Kâdîlere terk eden bir anayasasının olmasıdır. Ne var ki bu ancak, Sahâbe, Tâbi'în ve Tâbi-ut Tâbi'în asırlarında olduğu gibi, ictihâd müteseyyir (kolay elde edilir) olduğu ve insanlar müctehid olduğu takdirdedir. İnsanların bir bütün olarak mukallid olmaları ve aralarında müctehidin ancak nâdir bulunması haline gelince; Devlet'in, -ister Halife, ister Vâlîler, isterse Kâdîler olsun- insanları gereğince yöneteceği hükümler benimsemesi vazgeçilmez olur. Zîra Vâlîler ve Kâdîler tarafından Allah'ın inzâl ettikleri ile yönetim, muhtelif ve çelişkili taklîdler dışında ictihâdlarının bulunmamasından dolayı zorlaşmış olur. Nitekim benimseme ancak etüt ettikten, hem hâdiseyi bildikten, hem de delîli bildikten sonra olur. Buna ilâveten Vâlîleri ve Kâdîleri, bildikleri ile hükmetmeye terk etmek, tek bir Devlet içerisinde, hatta tek bir belde içerisinde hükümlerin ihtilâfına ve çelişmesine götürür, daha da ötesi Allah'ın inzâl ettiklerinden başkası ile yönetmeye bile götürebilir. Bundan ötürü -şu anda olduğu gibi İslâm hakkında cehâlet hali mevcut iken- İslâmî Devlet'in, muayyen hükümler benimsemesi, bu benimsemenin muâmelât ve ukûbât hakkında olması, ama akâid ve ibâdetler hakkında olmaması ve yine bu benimsemenin tüm hükümler için genel olması elzemdir ki Devlet'in işleri zaptedilsin ve Müslümanların tüm işleri, Allah'ın hükümlerine göre müseyyer olsun. Bununla birlikte Devlet, hükümler benimserken ve anayasa ile kânunlar koyarken, sadece şer'î hükümler ile mukayyed olmalıdır. Ondan başkasını asla almamalıdır. Hatta ondan başkasını mutlak olarak etüt bile etmemelidir. Dolayısıyla İslâm'a

muvâfık yahut muhâlif olup olmadığına bakmaksızın, şer'î hükümlerden olmayan hiçbir şeyi kesinlikle almamalıdır. Meselâ kamulaştırmayı kesinlikle almamalıdır, bilakis Genel Mülkiyet hükmünü koymalıdır. Bundan ötürü (Devletin), Fikir ve Metot ile alâkalı her şeyde şer'î hükümler ile mukayyed olması vâciptir. Fikir ve Metot ile alâkalı olmayan ve dolayısıyla (hayata) bakış açısı da ifâde etmeyen, -idârî kânunlar, dâirelerin tertîbi ve benzerleri gibi- kânunlara ve nizâmlara gelince; bunlara, vesîleden ve üsluptan olarak itibar edilir. Bunlar, ilimler (bilim), sanâyi ve teknikler gibidir ki Devlet onları alır ve onlar ile işlerini tanzîm eder. Aynen dîvânlar tedvîn ederken Ömer ibn-ul Hattâb'ın yaptığı gibi ki o, bunu Fârisîlerden almıştı. Bu idârî ve teknik hususlar, ne anayasadandır, ne de şer'î kânunlardandır ki anayasaya konulsun. Bundan ötürü İslâmî Devlet'in anayasasının şer'î hükümler olması yani hem anayasasının İslâmî olması, hem de kânunlarının İslâmî olması vâciptir. Her ne zaman herhangi bir hüküm benimserse onu, mevcut sorunu sahih anlayış ile birlikte, şer'î delîlin kuvveti esâsına göre benimsemesi vâciptir. Bundan ötürü evvelâ sorunu anlamak üzere etüt etmeli, -zîra sorunu anlamak cidden zarûrîdir- sonra bu soruna intibâk eden şer'î hükmü anlamalı, sonra bu şer'î hükmün delîlini etüt etmeli, sonra da delîlin kuvveti esâsına göre bu hükmü benimsemelidir. Bununla birlikte bu şer'î hükümlerin alınması; ya delîle muttalî ve kuvvetinden mutmaîn olduktan sonra müctehidlerden bir müctehidin görüşünden olur, ya da Kitâb ile Sünnet veya İcmâ' veya Kıyâs'tan, velâkin cüz'î bir ictihâd olsa bile -ki o mes'ele ictihâdıdır- şer'î ictihâd (yolu)

ile olur. Nitekim ürün sigortalanmasını men etmeyi benimsemek istediği zaman, evvela bilinceye kadar ürün sigortalanmasının ne olduğunu etüt etmeli, sonra temellük (mülk edinme) vesîlelerini etüt etmeli, sonra mülkiyet hakkındaki Allah'ın hükmünü sigorta üzerine intibâk ettirmeli ve bu husustaki şer'î hükmü benimsemelidir. Onun için anayasanın ve tüm kânunların; her bir maddenin kendisinden alındığı mezhebi ve üzerine dayandığı delilleri açıklık ile beyân eden veya -eğer madde sahîh ictihâd ile istinbât edilmiş ise- maddenin kendisinden istinbât edildiği delili beyân eden bir mukaddimesinin olması kaçınılmazdır ki Müslümanlar, Devlet'in anayasada ve kânunlarda benimsediği hükümlerin, sahîh ictihâd ile benimsenmiş şer'î hükümler olduklarını bilsinler. Zîra Müslümanlar, Devlet'in benimsediği şer'î hüküm olmadıkça yönettiği hususlarda Devlet'e itaate zorlanamazlar. İşte bu esâsa göre Devlet, tâbiyetini taşıyan insanları gereğince yönetmek üzere anayasa ve kânunlar olacak şer'î hükümler benimser.

İşte bir emsâl olmak üzere, Müslümanların önlerine, İslâmî Âlem'deki İslâmî Devlet'in anayasası için bir tasarı koyuyoruz ki Müslümanlar, İslâmî Dâveti âleme taşımak üzere İslâmî Devlet'i kurmak için çalışırlarken onu etüt etsinler. Mülâhaza edilmesi kaçınılmazdır ki bu anayasa, muayyen bir ülkeye mahsus kılınmış değildir, bilakis İslâmî Âlem'deki İslâmî Devlet içindir ve bununla, beldelerden herhangi bir belde mutlak olarak kastedilmiş değildir.

ANAYASA TASARISI

[Meşru' El-Düstur مَشْرُوعُ الدُّسْتُور]

Genel Hükümler

[El-Ahkam Amma أَلْأَحْكَامُ أَمَّا]

Madde-1: İslâmî Akîde, Devlet'in esâsıdır. Öyle ki Devlet'in yapısında, cihazında veya muhasebesinde yahut Devlet ile ilgili herhangi bir şeyde, İslâmî Akîde'yi esas kılmaktan başka bir şey var olamaz. İslâmî Akîde aynı zamanda anayasa ve şer'î kânunların da esâsıdır. Öyle ki bunlardan herhangi biriyle ilgili herhangi bir şeyin İslâmî Akîde'den fişkırması hâricinde var olmasına izin verilmez.

Madde-2: Dâr-ul İslam, üzerinde İslâmî hükümler tatbik edilen ve güvenliği İslâmî emân altında olan beldelerdir. Dâr-ul Küfür ise üzerinde küfür nizâmları tatbik edilen veya güvenliği İslâmî emân altında olmayan beldelerdir.

Madde-3: Halîfe, belirli şer'î hükümleri benimseyip anayasa ve kanunlar haline getirir. O, herhangi bir şer'î bir hükmü benimsediğinde, bu hüküm gereğince amel edilmesi vâcip olan yegâne bağlayıcı şer'î hüküm olur. Bu takdirde o şer'î hüküm, yürürlüğe giren bir kânun haline gelir ki bu kânuna açıktan ve gizliden itaat etmek, Devlet'in yönetimi altındaki her bireye vâcip olur.

Madde-4: Halîfe, Zekât ile Cihâd dışındaki ibâdetlerde belirli herhangi bir şer'î hükmü benimseyemez. Yine İslâmî

Akîde ile ilgili fikirlerden herhangi bir fikri de benimseyemez.

Madde-5: İslâmî tâbiyeti (uyruğu) olan herkes, şer'î hukuklar ve vaciplerden yararlanır.

Madde-6: Devletin, yönetimde, yargıda, işlerin yürütülmesinde ya da benzeri konularda tebâları arasında ayırım yapması câiz değildir. Irk, din, renk ve benzeri özelliklere bakmadan herkese tek bir bakışla bakmalıdır.

Madde-7: Devlet, İslâmî tâbiyeti taşıyan Müslüman ve Gayri-Müslim herkese, İslâmî Şeriatî aşağıdaki şekilde infâz eder:

- a. İslâmî hükümlerin tamamı, Müslümanlar üzerine hiçbir istisnâ olmaksızın infâz edilir.
- b. Gayri-Müslimler inançlarında ve ibâdetlerinde, genel nizâmlar çerçevesinde serbesttirler.
- c. İslam'dan kendileri irtidâd edenlere mürtet hükmü infâz edilir. Fakat Mürtetlerin, Gayri-Müslim olarak doğan çocuklarına, Müşrik yada Ehli Kitap olmalarına binâen, bulundukları hâl üzere Gayri-Müslim gibi muâmele edilir.
- d. Gayri-Müslimler, yiyecekleri ve giyecekleri hususunda şer'î hükümlerin izin verdiği ölçüde kendi dinlerine göre muâmele görürler.
- e. Evlenme ve boşanma işleri; Gayri-Müslimler arasında kendi dinlerine göre, Müslümanlar ile Gayri-Müslimler arasında ise İslâmî hükümlere göre yapılır.

f. Devlet diğer şer'î hükümleri ve muâmelât, ukûbât, beyyinât, yönetim nizâmı, iktisâd nizâmı ve benzeri bütün İslâmî Şeriat unsurlarını herkese infâz eder. Bunlar, hem Müslümanlara hem de Gayri-Müslimlere aynı şekilde infâz edilir. Yine bunlar, ahd (anlaşmalılar) ve eman (güvence) verilenler ile birlikte İslâmî Sulta altındaki herkese de infâz edilir. Bunlar tebânın istisnasız tüm fertlerine infâz edilir, ancak sefirler, konsoloslar, elçiler ve bunlar gibi olanlar müstesnâdır. Zira bu tür kimselerin diplomatik dokunulmazlıkları vardır.

Madde-8: Arapça, İslam'ın tek dilidir ve Devlet'in kullanacağı tek dildir.

Madde-9: İctihâd, farz-ı kifâyedir. İctihâd şartlarına sahip olan her Müslümanın ictihâd yapma hakkı vardır.

Madde-10: İslam'ın mes'uliyetini tüm Müslümanlar taşır. Dolayısıyla İslam'da "din adamları" yoktur. Devlet, Müslümanların böyle bir hissiyâta kapılmasına yönelten her şeyi yasaklamalıdır.

Madde-11: İslâmî Devlet'in aslî işi; İslâmî Dâveti taşımaktır.

Madde-12: Şer'î hükümler için yegâne müteber delil kaynakları; Kitâb [Kur'ân-il Kerîm], Sünnet [Hadîs-i Şerîf], İcma-us Sahâbe ve Kıyâs'tır.

Madde-13: Asıl olan, berâet-i zimmettir. Bir kimse ancak mahkeme kararıyla cezalandırılır. Kim olursa olsun,

herhangi bir kimseye işkence yapmak kesinlikle câiz değildir. Her kim bunu yaparsa cezâlandırılır.

Madde-14: Ef'alde (fiillerde) asıl olan, şer'î hükme bağlanmaktır. Dolayısıyla hükmü bilinmedikçe hiçbir fiil yapılmaz. Eşyâda (nesnelerde) asıl olan ise, -haramlığına dâir delil bulunmadıkça- mübahlıktır.

Madde-15: Harama götüreceği zannı galip olursa, harama götüren vesile haramdır. Harama götürmesinden korkuluyorsa haram olmaz.

Yönetim Nizâmı

[Nizam El-Hûkûm المظاہر]

Madde-16: Yönetim nizâmı, vahdet nizâmıdır, federal nizâm değildir.

Madde-17: Yönetim merkezîdir. İdâre ise merkezî değildir.

Madde-18: Yöneticiler dörttür: Halîfe, Tefvîz Muâvini, Vâlî ve Âmil. Bunların dışındakiler yönetici değildir, memurlardır.

Madde-19: Erkek, hür, âkil, bâliğ, âdil, kâdir ve kifâyet ehli olanlar dışındaki kimselerin yönetimi veya yönetimden sayılan herhangi bir işi üstlenmesi câiz olmadığı gibi, Müslümandan başkasının üstlenmesi de câiz değildir.

Madde-20: Yöneticileri muhâsebe etmek, Müslümanların haklarından ve üzerlerine farz-ı kifâyedir. Tebânın Gayri-

Müslim fertlerinin de yöneticilerin kendilerine yaptığı zulümleri veya İslâmî hükümlerin üzerlerine tatbik edilmesindeki kusurları göstermek üzere şikâyetle bulunma hakları vardır.

Madde-21: Esâsının İslâmî Akîde olması ve benimsediği hükümlerin şer'î hükümler olması şartıyla, yöneticileri muhasebe etmek veya Ümmet yoluyla yönetime ulaşmak üzere siyâsi parti kurmak Müslümanların hakkıdır. Parti kurulması için hiçbir izne ihtiyaç yoktur. İslam esâsı dışındaki her türlü kitleleşme ise yasaklanır.

Madde-22: Yönetim nizâmı dört kaide üzerine kuruludur:

1. Hâkimiyet şeriatındır, halkın değildir.
2. Otorite Ümmetindir.
3. Tek bir Halîfe nasbetmek, Müslümanlara farzdır.
4. Şer'î hükümleri benimsemeye yalnızca Halîfe'nin hakkı vardır. Dolayısıyla anayasayı ve bütün kanunları belirleyen odur.

Madde-23: Devlet şu on üç cihaz üzerine kuruludur:

1. Halîfe
2. Muâvinler [Tefvîz Vezîrleri]
3. Tenfîz Vezîrleri
4. Vâlîler
5. Cihâd Emîri

6. İç Güvenlik
7. Hâriciye [Dışışleri]
8. Sanâyi
9. Kadâ/Yargı
10. İnsanların Maslahatları
11. Beyt-ul Mâl [Hazîne]
12. Medya
13. Ümmet Meclisi [Şûrâ ve Muhâsebe]

Halîfe

[El-Halîfe الخليفة]

Madde-24: Halîfe, otoritede ve Şeriatı infâz etmede Ümmetin vekîlidir.

Madde-25: Hilâfet, rızâ ve seçime dayalı bir akittir. Hiç kimse bunu kabule zorlanamaz. Hiç kimse, Hilâfet görevini üstlenecek kişiyi seçmeye de zorlanamaz.

Madde-26: Âkil ve bâliğ olan erkek veya kadın her Müslümanın Halîfe'yi seçme ve ona bey'at verme hakkı vardır. Gayri-Müslimlerin ise buna hakkı yoktur.

Madde-27: Hilâfet akdi bir kimseye, bey'atın kendileriyle in'ikad olduğu kişiler tarafından bir bey'at ile yapılırsa geri kalanların bey'atı, İtaat Bey'atı olur, in'ikad bey'atı olmaz. Bünyesinde isyân etme ve Müslümanların

birliğini parçalama kudreti görülen kimseler, İtaat Bey'atı vermeye zorlanır.

Madde-28: Müslümanlar tarafından nasbedilmedikçe hiç kimse Halife olamaz. İslâmî akidlerden herhangi bir akid gibi şer'î yönden kendisine in'ikad olmadıkça hiç kimse Hilâfet salâhiyetlerine de sahip olamaz.

Madde-29: Halife'ye İn'ikâd Bey'atı ile bey'at veren ülkelerin veya beldelerin, Kâfir bir devlete değil, bilakis yalnızca Müslümanlara dayalı, kendilerine ait otoritelerinin bulunması şarttır. Yine o ülkedeki Müslümanların iç ve dış güvenliklerinin, Küfür Emânı değil, bilakis yalnızca İslâmî Eman altında bulunması şarttır. Fakat aynı şartlar, sadece İtaat Bey'atı veren ülkelerde aranmaz.

Madde-30: Hilâfet için bey'at verilecek kişide, in'ikâd şartlarından fazlasının tamamlanması şart değildir. Dolayısıyla efdâliyet şartlarının mutlaka tamamlanması gerekmez. Çünkü asıl olan in'ikâd şartlarıdır.

Madde-31: Hilâfet'in kendisine in'ikad olması için Halife'de yedi şart bulunmalıdır. Bunlar: Erkek, müslüman, hür ve bâliğ olması; âkil, adil ve kifayet ehlinden kadir biri olmasıdır.

Madde-32: Hilâfet mansıbı (makâmı); Halife'nin ölmesi, istifâ etmesi veya azledilmesi sebepleri ile boşalırsa, Hilâfet mansıbının boşalma tarihinden itibaren geceleri ile birlikte üç gün içerisinde yerine bir Halife nasbetmek farzdır.

Madde-33: Hilâfet mansıbının boşalmasının ardından Müslümanların işlerini yürütmek ve yeni Halîfe'nin nasbedilmesi icraatlarını yerine getirmek üzere aşağıdakiler uyarınca bir Geçici Emîr tâyin edilir:

- a. Önceki Halîfe ecelinin yakın olduğunu hissettiğinde veya salâhiyetlerini bırakma niyetinde olduğunda bir Geçici Emîr tâyin edebilir.
- b. Halîfe, bir Geçici Emîr tâyin edilmeden önce ölürse veya istifa ederse veya Hilâfet mansıbı ölüm veya istifa haricinde bir sebeple boşalırsa, Muâvinlerden [Tefvîz Muâvinlerinden] en yaşlı olanı Geçici Emîr olur. Eğer o Hilâfet için aday olmak istiyorsa, ondan sonraki en yaşlı Muâvin, Geçici Emîr olur ve hakezâ.
- c. Bütün Muâvinlerin aday olmak istemesi halinde, Tenfîz vezîrlerinden en yaşlı olanı Geçici Emîr olur. Eğer o Hilâfet için aday olmak istiyorsa, ondan sonraki en yaşlı Tenfîz Vezîri, Geçici Emîr olur ve hakezâ.
- d. Bütün Tenfîz Vezîrlerinin Hilâfet için aday olmak istemesi halinde, Tenfîz Vezîrlerinden en genç olanı Geçici Emîr olur.
- e. Geçici Emîr'in şer'î hükümler benimseme salâhiyeti yoktur.
- f. Geçici Emîr, üç gün içinde yeni bir Halîfe nasbedilmesi icraatlarını tamamlamak üzere tüm gücünü kullanır. Mezâlim Mahkemesi'nin kabul

ettiği kâhir bir sebep olmadıkça bu sürenin uzatılması câiz değildir.

Madde-34: Halife nasbetme metodu bey'attır. Halife'ye bey'at verilip Halife'nin nasbedilmesinin fiilî icraatları ise şunlardır:

- a. Mezâlim Mahkemesi Hilâfet mansıbının boşaldığını îlan eder.
- b. Geçici Emîr, görevlerine başlar ve hemen adaylık kapısının açıldığını îlan eder.
- c. Mezâlim Mahkemesi'nin kararıyla, in'ikad şartlarını tamamlayan adayların başvuruları kabul edilir ve diğer adayların başvuruları değerlendirmeye alınmaz.
- d. Ümmet Meclisi'nin Müslüman üyeleri, Mezâlim Mahkemesi'nin başvurularını kabul ettiği adaylar arasında iki seçim yapar. İlk seçimde oy çoğunluğu ile adaylardan altısını seçerler. İkinci seçimde oy çoğunluğu ile altı adaydan ikisini seçerler.
- e. İki adayın ismi îlan edilir ve Müslümanların, bu adaylardan birini seçmesi istenir.
- f. Seçim sonucu îlan edilir ve seçmen oylarının çoğunluğunu alan, Müslümanlar tarafından öğrenilir.
- g. Müslümanlar, Allah'ın Kitâbı ile Rasulullah [SallAllahu 'Aleyhi ve Sellem]'in Sünneti'ni infâz etmesi için oyların

çoğunluğunu alan kimseye Müslümanların Halîfesi olarak bey'at vermeye başlarlar.

- h. Bey'atın tamamlanmasının ardından Müslümanların Halîfesi olan kimse, nasbedildiği haberi tüm Ümmete ulaşıncaya dek, ismi ve Hilâfet'in kendisine in'ikad olması için gerekli yeterliliği sağlayan sıfatlara sahip olduğu da belirtilerek herkese îlan edilir.
- i. Yeni Halîfe'nin nasbedilme icraatlarının bitmesiyle birlikte Geçici Emîr'in velâyeti (görevi) sona erer.

Madde-35: Halîfe'yi nasbeden Ümmet'tir. Fakat Ümmet, bey'atı şer'î yöne in'ikad olduğu sürece Halîfe'yi azledemez.

Madde-36: Halîfe aşağıdaki salâhiyetlere sahiptir:

- a. Ümmeti gözetmek için Allah'ın Kitâbı'ndan ve Rasulü'nün Sünneti'nden sahih içtihad ile istinbat edilmiş gerekli şer'î hükümleri benimser. Böylece bunlar, itaat edilmesi farz olan ve muhâlefet edilmesi câiz olmayan kânunlar haline gelir.
- b. Devletin iç ve dış siyâsetinden sorumludur. Orduya komuta eder. Savaş îlanı, sulh, ateşkes ve bütün diğer anlaşmaları yapma hakkına sahiptir.
- c. Yabancı büyükelçileri kabul etmek ve reddetmek ona aittir. Müslüman büyükelçileri tâyin eder ve azleder.
- d. Muâvinleri ve Vâlîleri tâyin eder ve azleder. Bunların tamamı Halîfe'ye karşı sorumlu oldukları gibi Ümmet Meclisi'ne karşı da sorumludurlar.

- e. Kâdî'l Kudâ'yı [Baş Kâdî'yi] ve kâdîleri (yargıçları) tâyin eder ve azleder. Eğer Mezâlim Kâdîsi; Halîfe veya Muâvinleri veya Kâdî'l Kudâ aleyhinde bir dâvâya bakmakta ise Halîfe onu azledemez. Dâire müdürlerini, ordu komutanlarını, livâlarının emîrlerini (sancaklarının komutanlarını) tâyin eder ve azleder. Bunların tamamı Halîfe'ye karşı sorumludurlar, ama Ümmet Meclisi'ne karşı sorumlu değildirler.
- f. Devlet bütçesinin konulmasına kaynak olacak şer'î hükümleri benimser. İster gelirler isterse giderler ile alakalı olsun, her hususta gerekli meblağı ve bütçe kısımlarını tespit eder.

Madde-37: Halîfe, benimsemede şer'î hükümler ile mukayyedir. Şer'î delillerden sahih istinbât edilmeyen bir hükmü benimsemesi haramdır. Yine benimsediği hükümler ve hüküm istinbât metodu ile de mukayyedir. Dolayısıyla benimsediği istinbât metoduna aykırı istinbât edilmiş bir hükmü benimsemesi ve benimsediği hükümlere aykırı bir emir vermesi de câiz değildir.

Madde-38: Halîfe, tebânın işlerini kendi görüşü ve ictihâdına göre yürütmeye mutlak salâhiyet sahibidir. Devlet işlerinin seyrinde ve tebânın işlerini yürütmeye ihtiyaç duyduğu tüm mübahları benimseyebilir. Herhangi bir şer'î hükme maslahat bahanesiyle muhâlefet etmesi câiz değildir. Meselâ, gıda maddelerinin azlığı bahanesiyle bir ailenin birden fazla çocuk edinmesine mânî olamaz. Meselâ,

istismârı önleme bahanesiyle insanları fiyat tahdîdine tâbi tutamaz. Meselâ, maslahat yada işlerin gözetimi bahanesiyle bir Kâfiri yada kadını Vâlî tâyin edemez. Bunlardan başka şer'î hükümlere aykırı hiçbir şeyi yapamaz. Bir helali haram kılması ve bir haramı helal kılması câiz değildir.

Madde-39: Halîfe için sınırlı bir müddet yoktur. Halîfe, Şeriatı koruyup hükümlerini uyguladığı, devlet işlerini yürütmeye güç yetirebildiği müddetçe, halinde kendisini Halîfe olma konumundan çıkaracak bir değişiklik olmadıkça Halîfe olarak kalır. Halinde böyle bir değişiklik meydana gelirse derhal azledilmelidir.

Madde-40: Halîfe'nin halini değiştirip Hilâfet'ten çıkmasına sebep olan hususlar üç tanedir:

- a. Halîfe'nin mürted olması, açık bir fıska fâsık olması, delirmesi ve benzeri gibi Hilâfet'in in'ikad şartlarından birinin bozulmasıdır. Çünkü bu şartlar, in'ikad ve devamlılık şartlarıdır.
- b. Hangi sebepten olursa olsun, Hilâfet görevlerini yürütmekten aciz olmasıdır.
- c. Kendi görüşüyle, Şeriat'e göre Müslümanların işlerini yürütmekten aciz kılan bir tasallut altında kalmasıdır. Yalnızca kendi görüşüyle, şer'î hükümlere göre tebânın işlerini yürütmekten aciz kılacak derecede bir tesire maruz kalırsa, devlet işlerini yürütmekten hükmen aciz sayılır. Bu nedenle Halîfe olmaktan çıkar. Bu da şu iki halde düşünülür:

Birinci Hal: Yakın çevresinden bir veya birkaç kişinin, kendisine musallat olarak işlerin yürütülmesine hükmeder hale gelmeleridir. Eğer bunların tasallutundan kurtulma ümidi varsa belirli bir süre uyarılır. Buna rağmen tasallutları kaldırılmamışsa görevden çıkarılır. Şayet kurtuluşu ümit edilmiyorsa derhal görevden çıkarılır.

İkinci Hal: Ya bilfiil esir olmak ya da tasallutu altına girmek suretiyle gâlip bir düşman eline esir düşmektir. Bu halde bakılır: Eğer kurtulması ümit ediliyorsa, kurtuluşundan ümit kesilinceye kadar mühlet verilir ve ümit kesildikten sonra görevden çıkarılır. Eğer kurtulmasına ilişkin hiçbir ümit yoksa derhal görevden çıkarılır.

Madde-41: Halife'nin halindeki değişikliğin, Halife'yi Hilâfet'ten çıkarıp çıkarmadığına karar veren yalnızca Mezâlim Mahkemesi'dir. Yine, Halife'yi azletme veya ihtâr etme salâhiyetine sahip olan da yalnızca Mezâlim Mahkemesi'dir.

Tefvîz Muâvini

[مُعَاوَنَةُ اللَّهِ - وَيُضَوِّدُ]

Madde-42: Halife kendisine, yönetim sorumluluğunu taşıyacak bir veya birden fazla Tefvîz Muâvini tâyin eder.

İşleri kendi görüşüne göre yürütmesi ve kendi içtihadına göre yaptırması için bu Muâvin'e tefvîz eder.

Halife vefât ettiğinde Tefvîz Muâvinleri'nin görevleri sona erer. Yalnızca Geçici Emîrlık süresince görevlerine devam ederler.

Madde-43: Halife olma şartları Tefvîz Muâvini için de şarttır. Yani erkek, hür, Müslüman, bâliğ, âkil, âdil ve mesul olduğu işlerde kifayet ehlinde kadir biri olmalıdır.

Madde-44: Tefvîz Muâvini'nin tâyini şu iki hususu kapsamalıdır: Birincisi, Umumî Gözetim ve ikincisi de Niyâbet'tir. Bunun için Halife'nin ona "*Seni kendi yerime vekîl tâyin ettim.*" demesi gerekir. Ya da Niyâbet ve Umumî Gözetim'i içeren mânâda bir söz söylemesi lâzımdır. Şayet söz konusu tâyin bu şekilde olmazsa muâvin sayılmaz. Bu tür bir tâyin Halife'nin, muâvinleri Halife muâvinliğinin ihtiyaçlarına göre gerekli gördüğü şekilde belli yerlere yollamasına veya bu belli yerlerden başka yerlere ve başka işlere nakletmesine izin verir. Yeni bir tâyine gerek olmaz zira asli tâyinleri tüm bunları içermektedir.

Madde-45: Tefvîz Muâvini, yaptırdığı tüm icraatları ve infâz ettiği tâyin ve velayeti Halife'ye arz etmelidir ki böylece salâhiyetlerinde Halife gibi olmasın. Tefvîz Muâvini mütâlaasını Halife'ye sunmalı ve Halife'nin infâz etmesini emrettiklerini infâz etmelidir.

Madde-46: Halife, Tefvîz Muâvini'nin işlerini ve icraatlarını gözden geçirmelidir ki bunlardan doğru ve uygun olanı kabul etsin, hatalı olanı da düzeltsin. Zîra

Ümmet'in işlerini yürütme, vekâleten Halîfe'ye verilir ve Halîfe'nin içtihadına bırakılır.

Madde-47: Tefvîz Muâvini bir işi icrâ eder ve Halîfe de bu işi tasdik ederse Halîfe'nin tasdik ettiği şekilde, eksiksiz ve fazlasız infâz etmelidir. Halîfe, Muâvin'e yaptırdığı işte karşı gelirse bakılır: eğer itiraz, Muâvin'in usulü vechiyle yerine getirdiği bir hükümle veya yerine koyduğu bir malla ilgili ise Muâvin'in icrâsı infâz edilir. Zîra aslında bu icrâ, Halîfe'nin bir görüşüdür. Nitekim Halîfe, infâz edilen hükümlerden ve infâk edilen mallardan geri dönemez. Eğer Muâvin'in yaptığı iş, bunlar dışında olup bir Vâlî tâyin etmek veya bir Ordu techiz etmek gibi bir iş olursa, Halîfe Muâvin'e itiraz edebilir. Bu durumda Halîfe'nin görüşü infâz edilir ve Muâvin'in icra ettiği iş ilgâ edilir. Çünkü Halîfe kendi yaptığı bir fiilden dönme hakkına sahip olduğu gibi, Muâvini'nin yaptığı bir fiilden de dönebilir.

Madde-48: Tefvîz Muâvini, idârî cihaz dâirelerinden herhangi birine tahsis edilmez, bilakis onun denetimi, işrâfı geneldir. Zîra idârî işleri yapanlar, yöneticiler değil ücretlilerdir. Tefvîz Muâvini ise yöneticidir. Velâyeti genel olduğundan hiçbir işte ona özel görev verilmez.

Tenfîz Muâvini

[مُعَاوِنُ التَّنْفِيزِ - Muâvin El-Tenfîz]

Madde-49: Halîfe tenfîz için bir muâvin tâyin eder. Tenfîz Muâvini'nin işi; yönetimden değil idârî işlerdendir.

Dâiresi de dâhilî ve hâricî cihetler için Halîfe'den sadrolan hususları infâz eden ve bu cihetlerden gelenleri Halîfe'ye ulaştıran bir cihazdır. Aşağıdaki işlerde Halîfe'den aldığını diğerlerine, diğerlerinden aldığını da Halîfe'ye ulaştıran, Halîfe ile diğerleri arasında bir vasıtaadır.

- a. Tebâ ile ilişkiler
- b. Devletlerarası ilişkiler
- c. Ordu veya Askeriye
- d. Ordudan başka diğer devlet cihazları

Madde-50: Tenfîz Muâvini, Müslüman ve Erkek olmalıdır. Çünkü o, Halîfe'nin yakın çevresindendir.

Madde-51: Tenfîz Muâvini'nin, Tefvîz Muâvini gibi Halîfe ile doğrudan bağlantısı olmalıdır. Tenfîz Muâvini, muâvin sayılır fakat onun muâvinliği yönetimde değil tenfîzdedir.

Vâlîler

[El-Vulat الولد]

Madde-52: Devletin yönettiği beldeler, birimlere ayrılır. Her bir birim "Vilâyet" olarak adlandırılır. Her vilâyet de birimlere ayrılır, her bir birim "Âmillik" olarak adlandırılır. Vilâyete bakan kişi, "Vâlî" veya "Emîr" olarak adlandırılır. Amillîge bakan kişi ise "Âmil" veya "Hâkim" olarak adlandırılır.

Madde-53: Vâliler Halife tarafından, Âmiller ise Halife tarafından ve kendilerine salâhiyet verildiği takdirde Vâliler tarafından tâyin edilirler. Muâvinlerdeki şartların Vâlî ve Âmiller’de de bulunması şarttır. Erkek, hür, Müslüman, bâliğ, âkil, âdil ve tâyin edildikleri idârede kifâyet ehlinde olmalı, takva ehli ve kuvvetli kimselerden seçilmelidirler.

Madde-54: Vâlî, Halife’nin naibi olarak, yönetim salâhiyetlerine ve vilâyetindeki dâirelerin idârî işlerini denetim salâhiyetlerine sahiptir. Böylece vilâyeti içerisinde ordu, kadâ (yargı) ve mâliye dışındaki bütün yetkilere sahiptir. O, vilâyet ahâlisi üzerine emirlik yapar ve vilâyetiyle ilgili bütün konulara bakar. Ancak polis, idâre bakımından değil, infâz bakımından onun emirliği altındadır.

Madde-55: Vâlî’nin, emirliği gereğince ifâ ettiği işlerini Halife’ye bildirmesi lâzım değildir. Bu, tercihi bırakılmıştır. Yeni ve olağan olmayan bir mesele çıkarsa, bu meseleyi Halife’nin değerlendirmesine bırakır. Ardından Halife’nin emrettiğine göre davranır. Beklemenin meselenin bozulmasına neden olmasından çekinirse, infâzı yerine getirir. Bu takdirde meseleyi ve infâz etmesinden evvel Halife’nin değerlendirmesini almama sebebini Halife’ye bildirmelidir.

Madde-56: Her vilâyette vilâyet halkından seçilmiş bir meclis bulunur. Bu meclisin başkanı Vâlî’dir. Bu meclisin, yönetim işlerinde değil de idârî işlerde görüş belirtme yetkisi vardır. Meclis şu iki işi yapar:

Birincisi; Vilâyetin durumu ve ihtiyaçları hakkında Vâlî'ye gerekli bilgileri sunmak ve bu hususta görüş belirtmek.

İkincisi; Vâlî'nin üzerlerindeki yönetimi hakkındaki rızâlarını veya şikâyetlerini dile getirmek.

Meclis'in birinci noktadaki görüşü icbârî değildir. İkinci noktadaki görüşü ise icbâridir. Dolayısıyla Meclis Vâlî'yi şikâyet ederse Vâlî azledilir.

Madde-57: Vilâyetteki Vâlî'nin vilâyette bulunma müddetinin uzun olmaması lâzımdır. Bu itibarla bir Vâlî'nin kendi vilâyetinde yoğunlaştığı veya insanların kendisine meftun olduğu görüldüğünde görevden alınır.

Madde-58: Vâlî, bir vilâyetten diğer bir vilâyete nakledilemez. Zîra onun görevlendirilmesi, genel bir bakıştır ve belirli bir yer ile sınırlıdır. Bilakis görevden alınır ve yeniden tâyin edilir.

Madde-59: Vâlî; ya Halîfe'nin gördüğü lüzum üzerine ya Ümmet Meclisi Vâlî'den râzı olmadıklarını gösterince ya da kendi Vilâyet Meclisi, Vâlî'den hoşnutsuzluk gösterince azledilir. Onun azli ancak Halîfe tarafından yapılır.

Madde-60: Halîfe, Vâlîlerin işlerini takip etmelidir. Onları sıkıca murâkabe etmelidir. Hallerini keşfetmek, onları teftiş etmek ve hepsini veya bir kısmını zaman zaman toplayıp tebânın şikâyetlerini kendilerinden dinlemek için kendisine bir Nâib tâyin etmelidir.

*Cihâd Emîri:**Harbiye Dâiresi - Ordu*

[Emîr El- Cihâd: Dâiret El-Harbiyye - El-Ceyş

أَمِيرُ الْجِهَادِ: دَلَاةُ الْحَرْبِ - الْجَيْشِ]

Madde-61: Harbiye Dâiresi; ordu, polis, donatım, mühimmât, techîzât ve benzeri hususlar gibi silahlı kuvvetler ile ilgili bütün işler, askerî kolejler, askerî heyetler, ordunun İslâmî Kültür ve genel kültüre ilişkin tüm ihtiyaçları, savaş ve savaş hazırlıkları ile ilgili bütün işlerle ilgilenir. Bu dâirenin başkanına Cihâd Emîri denilir.

Madde-62: Cihâd Müslümanlara farzdır. Askerî eğitim de mecburidir. Bu nedenle on beş yaşına basan her Müslüman erkeğin, Cihâda hazırlanmak için askerî eğitim görmesi farzdır. Fakat asker olmak farz-ı kifâyedir.

Madde-63: Ordu iki kısımdır: Birinci kısım, ihtiyâtî askerlerdir ki bunlar Müslümanlardan silah taşıyabilecek olanlardır. İkinci kısım ise daimi askerlerdir ki bunlara memurlar gibi Devlet Bütçesi'nden maaş tahsis edilir.

Madde-64: Ordu için livâlar (sancaklar) ve râyeler (bayraklar) yapılır. Halîfe, ordu komutanlığına tâyin ettiği kişiye livâyı teslim eder. Fakat rayeleri, livâların başkanları teslim ederler.

Madde-65: Halîfe; ordunun başkomutanıdır. Ordunun Kurmay Başkanı'nı tâyin eden odur. Her bir orduya Emîr ve her bir kolorduya Komutan tâyin eden odur. Diğer ordu

rütbelerini ise Ordu Komutanları ve Livâ Emîrleri tâyin ederler. Kurmaylığa tâyin ise harp bilgi derecesine göredir ve tâyin eden, Kurmay Başkanı'dır.

Madde-66: Bütün ordu, özel ordugâhlara yerleştirilmiş tek bir ordu haline getirilir. Ancak bu ordugâhlardan bazıları, muhtelif vilâyetlere ve bazıları da stratejik mevkilere konuşlandırılmalıdır. Bazıları ise devamlı taşınabilir ve hareket edebilir (mobilize) ordugahlar haline getirilir ki bunlar vurucu kuvvetlerdir. Askerî ordugahlar birçok gruplar halinde düzenlenir. Bu grupların her birine Ordu ismi verilir ve her birine ayrı ayrı numaralar verilir. Birinci ordu, üçüncü ordu gibi... Ya da âmilliklerden veya vilâyetlerden birinin adıyla adlandırılır.

Madde-67: Orduda en yüksek seviyede askerî ta'lîm yapılmalıdır. Askerin fikrî seviyesi mümkün olduğunca yükseltilmeli, ordudaki her fert, icmâlî de olsa İslam hakkında uyanıklık kazanmasını sağlayan İslâmî Kültürü ile kültürlendirilmelidir.

Madde-68: Her bir askerî ordugâhta; yüksek askerî mâlumâta sahip, plân çizme ve savaş tevcihinde tecrübe sahibi yeterli miktarda kurmay bulundurulmalı, ordudaki kurmayların sayısı mümkün olduğunca çoğaltılmalıdır.

Madde-69: Orduda, İslam Ordusu vasfıyla görevini yapmasına imkan veren silah, cephâne, techîzât, levâzım ve mühimmât bulundurulmalıdır.

Dâhilî Emniyet

[El-Emn El-Dâhilî الأمن الداخلي]

Madde-70: İç Güvenlik Dâiresi, güvenlik ile ilgili her şeyin idâresi ve iç güvenliği tehdit eden her şeyin engellenmesi ile ilgilenir. Beldelerdeki güvenliği polis vasıtasıyla muhâfaza eder. Halife'den bir emir olmaksızın ordudan da destek istemez. Bu dâirenin başkanı "İç Güvenlik Müdürü" olarak adlandırılır. Bu dâirenin vilâyetlerde "İç Güvenlik İdâreleri" isimli şubeleri vardır. Vilâyetteki idarenin başkanına ise "Polis Sahibi" (Polis Âmiri) denir.

Madde-71: Polis iki kısımdır: Askerî Polis, Cihâd Emîri'ne yani Harbiye Dâiresi'ne bağlıdır. Polis ise, güvenliğin muhafazası için mahkemelerin elindedir ve İç Güvenlik Dâiresi'ne bağlıdır. Her iki kısma da görevlerini iyi yapmalarını sağlayacak özel bir kültürle birlikte özel bir eğitim verilir.

Madde-72: İç Güvenlik Dâiresi'nin çözmeye uğraştığı en önemli iç güvenlik tehditleri: Riddet (mürted olmak), bağı (Devlete isyan), hırbat (eşkıyalar), insanların mallarına saldırılar, insanların canlarına ve ırzlarına saldırılar, harbi kafirler için tecessüs yapan riybet (şüphe) ehliyle ilişki kurulması.

Hâriciye (Dışışleri)

[El-Hâriciye الخَارجِيَّة]

Madde-73: Hâriciye Dâiresi; ister siyâsî yön ile ilgili olsun, ister iktisâd, sanâyi, ziraat, ticâret yönleri ile ilgili olsun, isterse posta, kablolu ve kablosuz iletişimler ve benzerleri ile ilgili olsun, Hilâfet Devleti ile yabancı devletler arası alâkalar hakkındaki bütün dış işler ile ilgilenir.

Sanâyi Dâiresi

[Dâiret El-Sîna' a الدَّائِرَةُ الصَّنَاعَةُ]

Madde-74: Sanâyi Dâiresi; ister motor ve makine sanâyileri, araç gövdeleri sanâyi, madde sanâyi ve elektronik sanâyi gibi ağır sanâyi ile ilgili olsun, ister hafif sanâyi ile ilgili olsun, isterse gerek kamu mülkiyeti gerek ferdi mülkiyet kapsamına girip harp sanâyisi ile alakalı fabrikalar olsun sanâyi hakkındaki bütün işleri yürüten dâiredir. Tüm fabrika çeşitleri, Harp Siyâseti esâsı üzerine kurulmalıdır.

Kadâ (Yargı)

[El-Kada' القَضَاءُ]

Madde-75: Kadâ, bağlayıcı olacak şekilde hüküm bildirmektir ki o, insanlar arasındaki husumetleri ayırır veya cemaat hakkına zarar veren unsurları yasaklar veya insanlarla yönetim cihazından yönetici yada memur, Halîfe

yada emrindekilerden herhangi biri arasında çıkan anlaşmazlıkları ortadan kaldırır.

Madde-76: Halife; erkek, bâliğ, hür, Müslüman, âkil, âdil ve fıkıh ehlinden bir Kâdî'l Kudâ (Baş Kâdî) tâyin eder. Halife, ona Mezâlim Kâdisi'ni tâyin ve azletme salâhiyetini verirse, kendisinin müctehid olması gereklidir. Diğer Kâdîleri ise idârî nizâmlara göre tâyin etme, cezalandırma ve azletme salâhiyetine sahiptir. Diğer mahkeme memurları, mahkeme idâre işlerinden mes'ul Dâire Müdürü'ne bağlıdırlar.

Madde-77: Kâdîler üç kısımdır:

1. Kâdî: Ceza ve muâmelat bakımından, insanlar arasındaki husumetleri ayırır.
2. Muhtesib: Cemaat hakkına zarar veren aykırı hareketlere bakar.
3. Mezâlim Kâdisi: Devlet ile insanlar arasında vâkî olan anlaşmazlıklara bakar.

Madde-78: Kâdîlik görevini üstlenen kimsede Müslüman, hür, âkil, bâliğ, âdil, fâkih ve şer'î hükümleri olaylara tatbikatta anlayışlı olma şartları aranır. Mezâlim Kâdîliği görevini üstlenenlerde ise bu şartlara ilâve olarak, erkek ve müctehid olma şartları da aranır.

Madde-79: Kâdî, Muhtesib ve Mezâlim Kâdisi'nin, tüm beldelerdeki bütün dâvâlara bakmak üzere Kadâ'da genel bir göreve tâyin edilmeleri câizdir. Belirli bir yere, çeşitli dâvâlar için özel görev ile tâyin edilmeleri de câizdir.

Madde-80: Bir mahkemenin yargılama salâhiyetine sahip birden çok Kâdî bulundurması câiz değildir. Onunla beraber bir veya daha fazla Kâdî bulunması câizdir, fakat hüküm salâhiyetine sahip değildirler. Onlar ancak istişâre etme ve görüş belirtme salâhiyetine sahiptirler. Görüşleri ise asıl Kâdî'yi bağlamaz.

Madde-81: Kâdî, yalnızca Kadâ Meclisi'nde hüküm verebilir. Delil ve yemin de ancak Kadâ Meclisi'nde geçerli olur.

Madde-82: Dâvâların çeşitlerine göre mahkemelerin dereceleri değişebilir. Belirli bir sınıra kadar, bazı Kâdîlerin belirli dâvâlara tahsis edilmeleri mümkündür ve bunlardan ayrı olan dâvâlar diğer mahkemelere verilir.

Madde-83: İstinâf mahkemeleri yoktur ve temyiz mahkemeleri de yoktur. Dolayısıyla kesinlik bakımından Kadâ, dâvâda tek derecedir. Böylece Kâdî bir hüküm verdiğinde o hükmü uygulanır ve bağlayıcı olur. Verdiği hükmün, İslâm dışı olması veya Kitâb'da, Sünnet'te yada Sahâbe'nin İcmaı'ndaki kat'i bir nass'a aykırı hüküm olması veya vakıanın hakikatine ters hüküm verdiğinin açığa çıkması hâricinde, hüküm başka bir Kâdî'nin hükmü ile kesinlikle bozulmaz.

Madde-84: Muhtesib, hadler ve cinayetler dâhil olmamak şartıyla, haklarında dâvâcı bulunmayan kamu hukukuna ait bütün dâvâlara bakan Kâdî'dir.

Madde-85: Muhtesib, herhangi bir yerde öğrendiği suç hakkında, Kadâ Meclisi gerekmezsin derhal hüküm verme

salâhiyetine sahiptir. Emirlerini infâz etmek üzere emrine belirli bir miktar polis verilir ve hükmü hemen yerine getirilir.

Madde-86: Muhtesib'in kendine, Muhtesiblik şartları taşıyan Nâibler seçme ve onları muhtelif yerlere gönderme hakkı vardır. Bu Nâibler, tâyin edildikleri mahallerde ve bölgelerde kendilerine bırakılan dâvâlarda Hisbe görevini yapma salâhiyetine sahiptirler.

Madde-87: Mezâlim Kâdîsi; Devlet tebâsından olsun yada olmasın, Devlet otoritesi altında yaşayan herhangi bir kimseye karşı devletten kaynaklanan her tür zulmü -ki bu zulüm ister bizzat Halîfe tarafından isterse Halîfe'nin altındaki yöneticiler ve memurlar tarafından yapılsın-kaldırmak için nasbedilen Kâdî'dir.

Madde-88: Mezâlim Kâdîsi, Halîfe veya Kâdî'l Kudâ tarafından tâyin edilir. Fakat onun muhâsebesi, tedip edilmesi ve azledilmesi Halîfe yada Halîfe kendisine salâhiyet vermişse Kâdî'l Kudâ tarafından olur. Ancak Halîfe veya Tefvîz Muâvini veya Kâdî'l Kudâ aleyhine bir Mezâlim dâvâsına bakarken azledilmesi sahih değildir. Böyle durumlarda onu azletme salâhiyeti Mezâlim Mahkemesi'nindir.

Madde-89: Mezâlim Kâdîsi, bir veya daha fazla kişi ile sınırlandırılmaz. Devlet başkanı, zulümleri ortadan kaldırmak için ihtiyacına göre sayıları ne kadar olursa olsun, Mezâlim Kâdîsi tâyin eder. Ancak bir dâvâyâ bakılırken hüküm verme salâhiyeti yalnızca bir Kâdî'ye aittir, daha

fazlasına değil. Duruşma esnasında, hükme yetkili Kâdî'nin yanında başka Mezâlim Kâdîleri'nin bulunması câizdir. Fakat istişareden başka salâhiyetleri yoktur ve hüküm veren Kâdî'nin onların görüşleri ile hareket etmesi mecburî değildir.

Madde-90: Mezâlim Mahkemesi, Halîfe'yi azletme hakkına sahip olduğu gibi, devletteki herhangi bir yöneticiyi veya memuru azletme hakkına da sahiptir. Bu ise zulmün ortadan kaldırılması için bu azlin gerekli olması durumundadır.

Madde-91: Mezâlim Mahkemesi, ister devlet teşkilâtındaki şahıslarla ilgili olsun, ister Halîfe'nin şer'î hükümlere muhâlefeti ile ilgili olsun, ister devlet başkanının benimsediği anayasa, kanun ve sair şer'î hükümlerin nasslarının anlaşılması ile ilgili olsun, ister herhangi bir vergi istemi ile ilgili olsun isterse bunlardan başka bir şey olsun her çeşit zulüm dâvâsına bakar.

Madde-92: Mezâlim yargılamasında, Kadâ Meclisi şart olmadığı gibi, dâvâlının çağırılması ve bir dâvâcının olması da şart değildir. Hiç kimse dâvâcı olmasa bile Mezâlim Mahkemesi zulüm dâvâlarına bakma hakkına sahiptir.

Madde-93: Her insanın, ister Müslüman ister Gayri-Müslim olsun, ister erkek ister kadın olsun, dilediği kimseyi dâvâlarına ve müdâfaalarına vekîl kılma hakkı vardır. Bu hususta vekîl ile müvekkîl arasında bir fark yoktur. Vekîlin ücret alması câizdir ve aralarındaki anlaşmaya göre vekîl müvekkilden ücret alma hakkına sahiptir.

Madde-94: Vâsî ve Velî gibi özel işlerden herhangi bir işte salâhiyet sahibi bir şahsın veya Halîfe, yönetici, memur, Mezâlim Kâdîsi ve Muhtesib gibi genel işlerde salâhiyet sahibi bir şahsın; Vâsî, Velî, Halîfe, yönetici, memur, Mezâlim Kâdîsi veya Muhtesib olması itibariyle, yerine yalnızca dâvâ ve müdâfaa salâhiyetlerine sahip olacak bir vekîl koyması câizdir. Bu bakımdan, dâvâcı olması veya dâvâlı olması arasında fark yoktur.

Madde-95: Hilâfet'in kurulmasından önce yapılan ve infâz edilen akitleri, muâmelatları ve dâvâları, dâvânın şu iki halde olması dışında Hilâfet yargısı bozmaz ve yeniden değerlendirmez:

- a. İslam'a aykırı devamlı bir tesirinin olması halinde yeniden değerlendirmelidir.
- b. Dâvânın, İslam'a ve Müslümanlara yapılan ve önceki yöneticiler ile zümrelerinin sebep olduğu bir eziyet ile ilgili olması halinde, Halîfe'nin bu dâvâları yeniden değerlendirmesi câizdir.

İdârî Cihaz

[الْجَهَّاءُ الْإِدَارِيَّيْ El-Cihaz El-İdâri]

Madde-96: Devlet işlerinin ve insanların işlerinin [maslahatlarının] idâresinden; Maslahatlar Bölümü, Dâireler Bölümü ve İdâreler Bölümü mes'uldür. Bu üç bölüm, devlet

işlerini kalkındırmak ve insanların maslahatlarını gerçekleştirmek için çalışırlar.

Madde-97: Maslahatlar, Dâireler ve İdâreler bölümlerinin idâre etme siyâseti; nizâmda basitlik, işlerin infâzında çabukluk ve idarecilerde kifâyet bulunması üzerine kuruludur.

Madde-98: İster erkek ister kadın olsun, ister Müslüman ister Gayri-Müslim olsun, tâbiyet taşıyan ve kifâyeti olan herkesin; bir Maslahat'a veya bir Dâire'ye veya bir İdâre'ye Müdür olarak tâyin edilme hakkı bulunduğu gibi, buralarda memur olma hakkı da vardır.

Madde-99: Her Maslahat için bir Genel Müdür, her Dâire ve her İdâre için de, işlerini yürütecek birer Müdür tâyin edilir. Bu Müdürler işlerden doğrudan sorumludurlar. Bu Müdürler; işleri yönünden, Maslahatların veya Dâirelerin veya İdârelerin yüksek idâre mes'ulleri karşısında sorumludurlar. Hükümlerle ve genel nizâmlarla mukayyed olma yönünden ise Vâlî ve Âmil karşısında sorumludurlar.

Madde-100: Tüm Maslahatlar, Dâireler ve İdâreler bünyesindeki Müdürler, ancak idârî nizâmların gerektirdiği sebeplerden dolayı azledilirler. İşlerinden başka bir işe nakledilebilirler veya işten el çektirilebilirler. Bunların tâyini, nakli, el çektirilmesi, cezalandırılması ve azli; Maslahatlarının, Dâirelerinin veya İdârelerinin yüksek idâre mes'ulleri tarafından yapılır.

Madde-101: Müdür olmayan memurların tâyini, nakli, el çektirilmesi, cezalandırılması ve azli; Maslahatlarının,

Dâirelerinin veya İdârelerinin yüksek idâre mes'ulleri tarafından yapılır.

Beyt-ul Mâl (Hazîne)

[Beyt El-Mâl الْبَيْتُ الْمَالِ]

Madde-102: Beyt-ul Mâl, gelirler ve giderler ile, ilgili şer'î hükümlere göre biriktirme, koruma ve infak etme (harcama) yönlerinden ilgilenen dâiredir. Beyt-ul Mâl Dâiresi'nin Başkanı'na "Beyt-ul Mâl Hâzini" denir. Vilâyetlerde bu dâireye tâbi idâreler vardır. Her idârenin başkanına ise "Beyt-ul Mâl Sahibi" (Beyt-ul Mâl Amiri) denir.

Medya

[El-İ'lâm الْإِعْلَامُ]

Madde-103: Medya Organı; dâhilde, kötülüğü uzaklaştıran ve güzelliği bârizleştiren kaynaşmış ve güçlü bir İslâmî Toplum inşâ etmek için, hâricte ise İslam'ın azametini ve adlini, Ordusunun kuvvetini, beşerî nizâmın fesâdını, zulmünü ve ordularının vehnini gösterir bir şekilde İslam'ı barışta ve savaşta öne çıkarmak ve İslam'ın ve Müslümanların maslahatına hizmet etmek üzere, Devlet'in medya siyâsetini belirleyip infâz etmekten mes'ul olan bir dâiredir.

Madde-104: Sahipleri devlet tâbiyeti taşıyan medya araçlarının ruhsata ihtiyacı yoktur. Yalnızca kurulan medya aracını, Medya Dâiresi'ne bildiren bir "bilgilendirme ve haberdâr etme" iletisi yolları gereklidir. Medya aracının sahibi ve yönetmeni, yayınladıkları her medya yayınından mes'ul olurlar ve tebâ fertlerinden herhangi biri gibi şer'î bir muhâlefetten muhâsebe edilirler.

Ümmet Meclisi

[مَجْلِسُ الْأُمَّةِ - Meclis El-Ümme]

Madde-105: Müslümanları görüş bakımından temsil eden ve Halîfe'nin kendilerine danıştığı şahıslar, Ümmet Meclisi'dir. Vilâyetlerin ahâlisini temsil eden şahıslar ise Vilâyet Meclisleri'dir. Yöneticilerin zulmünü veya İslâmî hükümlerin kötü tatbik edilmesini şikâyet amacıyla Gayri-Müslimler'in de Ümmet Meclisi'nde bulunmaları câizdir.

Madde-106: Vilâyet Meclisi üyeleri, ilgili vilâyetin ahâlisinden doğrudan seçim yoluyla seçilirler. Vilâyet Meclisleri'nin üye sayısı Devlet'in her vilâyetindeki nüfus yüzdesine göre sınırlandırılır. Ümmet Meclisi üyeleri ise, Vilâyet Meclisleri'nden doğrudan seçim yoluyla seçilirler. Ümmet Meclisi'nin başlangıç ve bitiş müddeti, Vilâyet Meclisleri'nin başlangıç ve bitiş müddeti ile aynı olur.

Madde-107: Hilâfet Devleti'nin tâbiyetini taşıyan herkes, ister erkek ister kadın olsun, ister Müslüman ister Gayri-Müslim olsun, âkil ve bâliğ ise Ümmet Meclisi'ne ve

Vilâyet Meclisi'ne üye olma hakkına sahiptir. Fakat Gayri-Müslimler'in üyeliği, yöneticilerin zulmünü veya İslam'ın kötü tatbik edilmesini şikâyet ile sınırlıdır.

Madde-108: Şûrâ ve Meşveret, mutlak şekilde görüş almaktır. Teşrîde, ta'rifte, gerçekleri ortaya çıkartma gibi fikrî hususlarda, fennî ve ilmi hususlarda bağlayıcı değildir. Halîfe, amelî konulardan birinde ve araştırma yahut ileri görüş gerektirmeyen amellerde istişâre ettiğinde bağlayıcıdır.

Madde-109: Şûrâ, sadece Müslümanların hakkıdır. Gayri-Müslimler'in Şûrâ'da hakkı yoktur. Fakat görüş belirtmek, Müslüman veya Gayri-Müslim, tebâ fertlerinin hepsine câizdir.

Madde-110: Şûrâ'nın bağlayıcı olduğu meselelerde Halîfe istişâre ettiğinde, doğruluğuna veya yanlışlığına bakılmaksızın çoğunluğun görüşü alınır. Fakat bunlar dışında kalıp istişârenin bağlayıcı olmadığı konularda çoğunluğa veya azınlığa bakılmaksızın doğruluk aranır.

Madde-111: Ümmet Meclisi şu beş salâhiyete sahiptir:

1. a. Yönetim, öğretim, sağlık, iktisâd, ticâret, sanâyi, ziraat ve benzeri işler gibi derin fikrî araştırma ve ileri görüşlülük gerektirmeyen iç siyâset işlerinin yürütülmesi ile ilgili amellerde ve amelî konularda Halîfe'nin Ümmet Meclisi ile istişâresinde Ümmet Meclisi'nin Halîfe'ye verdiği görüş bağlayıcıdır.

- b. Halîfe, derin araştırma ve ileri görüşlülük gerektiren fikri konularda, tecrübe ve dirâyet gerektiren konularda, fennî ve ilmî konularda, ayrıca Mâliye, Ordu ve Dış Siyâset'te Ümmet Meclisi ile istişâre edip görüşüne bakabilir. Ümmet Meclisi'nin bu hususlardaki görüşü ise bağlayıcı değildir.
2. Halîfe'nin, benimsemek istediği hükümleri ve kânunları Ümmet Meclisi'ne havâle etme hakkı vardır. Ümmet Meclisi'nin Müslüman üyelerinin, bunları tartışıp doğru ve yanlış yönlerini açıklama hakları da vardır. Devlet'in benimsediği şer'î usûllerden benimseme metodunda Halîfe ile ihtilâfa düşerlerse, aralarının ayrılması Mezâlim Mahkemesi'ne aittir. Mahkeme'nin bu husustaki görüşü bağlayıcıdır.
3. Dâhilî, Hâricî, Mâlî, Askerî veya benzeri konularda, bilfiil devlette gerçekleşen tüm işlerde Ümmet Meclisi'nin Halîfe'yi muhâsebe etme hakkı vardır. Çoğunluğun görüşünün geçerli olduğu hususlarda, Meclis'in görüşü Halîfe'yi bağlayıcıdır. Çoğunluğun görüşünün geçerli olmadığı hususlarda ise Meclis'in görüşü Halîfe'yi bağlayıcı değildir.

Şer'î açıdan tamamlanmış olan bir iş hususunda Ümmet Meclisi ile Halîfe ihtilâf edecek olursa, Şeriat'e uygunluğu bakımından kesin kararı vermesi için Mezâlim Mahkemesi'ne mürâcaat edilir ve Mahkeme'nin kararı bağlayıcı olur.

4. Ümmet Meclisi'nin Muâvinler, Vâliler ve Amiller aleyhine memnuniyetsizliğini bildirme hakkı vardır ve bu konudaki görüşü Halîfe'yi bağlayıcıdır. Halîfe'nin de onları derhal azletmesi gerekir.
5. Ümmet Meclisi'nin Müslüman üyeleri; Mezâlim Mahkemesi'nin, in'ikad şartlarına sahip olduklarına karar verdiği Hilâfet adaylarını seçme hakkına sahiptir ve çoğunluğunun bundaki görüşü bağlayıcıdır. Bundan ötürü Meclis tarafından seçilenlerin hâricindekilerden seçim yapılması doğru değildir.

İctimâî Nizâm

[النِّظَامُ - أُمُّ الْإِجْتِمَاعِ - ائِى El-Nizâm El-İctimâî]

Madde-112: Kadında asıl olan anne ve ev hanımı olmasıdır ve o, korunması gereken bir nâmustur.

Madde-113: Asıl olan; erkeklerin kadınlardan ayrılmasıdır. Hacc ve alışveriş gibi Şeriat'ın müsaade ettiği bir ihtiyaç ve kendisi için toplantı yapılmasına müsaade ettiği ihtiyaç haricinde bir arada bulunmamalarıdır.

Madde-114: Erkeklerle verilen haklar kadınlara da verilir. Erkeklerle yüklenen yükümlülük kadınlara da yüklenir. Ancak İslâm'ın kadın ve erkeklere şer'î deliller ile tahsis ettiği haklar müstesnâdır. Dolayısıyla kadının ticâret, ziraat ve sanâyi işlerine katılma, muâmelat ve akitlerde

bulunma, her tür mülke sahip olma hakkı vardır. Kendi başına veya başkası ile ortak olarak malını çoğaltabilir. Hayat işlerinin hepsine bizzat katılabilir.

Madde-115: Kadının devlet görevlerine tâyin edilmesi, Ümmet Meclisi üyelerini seçmesi, Ümmet Meclisi'ne üye olması, Halife'nin seçilmesine ve Halife'ye bey'at verilmesine iştirâk etmesi câizdir.

Madde-116: Kadının yönetim görevini üstlenmesi câiz değildir. Dolayısıyla Halife, Muâvin, Vâlî ve Âmil olamaz. Yönetimden sayılan herhangi bir işi üstlenemez. Aynı şekilde Kâdî'l Kudâ (Baş Hakim), Mezâlim Mahkemesi'nde Kâdî ve Cihâd Emîri de olamaz.

Madde-117: Kadın, hem genel hayatta hem de özel hayatta yaşar. Genel hayatta, iki elinden ve yüzünden başka yerinin görünmemesi, teberrüc olmaması ve açık saçık olmaması şartıyla kadınlarla, mahrem erkeklerle ve yabancı erkeklerle yaşaması câizdir. Özel hayatta ise, kadınlar ve mahremlerinden başkasıyla yaşaması câiz değildir. Yabancı erkekler ile yaşaması câiz değildir. Her iki hayatta da tüm şer'î hükümlere bağlı olmalıdır.

Madde-118: Mahrem olmayan biriyle halvet men edilir. Yabancılar önünde teberrüc ve avretin açılması da men edilir.

Madde-119: Her erkek ve kadın, ahlâkî tehlike içeren veya toplumu ifsâd edici iş yapmaktan men edilir.

Madde-120: Evlilik hayatı huzur hayatıdır. Zevc (bey) ile zevcenin (hanımın) yaşamı, dostluk yaşamıdır. Zevcin

zevce üzerindeki kıvemeti, riâyet (gözetim) kıvametidir, yönetim kıvemeti değildir. Zevce itaat, zevce üzerine farzdır. Yaşadığı çevreye göre maruf bir şekilde zevcesinin nafakası zevce farzdır.

Madde-121: Zevc ile zevce, ev işlerini tam bir yardımlaşma ile idare ederler. Zevc ev dışında yapılan bütün işlere bakmalıdır. Zevce de ev içinde yapılan işleri gücü yettiği kadar yapmalıdır. Zevc, zevcesinin yapamadığı işleri yapmak üzere yeteriyle hizmetçi getirmelidir.

Madde-122: Bakıma muhtaç oldukları müddetçe çocuklara bakmak, ister Müslüman isterse Gayri-Müslim olsun, kadına vâciptir ve onun hakkıdır. Çocuk bakıma muhtaç değilse bakılır: Eğer hem Veli hem de anne Müslüman ise, çocuk istediği kimse ile oturmakta serbest bırakılır. Seçtiği kişi ister erkek isterse kadın olsun çocuk onunla kalır. Çocuğun erkek veya kız olması da fark etmez. Fakat ikisinden biri Gayri-Müslim ise aralarında tercih yapılmaz, bunlardan Müslüman olana verilir.

İktisâdî Nizâm

[El-Nizâm El-İktisâdî - إِيْتِمَادُ الْإِقْتِسَادِ]

Madde-123: İktisâdî Siyâset; ihtiyaçların doyurulması açısından toplumun üzerinde bulunması gerekene bakıştır. Böylece toplumun üzerinde bulunması gereken durum, ihtiyaçların doyurulmasının esâsı olur.

Madde-124: İktisâdî problem; malları ve menfaatleri tebânın tüm fertlerine dağıtmak, bunların sahibi olmak ve bunlar için çalışma olanağı tanımak suretiyle bunlardan faydalanmalarına imkân vermektir.

Madde-125: Fert fert tüm fertlerin bütün temel ihtiyaçlarının tam bir şekilde doyurulması garanti edilmelidir. Her ferdin, lüks ihtiyaçlarını mümkün mertebe en yüksek seviyede karşılamasına imkân verilmesi garanti edilmelidir.

Madde-126: Mal, yalnızca Allah'ındır ve O, insanoğlunu bunda istihlâf edendir ki böylece bu genel istihlâf ile insan, malın mülkiyet hakkına sahip olmuştur. Allah, ferdin malı sahiplenmesine izin verendir ki bu özel izin ile de insanın fiilî mülkiyeti meydana gelmiştir.

Madde-127: Mülkiyet üç çeşittir: Ferdi Mülkiyet, Kamu Mülkiyeti ve Devlet Mülkiyeti.

Madde-128: Ferdî Mülkiyet; nispet edildiği kimseye bir şeyden faydalanma ve mukâbilinde karşılık alma imkânı veren mal ve menfaat ile takdîr edilmiş şer'î bir hükümdür.

Madde-129: Kamu Mülkiyeti; Şarî'in topluma lutfettiği, mallardan müşterek faydalanma iznidir.

Madde-130: Vergi malları, Harac ve Cizye gibi tasarrufu Halîfe'nin görüşüne ve ictihâdına bağlı olan her mal, Devlet Mülkiyeti olur.

Madde-131: Menkul ve gayri-menkul malda ferdi mülkiyet beş şer'î sebebe bağlıdır:

- a. Çalışma
- b. İrs
- c. Yaşamak için mala ihtiyaç
- d. Devlet'in malından tebâya vermesi
- e. Fertlerin mal mukabilinde olmadan veya gayret sarf etmeden aldıkları mallar.

Madde-132: İster infak tasarrufuna ait olsun ister mülkün arttırılması tasarrufuna ait olsun mülkiyetteki tasarruf, Şarî'in iznine bağlıdır. İsrâf, zevke düşkünlük ve cimrilik yasaklanır. Kapitalist şirketler, kooperatifler ve Şariat'e muhâlif bütün muameleatlar yasaklanır. Ribâ, fâhiş fiyat, ihtikâr, kumar ve benzeri yasaklanır.

Madde-133: Öşrî Arâzi, ahâlisinin üzerinde İslâm'a girdiği arâzi ile Arap Yarımadası arâzisidir. Harâcî Arâzi ise, Arap Yarımadasından başka harp ve sulh suretiyle fethedilen yerlerdir. Fertler Öşrî Arâzi'nin rakabesini (aslını) ve menfaatini mülkiyet edinirler. Harâcî Arâzi'nin rakabesinin mülkiyeti devletindir ve menfaatinin mülkiyeti ise fertlerindir. Her ferdin şer'î akitlerle öşri arâziyi, haraci arâzinin menfaatiyle mübadele etme hakkı vardır. Bunlar da diğer mallar gibi mîras bırakılır.

Madde-134: Mevat arâzi (işlenmemiş sahihsiz arâzi), faydalanılır hale getirmek ve çevrelemek suretiyle mülk edinilir. Fakat mevat arâzi dışında kalan arâziler ancak irs, satın alma ve ikta (Devlet tarafından dağıtılması) gibi şer'î sebeplerle mülk edinilir.

Madde-135: İster Öşrî Arâzi olsun, ister Harâcî Arâzi olsun, arâziyi ziraat için kiralamak mutlak olarak yasaklanır. Yine muzâra'a (parayla veya mahsulün bir kısmıyla kiralama) da yasaklanır. Musâkâ (ağaçların kiraya verilmesi) ise mutlak olarak câizdir.

Madde-136: Arâzi mülkiyeti olan herkes o arâziyi işletmeye zorlanır. Beyt-ul Mâl'den, muhtaç olanlara arâzisini işletmesini mümkün kılacak kadar yardım verilir. Arâzi, üç sene işletmeksizin ihmâl edenden alınıp başkasına verilir.

Madde-137: Kamu Mülkiyeti şu üç şeyde tahakkuk eder:

- a. Şehir meydanları gibi toplumun yararlandığı her yer,
- b. Petrol yatakları gibi zengin maden kaynakları,
- c. Nehirler gibi tabiatı gereği fertlerin sahiplenmesi mümkün olmayan şeyler.

Madde-138: Fabrika esas itibariyle ferdî mülklere aittir. Ancak fabrika, ürettiği maddenin hükmünü alır. Eğer madde ferdi mülklere aittir ise o fabrika ferdi bir mülk olur, tekstil fabrikaları gibi. Eğer madde kamu mülklerinden ise o fabrika kamu mülkü olur, demir-çelik fabrikaları gibi.

Madde-139: Devlet'in, Ferdî Mülkiyeti Kamu Mülkiyeti'ne dönüştürmesi câiz değildir. Çünkü Kamu Mülkiyeti, malın tabiatında ve niteliğinde sâbittir, devletin görüşüne bağlı değildir.

Madde-140: Ümmetin fertlerinden her ferdin, Kamu Mülkiyeti'ne giren her şeyden faydalanma hakkı vardır. Devlet'in tebâdan kayırdığı bir kimseye kamu mülklerini mülkiyet edinme veya kullanma izni vermesi câiz değildir.

Madde-141: Devlet'in, tebânın maslahatı olarak gördüğü herhangi bir maslahat için, Mevât Arâzi'yi ve Genel Mülkiyet kapsamına girenleri koruma altına alması câizdir.

Madde-142: Zekâtı verilse bile malın kenz edilmesi (yığılıp saklanması) yasaklanır.

Madde-143: Zekât, Müslümanlardan tahsil edilir ve Şeriat'ın kendilerinden alınmasına karar verdiği nakit, ticâret eşyâsı, mâşiye (küçük-büyük baş hayvan) ve hubûbât gibi mallardan alınır. Şeriat'ın zikretmediklerinden alınmaz. Zekât; ister âkil ve bâliğ gibi mükellef olsun, isterse çocuk ve deli gibi mükellef olmasın, her mal sahibinden alınır ve Beyt-ul Mâl'de özel bir bölüme konur ve yalnızca Kur'ân-il Kerîm'de zikredilen sekiz sınıftan birine veya birden fazlasına harcanır.

Madde-144: Zimmîlerden cizye tahsîl edilir. Verebileceği miktarda bâliğ erkeklerden alınır. Kadınlar ile çocuklardan alınmaz.

Madde-145: Harâcî Arâzi'den gücü yettiğince Harac alınır. Öşrî arâziden ise bilfiil çıkan mahsulün Zekâtı alınır.

Madde-146: Müslümanlardan, Beyt-ul Mâl masraflarını karşılamak için Şeriat'ın alınmasını câiz gördüğü vergi alınır. Şu şartla ki ma'rufa göre mal sahibine bırakılması gereken

ihtiyaçlardan fazla bulunan kısımlardan alınmalı ve bunun, Devlet'in ihtiyaçlarını gidermeye yetip yetmediği gözetilmelidir.

Madde-147: Şeriat'ın Ümmete yapmasını vâcip kıldığı bütün işleri yerine getirmek için Beyt-ul Mâl'de mal yoksa bu vâcip, Ümmete intikal eder. Bu takdirde Ümmete vergi koymak suretiyle işleri imkân dâhilinde yoluna sokmak Devlet'in hakkıdır. Şeriat'ın Ümmete vâcip kılmadığı; mahkemeler, dâireler veya herhangi bir maslahatın gerçekleştirilmesi için konan resmî harçlar gibi şeylerden dolayı Devlet'in vergi alması câiz değildir.

Madde-148: Devlet Bütçesi'nin şer'î hükümlerce belirlenen dâimî bölümleri vardır. Fakat bütçe kısımları, her kısmın içerdiği meblağlar ve her kısımda bu meblağların tahsis edildiği işler, Halife'nin görüşüne ve ictihâdına bağlıdır.

Madde-149: Beyt-ul Mâl'in dâimî gelirleri; Fey'in (savaşsız elde edilen ganîmetlerin) tamamı, Cizye, Harac, Rikâz'ın (definenin) beşte biri ve Zekât'tır. İhtiyaç olsun ya da olmasın bu mallar devamlı olarak alınır.

Madde-150: Beyt-ul Mâl'in dâimî gelirleri devlet harcamalarına yeterli gelmediği zaman, Devlet Müslümanlardan vergiler tahsil edebilir. Vergileri tahsil etmede aşağıdaki yönleri tâkip etmelidir:

- a. Fakirler, miskinler, İbn-is Sebîl'ler (yolda kalanlar) ve Cihâd farzını yerine getirmek için Beyt-ul Mâl'e farz olan harcamaları karşılamak.

- b. Memurların nafakaları, Ordunun erzakları ve yöneticilerin tavitleri gibi, Beyt-ul Mâl'e farz olan, bedel vaziyetindeki harcamaları karşılamak.
- c. Yollar yapmak, sular çıkarmak, mescidler, okullar ve hastaneler inşâ etmek gibi, karşılıksız refiklik ve maslahat yönünden Beyt-ul Mâl'e farz olan harcamaları karşılamak.
- d. Tebânın başına gelen açlık, tufan veya deprem benzeri bir olay gibi, zâruret yönünden Beyt-ul Mâl'e farz olan harcamaları karşılamak.

Madde-151: Devlet'in sınır kapılarında alınan gümrükler, Devlet Mülkiyeti'nin veya Kamu Mülkiyeti'nin neticesi olan mallar, mirasçısı olmayanlardan tevârüs eden mallar ve mürtedlerin malları da Beyt-ul Mâl'in gelirlerindendir.

Madde-152: Beyt-ul Mâl'in harcamaları, şu altı yöne taksim edilir:

- a. Zekâtı hak eden sekiz sınıfa, Zekât bölümünden harcanır.
- b. Zekât malları bölümünde mal bulunmadığı takdirde fakirlere, miskinlere, İbn-is Sebîl'lere, Cihâd'a ve Ğarîmler'e (borçlarını ödeyemeyen borçlulara) para, Beyt-ul Mâl'in dâimî gelirlerinden ödenir. Burada da yoksa Ğarîmler'e bir şey ödenmez. Fakat fakirler, miskinler, İbn-is Sebîl'ler ve Cihâd için yapılacak

masrafı kapatmak üzere vergiler tahsîl edilir. Fesâd korkusu halinde ise bu giderler için borç para alınır.

- c. Askerler, yöneticiler, memurlar gibi devlet hizmetini yerine getirenlere Beyt-ul Mâl'den para ödenir. Beyt-ul Mâl'in malı yeterli olmazsa bu masrafı kapatmak üzere derhal vergiler tahsîl edilir. Fesâd korkusu halinde ise bu giderler için borç para alınır.
- d. Yollar, câmiler, hastaneler ve okullar gibi temel hizmetler ve maslahatlar için Beyt-ul Mâl'den harcanır. Beyt-ul Mâl'deki yeterli olmazsa bu masrafı kapatmak üzere hemen vergiler tahsîl edilir.
- e. Lüks hizmetlere ve maslahatlara Beyt-ul Mâl'den harcanır. Bunlar için Beyt-ul Mâl'de yeteri kadar bulunmazsa bunlara para harcanmaz ve ertelenir.
- f. Deprem ve tufan gibi doğal âfetler için Beyt-ul Mâl'den harcanır. Bunlar için Beyt-ul Mâl'de yeteri kadar yoksa bunlar için hemen borç para alınır, sonra bu borç toplanan vergilerden kapatılır.

Madde-153: Devlet, tâbiyetini taşıyan herkes için iş bulmayı garanti eder.

Madde-154: Fertlerin yanında ve şirketlerde çalışanlar, hakların ve yükümlülüklerin tümünde devlette çalışanlar gibidir. Ücretle çalışmakta olan herkes, -iş veya işçi türü değişse de- çalışandır. Ücretli ile işveren ücret miktarında anlaşmazlığa düşerlerse, ecr-i misl'e (piyasa ücretine) göre hüküm verilir. Bunların dışındaki hususlarda anlaşmazlığa

düştüklerinde ise, aralarında şer'î hükümlere göre yapılan sözleşmeye binâen hüküm verilir.

Madde-155: Ücretin, işten sağlanacak maslahata ve işçinin sağlayacağı maslahata göre takdir edilmesi câizdir. Ücretlinin bilgisine veya ilmî diplomasına göre ücret takdir edilmez. Çalışanlar için dereceler yoktur. Bilakis kendilerine -gerek iş gerek işçi ile ilgili olsun- hak ettikleri ücretin tamamı verilir.

Madde-156: Devlet, malı ve işi olmayan, nafakasını temin edecek kimsesi bulunmayan kimselerin nafakalarını garanti eder. Yaşlıların ve özürlülerin barındırılmasını üstlenir.

Madde-157: Devlet, malın tüm tebâ arasında tedâvül etmesi için çalışır ve yalnızca belirli bir zümre arasında tedâvül etmesine engel olur.

Madde-158: Devlet, lüks ihtiyaçlarını sağlama imkanları için ve devletin sahip olduğu mallara göre toplumda dengenin oluşturulması için tebâ fertlerine şöyle kolaylık sağlar:

- a. Beyt-ul Mâl'de sahibi olduğu menkul veya gayri-menkul mallardan, feyden ve benzerlerinden verir.
- b. Yeterince arâzisi bulunmayanlara mamur olan ve mamur olmayan (verimli ve çorak) arâzilerini iktâ eder. Fakat arâzisi olup da işletmeyenlere vermez. Ziraata imkânı olmayanlara ise ziraat yapabilmeleri için mal verir.

- c. Borçlarını ödeyemeyenlerin borçlarını Zekât malından, feyden ve benzerlerinden kapatır.

Madde-159: Arâzinin üretimini en üst seviyeye ulaştırmak üzere, arâzinin işletilmesini gerçekleştirecek ziraat siyâseti gereğince Devlet, ziraat işlerini ve ziraat mahsullerini denetler.

Madde-160: Devlet, bütün sanâyi işlerini denetler ve Kamu Mülkiyeti kapsamına giren sanâyiye direkt işletir.

Madde-161: Dış Ticâret, malın kaynağı bakımından değil, tâcirin tâbiyeti bakımından değerlendirilir. Harbî tâcirler -tâcir veya mal için özel izinleri olmadıkça- beldelerimizde ticâret yapmaktan men edilirler. Muâhid (anlaşmalı) devletlerin tâcirleri ise aramızdaki anlaşma gereğince muâmeleye tabidirler. Tebâdan olan tâcirler de beldelerin muhtaç olduğu maddeleri ihrâc etmekten ve düşmanları askerî, ekonomik ve sanâyi yönünden güçlendirecek maddeleri ihrâc etmekten men edilirler. Fakat sahip oldukları herhangi bir malı ithâl etmekten men edilmezler. “İsrail” gibi bizimle ehli arasında fiili harb bulunan bir ülke, bu hükümlerden istisna edilir. Bu ülke, ticâret ile ilgili olsun ya da olmasın, kendisi ile olan tüm alâkalarda Fiilî Dâr-ul Harb hükümlerini alır.

Madde-162: Hayat işleriyle ilgili her türlü ilmi laboratuvarlar kurmak tebânın tüm fertlerinin hakkıdır. Bizzat Devlet’in de böyle laboratuvarlar kurması lâzımdır.

Madde-163: Fertler, Ümmet veya Devlet için zarara yol açan maddeler üreten laboratuarlara sahip olmaktan men edilirler.

Madde-164: Devlet bütün sağlık hizmetlerini herkes için ücretsiz temin eder. Fakat ücretle doktor tutmak ve ilaç satmak yasaklanmaz.

Madde-165: Beldelerimizde yabancı malların işletilmesi ve yatırım yapılması men edilir. Yine herhangi bir yabancıya ayrıcalık tanınması da men edilir.

Madde-166: Devlet, kendisine has, bağımsız bir para çıkartır. Bu paranın, herhangi bir yabancı para birimine bağlanması câiz değildir.

Madde-167: Devlet'in parası, gerek sikkeli gerek sikkesiz olarak altın ve gümüşdür. Devlet'in bu ikisinden başka nakit çıkartması câiz değildir. Devlet'in, hazinesinde denk miktarda altın ve gümüş karşılığı olması koşuluyla, altın ve gümüş yerine başka bir şey çıkarması câizdir. Dolayısıyla altın ve gümüşten tamamen denk mukabilleri varsa, Devlet'in bakır, bronz, kağıt veya benzerini çıkartıp bunları kendi ismiyle sikkeli nakit yapması câizdir.

Madde-168: Devlet'in kendi parası arasındaki değişim câiz olduğu gibi, kendi para birimi ile diğer devletlerin para birimleri arasındaki değişim de aynı şekilde câizdir. Paralar farklı cinslerden olduğu zaman, -geciktirilmeksizin el değiştirilmesi şartıyla- aralarındaki değişimde birinin fazla olması câizdir. Veresiye olması ise câiz değildir. İki cins farklı oldukça, değişim fiyatının sınırlandırılmadan

değiştirilmesine izin verilir. Tebânın fertlerinden her bir fert, -herhangi bir para izni veya başka bir izin gerekmeksizin- dışardan ve içerden dilediği parayı satın alabilir ve onunla dilediğini satın alabilir.

Öğretim Siyaseti

[Siyaset El-Talim سِيَّاسَةُ التَّالِيمِ]

Madde-169: Öğretimde izlenecek programın esasının İslâmî 'Akîde olması vâciptir. Derslerin içeriği ve tedrisâtın metodu tümüyle öğretimde bu esastan ayrılmamak üzere konulur.

Madde-170: Öğretim Siyâseti; İslâmî Akliyeti ve İslâmî Nefsiyeti oluşturur. Öğretimi yapılmak istenilen bütün ders konuları, bu siyâset esâsı üzere hazırlanır.

Madde-171: Öğretimin gâyesi; İslâmî Şahsiyeti oluşturmak ve insanları, hayatın işlerine ilişkin ilimler ve bilgiler ile donatmaktır. Öğretim yöntemleri de bu gâyeyi gerçekleştirecek şekilde olur. Bu gâyeye götürmeyen ve bu gâyenin dışına çıkan her yöntem yasaklanır.

Madde-172: İslâmî ve Arap Dili ilimleri için haftalık verilecek dersler, sayı ve zaman bakımından diğer ilimler için verilecek dersler miktarınca olmalıdır.

Madde-173: Öğretimde tecrübî ilimler ve bunların uzantısı matematik gibi bilimlerle kültürel bilgiler birbirlerinden ayırt edilmelidir. Tecrübî ilimlerle bunların uzantısı olanlar ihtiyaca göre ve herhangi bir öğretim

merhalesi ile sınırlanmadan öğretilir. Fakat kültürel bilgiler; yüksek öğretimden önce ilk merhalelerde, İslâmî fikirlere ve hükümlere aykırı olmayan belirli bir siyâsete göre alınır. Yüksek merhalede ise, eğitim siyâsetinden ve gayesinden çıkmamak şartıyla ilim alınır.

Madde-174: İslâmî Kültür, öğretimin bütün merhalelerinde öğretilmelidir. Yüksek merhalede ise tıp, mühendislik, fizik ve benzeri ilimler için bölümler tahsis edildiği gibi, tüm İslam ilimleri için de bölümler tahsis edilmelidir.

Madde-175: Sinaat ve fenler; ticaret, denizcilik ziraat yönünden ise ilime eklenebilir ve kayıtsız şartsız kabul edilebilirler, ressamlık ve heykeltıraşlık gibi özel bir bakış açısından etkilenmiş ise kültüre eklenebilir ama İslâmî bakış açısına aykırı olduğunda alınmazlar.

Madde-176: Öğretim müfredâtı tektir. Devlet'in müfredâtından başka bir müfredâta izin verilmez. Devlet'in müfredâtına bağlı kaldıkları, öğretim plânının esâsı üzerine kurulu oldukları, bünyelerinde öğretim siyâsetini ve gâyesini gerçekleştirdikleri, bünyelerindeki öğretimi -ister öğrenci isterse öğretmen olsunlar- kız-erkek karışık olarak yapmadıkları ve herhangi bir tâifeye veya dîne veya mezhebe veya ırka veya renge has olmadıkları sürece özel okulların açılması engellenmez.

Madde-177: Hayat sahasında insana lâzım olan hususları, erkek olsun kadın olsun her bir ferde, ilk ve orta öğretim merhalelerinde yeterince öğretmek Devlet'in

üzerine farzdır. Devlet, bu imkânları herkese ücretsiz olarak hazırlamalı, gücünün yettiği kadar da herkese ücretsiz yüksek öğrenim imkânı sağlamalıdır.

Madde-178: Devlet; fıkıh, fıkıh usulü, hadis, tefsir ile fikir, tıp, mühendislik ve kimyadan, icatlardan, keşiflerden ve benzerlerinden çeşitli bilgilerde araştırmalarını devam ettirmek isteyenlere imkân sağlamak üzere üniversite ve okullardakinin dışında da kütüphaneler, laboratuvarlar ve diğer bilimsel araçları hazırlar ki Ümmet içerisinde çokça müctehidler, ibda edenler ve ihtira edenler bulunsun.

Madde-179: Öğretimin bütün merhalelerinde te'lif kullanılması yasaklanır. Bir kitap basılıp yayınlandığı zaman, ister müellif isterse müelliften başkası olsun, hiç kimse basım-yayın haklarını sahiplenemez. Fakat fikirler kişide mahfuz ise, basılmamış ve yayınlanmamış ise insanlara verme karşılığında ücret alması câizdir aynen öğretmekten ücret aldığı gibi.

Hâricî Siyâset

[El-Siyâse El-Hâriciyye السِّيَاسَةُ الْخَارِجِيَّة]

Madde-180: Siyâset; Ümmet'in dâhilî ve hâricî işlerini gütmektir ve bu, Devlet ile Ümmet tarafından yapılır. [Devlet, bu gütmeyi bilfiil yapandır. Ümmet ise onunla Devlet'i muhâsebe edendir.

Madde-181: Herhangi bir ferdin, partinin, kitlenin veya cemaatin, yabancı devletlerden herhangi bir devlet ile

ilişkisinin bulunması mutlak olarak câiz değildir. Devletler ile ilişki, yalnızca İslam Devleti tarafından kurulabilir. Zîra Ümmet'in işlerini fiilen yürütme hakkı yalnızca Devlet'e aittir. Ümmet ve kitleler ise Devlet'i bu dış ilişkilerden muhasebe etmelidir.

Madde-182: Gâye vâsıtayı meşrû kılmaz. Çünkü metod, fikrin cinsindendir. Haram ile ne vâcibe ne de mubâha ulaşılır. Siyasi vesileler siyâsetin metoduna aykırı olamaz.

Madde-183: Dış siyâsette siyasi manevralar zaruridir. Siyasi manevralardaki kuvvet ise, amellerin îlânında ve hedeflerin gizlenmesinde saklıdır.

Madde-184: Devletlerin cürümlerini keşfetmeye cür'et etmek, kaypak siyâsetlerinin tehlikesini beyân etmek, habîs entrikalarını ifşâ etmek ve saptırıcı şahsiyetlerini imhâ etmek, siyâsî üslupların en önemlilerindendir.

Madde-185: Fertlerin, ümmetlerin ve devletlerin işlerini görüp gözetmeye yönelik İslâmî fikirlerin azametini göstermek, siyasi metotların en azametlisi sayılır.

Madde-186: Ümmet'in Siyâsî Meselesi; devletin şahsiyetinin kuvvetinde, hükümlerinin güzel tatbikinde ve davetini dünyaya taşımayı sürdürmekte ifadesini bulan İslam'dır.

Madde-187: İslam davetinin yüklenilmesi, üzerinde dış siyâsetin dolaştığı bir eksendir ve Devlet'in tüm diğer devletlerle ilişkileri İslam davetini yüklenme esasına göre kurulur.

Madde-188: Devlet'in, dünyada kurulu diğer devletlerle olan ilişkileri şu dört husus üzerine kuruludur:

Birincisi: İslâmî Âlem'de kurulu devletlere, sanki tek bir beldede kuruluymuşçasına îtibar edilir. Dış ilişkiler kapsamına girmezler ve onlarla olan ilişkiler dış siyâsetten sayılmaz. Hepsini tek bir devlet halinde birleştirmek için çalışmak gerekir.

İkincisi: Kendileriyle aramızda iktisâdî anlaşmalar veya ticârî anlaşmalar veya iyi komşuluk anlaşmaları veya kültürel anlaşmalar bulunan devletler ile muâmele, anlaşmada geçenlere göre olur ve anlaşmalarda belirtilmesi halinde, -muâmelenin fiilen misli olması şartıyla- bu devletlerin tebâlarının beldelerimize kimlikle, pasaport gerekmeksizin girme hakları vardır. Bu devletlerle olan iktisâdî ve ticârî ilişkiler, -zarûrî olması ve bu devletleri güçlendiren şeylerden olmaması şartıyla- belirli şeylerle ve belirli sıfatlarla sınırlandırılmalıdır.

Üçüncüsü: Kendileriyle aramızda anlaşma bulunmayan devletler, İngiltere, Amerika ve Fransa gibi bilfiil sömürgeci devletler ve Rusya gibi beldelerimize göz diken devletler, hükmen harbi devletler sayılırlar. Onlara karşı her türlü ihtiyati tedbir alınır. Onlarla herhangi bir diplomatik ilişki kurulmaz. Bu devletlerin tebâları, beldelerimize ancak pasaportla ve her kişiye her girişi için özel bir vize almak suretiyle girebilirler. Fakat fiili harbi devlet haline gelirlerse bu geçerli olmaz.

Dördüncüsü: “İsrail” gibi fiili harbi devletlere karşı bütün ilişkilerde savaş hali esas tutulmalıdır. Aramızda ateşkes olsun veya olmasın onlarla fiili savaş içindeymişiz gibi davranılmalıdır. Tüm tebâlarının beldelerimize girmesi yasaklanır.

Madde-189: Askerî anlaşmalar ve onun cinsinden olan veya onunla bağlantılı olan -siyâsî anlaşmalar ile üs ve liman kiralama sözleşmeleri gibi- tüm anlaşmalar kesin bir yasaklama ile yasaklanır. İyi komşuluk anlaşmaları, iktisâdî, ticârî, mâlî ve kültürel anlaşmalar ile ateşkes anlaşmaları imzalamak ise câizdir.

Madde-190: Devlet’in, İslâm esasından başkasına dayanan veya İslam hükümlerinden başka hükümleri tatbik etmeye dayanan örgütlere iştirak etmesi câiz değildir. Birleşmiş Milletler (UN), Uluslararası Adalet Divanı (ICJ), Uluslararası Para Fonu (IMF), Dünya Bankası gibi uluslararası örgütlerle Arap Birliği gibi bölgesel örgütlere katılması câiz değildir.

İSLÂM'DA AHLAK

[El-Ahlak Fi El-İslâm الأَخْلَاقُ فِي الْإِسْلَامِ]

İslâm; Allah'ın Efendimiz Muhammed [Sallallahu Aleyhi ve Alâ Âlihi ve Sellem]'e, insanın Yaratıcısı ile, kendisi ile ve insanoğlundan diğerleri ile olan alâkasını tanzîm etmek üzere inzâl ettiği dîn olarak târif edilir. İnsanın Yaratıcısı ile olan alâkası, akâid ile ibâdetleri kapsar. İnsanın kendisi ile olan alâkası, ahlâkı, mat'umatı (yiyecek-içecekleri) ve melbûsâtı (giyecekleri) kapsar. İnsanoğlundan diğerleri ile olan alâkası ise muâmelâtı ve ukûbâtı kapsar.

İslâm, insanın tüm sorunlarını çözer ve insana, bölünmez bir bütün olarak bakar. Bundan ötürü sorunlarını, tek bir metot ile çözer. Nitekim nizâmını rûhî esâs üzerine binâ etmiştir ki o, Akîdedir. Böylece Rûhî Yön; hem Hadâratının esâsıdır, hem Devletin esâsıdır, hem de Şeriatının esâsıdır.

Her ne kadar İslâmî Şeriat; ibâdetlerin, muâmelâtın ve ukûbâtın nizâmları gibi nizâmları dakîk bir tafsîl ile tafsîl etmişse de, ahlâk için mufasssal bir nizâm kılmamıştır. Ancak ahlâk hükümlerini; -diğerlerinden üstün öneme sahip özel bir yön verilmesi gereken bir ahlâk olduğu tafsiline bakmaksızın- Allah'ın emirleri ve nehiyleri olmaları itibariyle ele almıştır. Üstelik hükümlerin tafsîli bakımından, kendisi dışındakilerden daha az olmuştur ve fıkıhta ona özel bir bâb vermemiştir. Dolayısıyla şer'î hükümleri ihtivâ eden fıkıh kitaplarında, ahlâk bâbı diye isimlendirilen bir bâb bulmayız. Nitekim fakihler ve müctehidler, ahlâk hükümleri konusunda araştırma ve istinbât ile uğraşmamışlardır.

Ahlâk, toplumun ikâmesine hiçbir halde tesir etmez. Zîra toplum, hayat nizâmları üzere kâim olur ve duygular ile fikirler ona tesir eder. Ahlâk ise ne toplumun ikâmesine, ne de yükselişine yahut inhitâtına tesir eder. Bilakis müessir olan, hayat hakkındaki mefhumlardan neşet eden genel örfdür. Toplumu müseyyer kılan da ahlâk değildir, o ancak içerisinde tatbik edilen nizâmlar ile insanların taşıdığı fikirler ve duygulardır. Bizzat ahlâk da fikirlerden ve duygulardan neşet eder ve nizâmın tatbikinin bir neticesidir.

Buna göre, toplum içerisinde ahlâka dâvetin taşınması câiz değildir! Çünkü ahlâk, Allah'ın emirlerinin neticesidir ve dolayısıyla Akîdeye ve genel sıfatı ile İslâm'ın tatbikine dâvetten ileri gelir. Ve çünkü ahlâka dâvette; hayat hakkındaki İslâmî mefhumların ters çevrilmesi, insanların toplumun hakikatini ve dinamiklerini (temel unsurlarını) anlamaktan uzaklaştırılmaları ve hayatı yükselten hakîkî vesîlelerden gaflete düşürecek ferdî faziletler ile uyuşturulmaları vardır.

Onun için İslâmî Dâvet'in, ahlâka dâvet haline getirilmesi tehlikelidir. Zîra bu, İslâmî Dâvet'in, ahlâkî bir dâvet olduğu vehmine düşürür, İslâm hakkındaki fikrî sûreti siler, insanları onu anlamaktan alıkoyar ve onları, onun (İslâm'ın) tatbikine götüren yegâne metoddan -ki İslâmî Devlet'in ikâmesidir- uzaklaştırır. Yine İslâmî Şeriat, insanın kendisi ile olan alakasını, ahlâkî sıfatlara müteallik şer'î hükümler ile hallederken bunu, -ibâdetler ve muâmelât gibi- bir nizâm kılmaştır, bunda ancak -doğruluk, emânet, aldatmamak ve haset etmemek gibi- Allah'ın emrettiği muayyen kıymetlerin gerçekleşmesini gözetmiştir. Zîra bunlar tek bir

şeyden hâsıl olur ki bu, Allahu Te'alâ'nın -(ahlâkî) meziyetler ve faziletler gibi- bu ahlâkî kıymetleri emretmesidir. Böylece emânet, Allah'ın emrettiği bir ahlâktır ve dolayısıyla yapılırken, ahlâkî kıymetinin gözetilmesi gerekir. Bundan ötürü bu sayede ahlâkî kıymet gerçekleşir ve bu, ahlâk olarak isimlendirilir. Bu sıfatların, salâhtan neticelenen iffet gibi amellerin neticelerinden yahut alışverişte doğruluk gibi muâmelât yapılırken gözetilmesi gerekenlerden hâsıl olmasına gelince; bunlarda ahlâkî bir kıymet hâsıl olmaz. Zîra bunlar, ameli yapmanın maksadı değildir, bilakis amellerin neticelerinden ve gözetilmesi gerekenlerden hâsıl olan bu sıfatlar, Allah'a ibâdet ederken ve muâmelâtı yaparken mü'minin sahip olduğu ahlâkî sıfatlardır. Zîra mü'min, ilk kasıt ile salâhın rûhî kıymetini gerçekleştirmiş, ikinci kasıt ile de ticâretin maddî kıymetini gerçekleştirmiş, aynı anda ahlâkî sıfatlar ile de vasıflanmıştır.

Nitekim Şeriat, vasıflanıldığında hasen (güzel) ahlâk olarak îtibar edilen ve vasıflanıldığında seyyie (kötü) ahlâk olarak îtibar edilen sıfatları beyân etmiş, bunlardan hasen olanı teşvik etmiş, seyyie olanı da nehyetmiştir: Doğruluğu, emâneti, güler yüzlülüğü, hayâyı, birr-ul vâlideyni (ebeveyne iyiliği), sıla-i rahimi, sıkıntıları gidermeyi ve kişinin kendisi için sevdiğini kardeşi için de sevmesini teşvik etmiş, tüm bunlara ve benzerlerine Allah'ın emirlerine teşvik olarak îtibar etmiştir. Yalan, hıyânet, haset, fücûr ve benzerleri gibi bunların aksine olanları ise nehyetmiş, bunlara ve benzerlerine de Allah'ın nehyettiklerini nehyetmek olarak îtibar etmiştir.

İşte ahlâk, bu Şeriat'tan bir cüzdür ve Allah'ın emirleri ile nehiylerinden bir kısımdır. Bunun Müslümanın nefsinde gerçekleşmesi kaçınılmazdır ki İslâm ile ameli tamamlansın ve Allah'ın emirleri ile kâim olması mükemmel olsun. Ayrıca bütün toplumda ona ulaşmak, İslâmî duyguları ve İslâmî fikirleri ortaya çıkarmak yoluyla olur. Cemaatte gerçekleşmesi ile birlikte, fertlerde de zarûrî olarak gerçekleşir. Ona ulaşmanın; ahlâka dâvet ile değil, bilakis duyguların ve fikirlerin ortaya çıkarılması için, zikredilen yol ile olacağı gayet açıktır. Ayrıca başlangıç, tamamen İslâm ile bir kitlenin hazırlanmasını gerektirir ki orada, İslâmî Dâveti toplum içerisinde kâmilene taşımak üzere, bağımsız fertler değil cemaatten parçalar gibi fertler olur. Böylece onlar, İslâmî duyguları ve İslâmî fikirleri ortaya çıkarırlar. İnsanlar da -İslâm'a fevc fevc girmelerine bağlı olarak- ahlâka fevc fevc girerler. Bu sözümüzden net olarak anlaşılması gerekir ki ahlâk; Allah'ın emirleri ve İslâm'ın tatbîki için kaçınılmaz bir lüzûm arz eder. Yine bu sözümüz, Müslümanın hasen ahlâk ile vasıflanmasının zarûretini vurgular.

Nitekim Allahu Te'alâ, Kur'ân-ıl Kerîm birçok sûresinde, insanın vasıflanması gereken ve edinmeye çalışması gereken sıfatları beyân etmiştir. Bu sıfatlar; Akâid, İbâdetler, Muâmelât ve Ahlâktır. İşte bu dört sıfatın bir araya toplanmış olması kaçınılmazdır. Allahu Te'alâ Lukmân Sûresi'nde şöyle buyurmuştur: **وَإِذْ قَالَ لُقْمَانُ لِابْنِهِ وَهُوَ يَعِظُهُ يَا بُنَيَّ لَا تُشْرِكْ بِاللَّهِ إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ¹³ وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حَمَلَتْهُ أُمُّهُ وَهْنًا عَلَى وَهْنٍ وَفِصَالُهُ فِي عَامَيْنِ أَنْ اشْكُرْ لِي وَلِوَالِدَيْكَ إِلَيَّ الْمَصِيرُ¹⁴ وَإِنْ جَاهَدَاكَ عَلَى أَنْ**

تُشْرِكْ بِى مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا وَصَاحِبُهُمَا فِي الدُّنْيَا مَعْرُوفًا وَاتَّبِعْ سَبِيلَ مَنْ
 أَنَابَ إِلَيَّ ثُمَّ إِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ فَأُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ¹⁵ يَا بُنَيَّ إِنِّي أَنَا اللَّهُ لَا تُشْرِكْ بِي
 خَزَايَا فَتَكُنْ فِي صَخْرَةٍ أَوْ فِي السَّمَاوَاتِ أَوْ فِي الْأَرْضِ بِأَيِّهَا اللَّهُ إِنْ اللَّهُ لَطِيفٌ
 خَبِيرٌ ¹⁶ يَا بُنَيَّ أَقِمِ الصَّلَاةَ وَآمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَانْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأَصْبِرْ عَلَى مَا أَصَابَكَ
 إِنْ ذَلِكَ مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ ¹⁷ وَلَا تُصْعِرْ خَدَكَ لِلنَّاسِ وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا إِنْ اللَّهُ
 لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ ¹⁸ وَأَفْصِدْ فِي مَشْيِكَ وَاعْصُصْ مِنْ صَوْتِكَ إِنْ أَنْكَرَ
 Hani Lukmân oğluna öğüt vererek şöyle
 demişti: “Ey Yavrucuğum! Allah’a şirk koşma! Şüphesiz
 şirk azîm bir zulümdür.” ⁽¹³⁾ Doğrusu Biz insana,
 vâlideynine ihsânı tavsiye etmişizdir. (Anası) onu vehn
 (güçsüzlük) üstüne vehn ile taşımıştır. Onun (sütten)
 kesilmesi de, iki yıl içinde olur. (İşte bunun için şöyle
 emrettik:) önce Bana, sonra da vâlideynine şükredesin.
 Dönüş Banadır. ⁽¹⁴⁾ Eğer onlar (ebeveynin), hakkında ilmin
 olmayan bir şeyi Bana şirk koşman için seninle
 uğraşırlarsa, onlara itaat etme! Fakat dünyada onlarla
 ma’ruf bir şekilde geçin. Bana yönelenlerin yoluna tâbi ol!
 Sonra dönüşünüz Banadır. Ben de size yapmış
 olduklarınızı bildireceğim. ⁽¹⁵⁾ (Lukmân öğütlerine şöyle
 devam etti:) “Ey Yavrucuğum! Yaptığın iş (iyilik veya
 kötülük), bir hardal tanesi miskali olsa ve bu, bir kayanın
 içinde yahut semâvâtta yahut arzda (yerin dibinde) olsa
 bile, Allah onu (çıkartır) getirir. Muhakkak ki Allah,
 Latîf’tir, Habîr’dır.” ⁽¹⁶⁾ “Ey Yavrucuğum! Salâhı ikâme et
 (dosdoğru kıl), ma’rufu emret ve münkerden nehyet! Sana
 isâbet eden (musîbetlere) sabret! Şüphesiz bunlar, azme
 değer (emredilmiş) işlerdendir.” ⁽¹⁷⁾ “İnsanlara (kibirle
 bakarak) yanağını büzme (yüzünü ekşitme) ve yeryüzünde

böbürlenerek yürüme! Muhakkak ki Allah, mütekebbir övüngelemleri sevmez.”⁽¹⁸⁾ “Yürüyüşünde mütedil ol ve sesini alçalt! Muhakkak ki seslerin en kerihî, eşeklerin sesidir.” [Lukmân 13-19] Allahu Te’alâ el-Furkan Sûresi’nde ise şöyle buyurmuştur: وَعِبَادُ الرَّحْمَنِ الَّذِينَ يَمْشُونَ عَلَى الْأَرْضِ هَوْنًا وَإِذَا خَاطَبَهُمُ الْجَاهِلُونَ قَالُوا سَلَامًا⁶³ وَالَّذِينَ يَبِيتُونَ لِرَبِّهِمْ سُجَّدًا وَقِيَامًا⁶⁴ وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا اصْرِفْ عَنَّا عَذَابَ جَهَنَّمَ إِنَّ عَذَابَهَا كَانَ غَرَامًا⁶⁵ إِنَّهَا سَاءَتْ مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا⁶⁶ وَالَّذِينَ إِذَا أَنْفَقُوا لَمْ يُسْرِفُوا وَلَمْ يَقْتُرُوا وَكَانَ بَيْنَ ذَلِكَ قَوَامًا⁶⁷ وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ وَلَا يَقْتُلُونَ النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَا يَزْنُونَ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ يَلْقَ أَثَامًا⁶⁸ يُضَاعَفْ لَهُ الْعَذَابُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَيَخْلُدْ فِيهِ مُهْلًا⁶⁹ إِلَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ عَمَلًا صَالِحًا فَأُولَئِكَ يُبَدِّلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا⁷⁰ وَمَنْ تَابَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلِنَّهُ يُنْزِلْهُ إِلَى اللَّهِ مَتَابًا⁷¹ وَالَّذِينَ لَا يَشْهَدُونَ الزُّورَ وَإِذَا مَرُّوا بِاللَّغْوِ مَرُّوا كِرَامًا⁷² وَالَّذِينَ إِذَا ذُكِّرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ لَمْ يَخِرُّوا عَلَيْهَا صُمًّا وَعُمْيَانًا⁷³ وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَاجِنَا وَذُرِّيَّاتِنَا فُرَّةً أَعْيُنَ وَاجْعَلْ لَنَا لِمَتَيْنِ إِمَامًا⁷⁴ أُولَئِكَ يُجْزَوْنَ الْغُرْفَةَ بِمَا صَبَرُوا وَيُلَقَوْنَ فِيهَا نَجِيَّةً وَسَلَامًا⁷⁵ خَالِدِينَ فِيهَا حَسُنَتْ مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا “Rahmân’ın (has) kulları onlardır ki yeryüzünde tevâzu ile yürürler ve câhiller kendilerine muhatap olduğu zaman, “Selâm” der (geçerler.)⁽⁶³⁾ Onlar ki gecelerini secde ederek ve kıyâm durarak geçirirler.⁽⁶⁴⁾ Onlar ki şöyle derler: “Rabbimiz! Cehennem azâbını bizden uzaklaştır. Muhakkak ki onun azâbı sürekli (bir helâktir.)”⁽⁶⁵⁾ “Gerçekten orası ne kötü bir yerleşim ve ikâmet yeridir.”⁽⁶⁶⁾ Onlar ki harcadıklarında ne isrâf ederler (harama harcarlar), ne de cimrilik ederler (farz harcamadan kaçınırlar) ve (harcamaları) bunun arasında kavvâm (Allah’ın hududu dâhilinde bir harcama)dır.⁽⁶⁷⁾ Onlar ki

Allah ile birlikte diğer bir ilâha yalvarmazlar, hak(lı bir sebep) ile olmadıkça Allah'ın haram kıldığı canı öldürmezler ve zîna etmezler. Her kim bunları yaparsa günahı(nın cezası ile) buluşur. ⁽⁶⁸⁾ Kıyâmet Günü azâbı kat kat artırılır ve onda (azapta) horlanmış olarak devamlı kalır. ⁽⁶⁹⁾ Ancak tevbe ve îmân edip sâlih amel işleyenler müstesnâdır. İşte onlar Allah'ın kötülüklerini hasenât (haseneler) ile değiştireceği kimselerdir. Şüphesiz Allah Gâfûr'dur, Rahîm'dir. ⁽⁷⁰⁾ (Artık) her kim tevbe eder ve sâlih amel yaparsa, tevbesi kabul edilmiş olarak Allah'a döner. ⁽⁷¹⁾ Yine onlar ki yalan şahitlik etmezler ve lağv (faydasız-çirkin sözler) ile karşılaştıkları zaman, (oradan) kerîm olarak geçip giderler. ⁽⁷²⁾ Onlar ki kendilerine Rablerinin âyetleri hatırlatıldığı zaman, onlara sağır ve kör kesilmezler. ⁽⁷³⁾ Onlar ki şöyle derler: "Rabbimiz! Bize zevcelerimizden ve zürriyetlerimizden gözlerin aydınlığı olacaklar ihsân et ve bizi muttakilere imâm (lider) kıl!" ⁽⁷⁴⁾ İşte onlar, sabretmelerine karşılık (Cennetin en güzide yerlerindeki) odalar ile ödüllendirilirler ve orada tahiyye ve selâm ile karşılanırlar. ⁽⁷⁵⁾ Onlar orada ebedî kalırlar. Ne güzel bir yerleşme ve ikâmet yeridir orası!" [el-Furkân 63-76] e[-

İsrâ' Sûresi'nde de şöyle buyurmuştur: وَقَضَىٰ رَبِّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا لِيَا هُ وَيَا وَلَدَيْنَا إِحْسَانًا إِمَّا يَبْلُغَنَّ عِندَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا آفٌ وَلَا تُنْهَرُهُمَا وَكُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا ²³ وَأَخِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذَّلِيلِ مِنَ الرَّحْمَةِ وَكُلْ رَبِّ أَرْحَمُهُمَا كَمَا رَبَّيْتَنِي صَغِيرًا ²⁴ رَبِّدَّمَ أَعْلَمُ بِمَا فِي نُفُوسِهِمْ إِنْ تَدُونُوا صَالِحِينَ فَإِنَّهُ كَانَ لِلأُولَٰئِينَ عُقُورًا ²⁵ وَآتِ ذَا الْقُرْبَىٰ حَقَّهُ وَالْمِسْكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ وَلَا تُبَذِّرْ تَبْذِيرًا ²⁶ إِنْ الْمُبْذِرُونَ كَانُوا إِخْوَانَ الشَّيَاطِينِ وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِرَبِّهِ كُفُورًا ²⁷ وَإِذَا نَعَرَصْتِ عَنْهُمْ لَيْتَعَاءَ رَحْمَةٍ مِنْ رَبِّكَ تَرْجُوهَا فَقُلْ لَهُمْ قَوْلًا مَيِّسُورًا ²⁸ وَلَا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً إِلَىٰ

عُنُفِكَ وَلَا تَبْسُطْهَا كُلَّ الْبَسْطِ فَتَقْعَدَ مَلُومًا مَحْسُورًا ²⁹ إِنْ رَدَكَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ إِنَّهُ كَانَ يَعْلَمُ خَيْرًا بِصِيرًا ³⁰ وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ خَشْيَةَ إِمْلَاقٍ نَحْنُ نَرْزُقُهُمْ وَإِلَيْكُمُ الْوَارِثُ إِنْ قَتَلْتُمْ كَانَ خِطَاءًا كَبِيرًا ³¹ وَلَا تَقْرَبُوا الرِّسَى إِنَّهُ كَانَ فَاحِشَةً وَسَاءَ سَبِيلًا ³² وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَمَنْ قُتِلَ مَظْلُومًا فَقَدْ جَعَلْنَا لَوْلِيهِ سُلْطَانًا فَلَا يَسْرِفُ فِي الْقَتْلِ إِنَّهُ كَانَ مَنْصُورًا ³³ وَلَا تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ حَتَّىٰ يَبْلُغَ أَشُدَّهُ وَأَوْفُوا بِالْعَهْدِ إِنْ الْعَهْدُ كَانَ مَسْئُولًا ³⁴ وَأَوْفُوا بِالْكَيْلِ إِذَا كِلْتُمْ وَزَنُوا بِالْقِسْطَاسِ الْمُسْتَقِيمِ ذَٰلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا ³⁵ وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنْ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَٰئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا ³⁶ وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّكَ إِنْ تَخَرَّقَ الْأَرْضَ وَلَنْ تَبْلُغَ الْجِبَالَ طُولًا ³⁷ كُلُّ ذَٰلِكَ كَانَ سَيِّئُهُ عِنْدَ رَبِّكَ مَكْرُوهًا

“Rabbin, yalnızca kendisine kulluk etmenize ve vâlideyne ihsân ile (davranmanıza) kesin olarak hükmetti. Onlardan (ebeveyninden) biri yahut her ikisi senin yanında yaşlanırsa, kendilerine “Öf!” bile deme! Onları sakın azarlama! Her ikisine de kerîm söz söyle. ⁽²³⁾ Onlara merhamet ederek tevâzu kanadını ger ve de ki: “Rabbim! Küçükken onların beni (merhamet ile) yetiştirdikleri gibi, (şimdi de) Sen onlara merhamet et!” ⁽²⁴⁾ Rabbiniz içlerinizdekini daha iyi bilir. Eğer siz sâlih olursanız, şüphesiz O, evvâbin (tevbe edip dönenler) için Ğâfur’dur. ⁽²⁵⁾ Yine yakınlık sahibine (akrabaya), miskinlere ve ibn-us sebillere haklarını ver ve sakın tebzîr etme (harama saçıp savurma)! ⁽²⁶⁾ Muhakkak ki mübezzirler (tebzîr edenler), şeytanların kardeşleridirler ve şeytan ise Rabbine karşı küfrân etmiştir. ⁽²⁷⁾ Rabbinden umduğun bir rahmeti arayarak onlardan (ebeveyninden) yüz çevirecek olursan, (hiç olmazsa) kendilerine meysûr (gönül alıcı) söz söyle. ⁽²⁸⁾ Elini boynuna bağlı olarak asma (eli sıkı olma) ve

büsbütün (eli) açık (savurgan) da olma. Sonra kınanmış olarak (yerine) oturur, hasret içinde kalırsın. ⁽²⁹⁾ Muhakkak ki Rabbin rızkı dilediğine açar, (dilediğine) kısar. O kullarından Habîr'dir, Basîr'dir. ⁽³⁰⁾ Sakın zînaya yaklaşmayın! Sakın fakirlik korkusu (geçim endişesi) ile evlatlarınızı da öldürmeyin! Onları da, sizleri de Biz rızıklandırıyoruz. Onları öldürmek, muhakkak büyük bir günahdır. ⁽³¹⁾ Zînaya sakın yaklaşmayın! Zîra o, bir hayâsızlık ve kötü bir yoldur. ⁽³²⁾ Hak(lı bir sebep) ile olmadıkça Allah'ın haram kıldığı canı öldürmeyin! Her kim zulmen öldürülürse, Biz onun velisine (hakkını alması için) bir sultân (yetki) vermişizdir. O (velî) de (kısas yoluyla) öldürmede ileri gitmesin! Ona (sultân sahibi kılınmakla zaten) yardım edilmiştir. ⁽³³⁾ Güzellik ile olmadıkça rüşûne erinceye kadar yetimin malına da sakın yaklaşmayın! Ahde de vefâ gösterin! Muhakkak ki ahd (verilen söz) mes'uliyettir. ⁽³⁴⁾ Ölçtüğünüz zaman tam ölçün ve doğru terâzi ile tartın! Bu, hem daha hayırlı hem de netice olarak daha güzeldir. ⁽³⁵⁾ Hakkında bilgin olmayan şeyin ardına düşme! Muhakkak ki kulak, göz ve gönül, işte bunlar ondan mes'uldür. ⁽³⁶⁾ Yeryüzünde böbürlenerek yürüme! Muhakkak ki sen ne yeri yarabilirsin, ne de boyca dağlara erişebilirsin. ⁽³⁷⁾ İşte bütün bu (sayı)ların kötü olanları, Rabbin indinde kerih karşılanır." [el-İsrâ' 23-38]

İşte bu üç sûredeki bu âyetlerden her biri, Müslümanın sûretini betimleyen ve zâtındaki, diğerlerinden seçkin İslâmî şahsiyeti beyân eden muhtelif sıfatlar arz eden mükemmel bir birlik meydana getirmektedir. Mülâhaza edilir ki bunlar, Allahu Te'alâ'nın emirleri ve nehiyleridir ve akîdeye müteallik hükümler bunlardan olduğu gibi, ibâdetlere

müteallik hükümler, muâmelâta müteallik hükümler ve ahlâka müteallik hükümler de bunlardandır. Yine mülâhaza edilir ki bunlar, ahlâkî sıfatlar ile sınırlı kalmamışlardır. bilakis ahlâka şâmil oldukları gibi, akîdeye, ibâdetlere ve muâmelâta da şâmindirler. İşte İslâmî şahsiyeti oluşturan sıfatlar bunlardır. Ahlâk ile sınırlı kalmak, ne kâmil insanı, ne de İslâmî şahsiyeti [el-şahsiyye el-İslâmiyye السَّحْصِيَّةُ الْإِسْلَامِيَّةُ] ortaya çıkarır. Dolayısıyla (bu sıfatların) uğrunda bulundukları gâye gerçekleştirilebilsin diye, hem Rûhî esâs - ki İslâmî Akîdedir- üzerine mebnî olmaları, hem de bunlar ile vasıflanmanın bu Akîde üzerine mebnî olması kaçınılmazdır. Buna göre Müslüman, her ne kadar doğru olduğu zaman ahlaki kıymetin tahakkuk etmesini göz önünde bulundursa da doğruluğun zâtı için doğruluk ile vasıflanmaz, bilakis Allah onu emrettiği için vasıflanır. O halde ahlakla kendisi için değil, Allah emrettiği için vasıflanılır.

Onun için Müslümanın onun (ahlâkın) sıfatları ile vasıflanması ve bunlar ile isteyerek ve inkıyâden kâim olması kaçınılmazdır. Zira bunlar; Allah’a (karşı) takvâ ile muttasıl (bitişik) olanlardandır, ibâdetlerin neticelerinden gelenlerdendir: **“Muhakkak ki *salah fuhşiyattan ve münkerden neyheder.*”** [el-Ankebût 45] ve muâmelatta gözetilmesi gerekenlerdendir: **“Dîn *muâmeledir.*”** Dahası yalnızca muayyen emirlerden ve nehiylerden oluşur ki bu (üçü), onu Müslümanın nefsinde sâbitleştirir ve onu elzem bir huy haline getirir. Binâenaleyh ahlâkın, -bağımsız sıfâtlar oluşu ile birlikte- diğer hayat

nizâmları ile kenetlenmesi; Müslümanın sâlih bir hazırlık ile hazırlanmasına, bilhassa, -bu ahlâkın hayatta faydalı yahut zararlı olmasından dolayı değil de Allahu Te'alâ'nın emirlerine icâbet ve nehiyelerinden içtinap olmasından dolayı- ahlâk ile vasıflanmasına kefildir. Müslüman, İslâm'ın tatbîki ile kâim olmakta sâbit kaldığı sürece, hasen ahlâk ile vasıflanmayı dâimî ve sâbit kılan ve onu, menfaatin döndüğü tarafa dönmez hale getiren işte budur. Zîra bundan menfaatçilik kastedilmez, bilakis (menfaatçiliğin) ondan uzaklaştırılması gerekir. Zîra bundan kastedilen sadece ahlâkî kıymetlerdir, maddî yahut insânî yahut rûhî kıymetler değildir. Üstelik onunla kâim olmada veya onunla vasıflanmada karışıklık hâsıl olmasın diye bu kıymetlerin ona sokulması câiz (uygun) olmaz. Dikkat edilmelidir ki hem ahlâktan maddî kıymetlerin uzaklaştırılması, hem de onunla kâim olmanın, menfaatten ve faydadan ötürü olmaktan uzaklaştırılması gerekir. Zîra bu, onun üzerinde bir tehlikedir.

Velhâsıl: Ahlâk, toplumun dinamiklerinden değildir. Bilakis o, ferdin dinamikleridir. Bundan ötürü toplum ahlâk ile ıslâh olmaz. Bilakis İslâmî fikirler ve İslâmî duygular ile ve İslâmî nizâmların tatbîki ile ıslâh olur. Her ne kadar ahlâk, ferdin dinamiklerinden ise de, bu tek başına değildir ve tek başına olması câiz de değildir. Bilakis onunla birlikte Akâidin, İbâdetlerin ve Muâmelâtın da olması kaçınılmazdır. İşte bunun içindir ki ahlâkı hasen olup da akîdesi İslâmî olmayana îtibar edilmez. Zîra o zaman kâfir olur. Küfürden öte günah da yoktur. Kezâ ahlâkı hasen olup da ibâdetler ile kâim olmayan, muâmelâtında Şeriat Ahkâmı'na göre müseyyer olmayan da böyledir. Buradan,

ferdin düzeltilmesinde Akîdenin, İbâdetlerin, Muâmelâtın ve Ahlâkın varlığının gözetilmesi elzemdir. Yine yalnızca ahlâka önem verip diğer sıfatları terk etmek şer'an câiz değildir. Daha da ötesi Akîdeye itminândan önce herhangi bir şeye önem verilmesi hiç câiz değildir. Ahlâkta esâsî mesele; İslâmî Akîde üzerine mebnî olmasının vâcib olması ve mü'minin onunla, Allahu Te'alâ'dan emirler ve nehiyler olması itibariyle vasıflanmasıdır.